

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД “НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ”»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

НОРДІО Вадим Вікторович

УДК 342.35:343.242

ДИСЕРТАЦІЯ
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ВЧИНЕНІ ВИКОНАВЦЯМИ (ДЕРЖАВНИМИ АБО ПРИВАТНИМИ)
ЧИ СТОСОВНО НИХ

Спеціальність: 081 – «Право»

Галузь знань: 08 – «Право»

Подається на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ В. В. Нордіо

Науковий керівник – Курилюк Юрій Богданович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України.

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Нордіо В. В. Кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (08 – Право). Вищий навчальний заклад «Національна академія управління», Київ, 2026.

У розділі 1 розглядаються загальнотеоретичні аспекти дослідження проблеми кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них. Діяльність виконавців як державних, так і приватних, щодо примусового виконання рішень, має адміністративно-правову природу з огляду на те, що відповідний державний примус застосовують передусім державні виконавці, які безпосередньо реалізують відповідну функцію держави, а також приватні виконавці, які виконують делеговані повноваження держави щодо примусового виконання рішень; повноваження як державних, так і приватних виконавців є владними, оскільки спрямовані на задоволення публічного інтересу та здійснення впливу на поведінку сторін правового конфлікту, які добровільно не виконують рішень, ухвалених компетентними органами у порядку, передбаченому законом. Адміністративно-правовий характер діяльності державних та приватних виконавців щодо примусового виконання рішень обумовлює їх спеціальні ознаки як суб'єктів кримінальних правопорушень, а саме службових осіб (представників влади), а не осіб, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг. Вказані правопорушення становлять самостійну групу, що посягають на порядок здійснення виконавчого провадження як завершальної стадії судового провадження і примусового виконання рішень. Видами таких кримінальних правопорушень є: правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними), якщо виконавці виступають суб'єктами кримінальних правопорушень (статті 358, 365-2, 368-4 КК України); правопорушення, що вчиняються стосовно

виконавців (державних та приватних), якщо виконавці є об'єктом кримінально-правового впливу (частини 2, 3 ст. 342, ст. 343, ст. 347 КК України); правопорушення, які вчиняються у сфері примусового виконання рішень (статті 164, 165, 384, 385 КК України).

Розділ 2 присвячено кримінально-правовій характеристиці правопорушень, вчинених виконавцями (державними та приватними). Зроблено такі основні висновки з аналізу судової практики щодо державних виконавців: суди у переважній більшості вироків не встановлювали, до якого виду службових осіб належали державні виконавці – до представників влади, осіб, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції; державні виконавці визнавалися службовими особами, а керівники структурних підрозділів та органів виконавчої служби – службовими особами, які займають відповідальне становище; значна кількість вироків щодо функціонерів державних виконавців (начальників, заступників начальників відділів державної виконавчої служби тощо) – виправдувальні, вони досить часто оскаржуються до судів апеляційної та/або касаційної інстанції; переважна кількість вироків щодо державних виконавців, старших чи головних виконавців – обвинувальні, якими затверджуються угоди про визнання винуватості та які досить рідко оскаржуються в апеляційному та/або касаційному порядку. Незалежно від посади, яку обіймають в органі виконавчої служби, виконавці є службовими особами, як виконують постійно, тимчасово або за спеціальним повноваженням функцію представника влади та адміністративно-господарську функцію, а у разі зайняття керівної посади – ще й організаційно-розпорядчу функцію. Приватний виконавець одночасно є представником влади та виконує адміністративно-господарські функції, що дає підстави відносити його до службових осіб. Кримінально-правове значення має правовий статус виконавців, який визначається наявністю в нього повноважень вчиняти відповідні дії у межах виконавчого провадження з примусового виконання рішень у відповідних темпоральних межах (відкриття виконавчого

провадження та винесення про це постанови; закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених законодавством України).

Усі документи виконавця, які ухвалюються ним у виконавчому провадженні, відповідають ознакам офіційного документа. Відповідні документи виконавця складаються, видаються чи посвідчуються виконавцем як особою, уповноваженою на примусове виконання судових рішень. Складання завідомо неправдивих документів не може вчинятися шляхом бездіяльності, а видача завідомо неправдивого документа не може ототожнюватися з його використанням.

Запропоновано виокремлювати такі ознаки зловживання повноваженнями (ст. 365-2 КК України): використання особою, яка надає публічні послуги, наданих повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; вчинення відповідних дій всупереч інтересам професійної діяльності, яку особа здійснює; охоплює як використання особами, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг, своїх повноважень чи пов'язаних з ними можливостей всупереч інтересам служби, так і вчинення ними дій, які явно виходять за межі наданих повноважень; мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.

Винагорода виконавця у виконавчому провадженні, зокрема, премія, отримана відповідно до законодавства України, не може вважатися неправомірною вигодою (предметом підкупу та метою зловживання виконавцем своїми повноваженнями), оскільки виконавець автоматично отримує винагороду за рахунок стягнутого виконавчого збору, на чітко визначеній законодавчій підставі, а будь-яке особисте втручання виконавцем не здійснюються. У разі притягнення до кримінальної відповідальності за підкуп керівників / заступників керівників відділів державної виконавчої служби, які наділяються організаційно-розпорядчими обов'язками, необхідно встановити, що такі функціонери набули повноважень здійснювати виконавчі дії у виконавчому провадженні. Якщо керівник / заступник керівника органу державної виконавчої служби був уповноважений вчиняти частину дій, які

фіналізують конкретну виконавчу дію державного виконавця та/або керівник (заступник керівника) державної виконавчої служби міг впливати на державного виконавця у кримінальному провадженні в аспекті вчинення цим відповідних протиправних дій, то у разі отримання ним неправомірної вигоди за це, він підлягатиме кримінальній відповідальності за підкуп (ст. 368 КК України).

Установлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність / професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, є передчасною та не має належного обґрунтування ініціаторами такої законодавчої пропозиції. Більше того, криміналізація колабораційної діяльності приватних виконавців є надмірною, оскільки з урахуванням регулювання діяльності судових приставів російським законодавством, яке впроваджується на тимчасово окупованих територіях України, діяльність приватних виконавців на цих територіях неможлива.

Розділ 3 присвячено кримінально-правовій характеристиці правопорушень стосовно виконавців або вчинених у сфері примусового виконання рішень. Опір виконавцю характеризується такими ознаками: активна поведінка; протиправна поведінка; фізичний вплив на потерпілого або використання винним фізичної сили для створення умов, що перешкоджають діяльності виконавця, ускладнюють чи роблять неможливим для нього виконання своїх обов'язків; дії протидіють виконанню виконавцем покладених на нього обов'язків; дії вчиняються під час виконання обов'язків щодо примусового виконання рішень. Втручання в діяльність виконавця потребує встановлення в кожному конкретному випадку наявності переконливої підозри, що відбувся вплив на виконавця в процесі примусового виконання ним рішення з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення. Мета впливу на виконавця у виконавчому провадженні є визначальною для констатації ознак самого втручання як суспільно небезпечного діяння, обумовлює його встановлення в кожному конкретному випадку впливу на виконавця.

Диференціація кримінальної відповідальності за протиправний вплив на працівника правоохоронного органу (статті 343, 345, 348, 349 КК України) та відсутність такої диференціації кримінальної відповідальності стосовно виконавця обумовлює висновок, що стосовно виконавця втручання в його діяльність може бути вчинено в будь-який спосіб, передбачений статтями 345, 348, 349 КК України, за винятком умисного знищення або пошкодження майна, та потребує кваліфікації за ст. 343 КК України.

У сфері здійснення примусового виконання рішень можуть вчинятися окремі злочини проти правосуддя, передбачені статтями 384 та 385 КК України, в яких виконавець є не суб'єктом, а предметом відповідного порядку суспільних відносин, оскільки відповідні кримінальні правопорушення, які можуть вчинятися різними учасниками виконавчого провадження, адресуються виконавцеві. Констатовано, що законодавець у ст. 384 КК України передбачено кримінальну відповідальність за такі суспільно небезпечні діяння, які фактично не можуть вчинятися під час примусового виконання рішень. Йдеться про завідомо неправдивий висновок спеціаліста, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів у виконавчому провадженні. Наведено додаткові аргументи про доцільність встановлення кримінальної відповідальності за завідомо неправдиву рецензію на звіт оцінювача, яка є єдиним законодавчо встановленим способом спростування результатів оцінки під час виконавчого провадження, швидким та ефективним способом захистити інтереси боржника в цьому провадженні.

З огляду на правову природу обов'язку батьків утримувати своїх дітей, а також з урахуванням поняття «злісне ухилення від сплати аліментів», недоліки у роботі виконавців (державних або приватних), допущених у виконавчому провадженні з аліментних зобов'язань не може виправдовувати злісне невиконання особою обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей та не виключає кримінальну відповідальність за ст. 164 КК України. Такими недоліками в діяльності виконавця можуть визнаватися, зокрема, тривале неналежне виконання обов'язків з контролю за сплатою

аліментів, незадовільна робота виконавця, його бездіяльність щодо виконання судового наказу про стягнення аліментів, неправомірні дії виконавця, який у встановлений законом строк не повідомив боржника про наявність відкритого виконавчого провадження з примусового виконання судового наказу. Вказане стосується й складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 165 КК України.

Ключові слова: виконавець; виконавча служба; втручання в діяльність; державний виконавець; кваліфікація; кримінальна відповідальність; кримінальне правопорушення; неправомірна вигода; опір; особа, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг; особиста безпека; підкуп; підроблення офіційного документа; підстава відповідальності; покарання; представник влади; приватний виконавець; службова особа, спеціальний суб'єкт; суб'єкт кримінального правопорушення.

ANNOTATION

Nordio V. V. Criminal liability for offenses committed by (public or private) contractors or in relation to them. – A scientific qualification work that should be treated as manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 081 – Law (08 – Law). National Academy of Management, Kyiv, 2026.

Section 1 examines the general theoretical aspects of researching the issue of criminal liability for offences committed by (public and private) contractors or in relation to them. The activities of both state and private enforcement agents in relation to the enforcement of decisions are of an administrative and legal nature, given that the relevant state coercion is applied primarily by state enforcement agents, who directly perform the relevant function of the state, as well as by private enforcement agents, who perform the delegated powers of the state in relation to the enforcement of decisions; the powers of both state and private enforcement agents are authoritative, as they are aimed at satisfying the public interest and influencing the behavior of parties to a legal conflict who do not voluntarily comply with decisions

made by competent authorities in accordance with the procedure provided for by law. The administrative and legal nature of the activities of state and private enforcement agents in relation to the enforcement of decisions determines their special characteristics as subjects of criminal offences, namely as officials (representatives of the authorities) rather than persons engaged in professional activities involving the provision of public services. These offenses constitute a separate group that infringes upon the order of enforcement proceedings as the final stage of court proceedings and the enforcement of decisions. The types of such criminal offenses are: offenses committed by executors (state and private), if the executors are subjects of criminal offenses (Articles 358, 365-2, 368-4 of the Criminal Code of Ukraine); offenses committed against executors (state and private), if the executors are the subject of criminal law enforcement (Parts 2, 3 of Article 342, Article 343, Article 347 of the Criminal Code of Ukraine); offenses committed in the sphere of enforcement of decisions (Articles 164, 165, 384, 385 of the Criminal Code of Ukraine).

Section 2 is devoted to the criminal law characteristics of offences committed by enforcement officers (public and private). The following main conclusions were drawn from the analysis of judicial practice regarding state executors: in the vast majority of judgments, the courts did not establish what type of officials state executors belonged to – representatives of the authorities, persons performing organizational and administrative or administrative and economic functions; state enforcement officers were recognized as officials, and heads of structural units and executive service bodies were recognized as officials in positions of responsibility; a significant number of verdicts concerning state enforcement officials (heads, deputy heads of state executive service departments, etc.) were acquittals, they are quite often appealed to courts of appeal and/or cassation; the vast majority of verdicts against state enforcement officers, senior or chief enforcement officers are convictions, which confirm plea agreements and are rarely appealed in appeal and/or cassation proceedings.

Regardless of the position they hold in the executive service, executors are officials who perform, on a permanent, temporary, or special authority basis, the

function of a representative of authority and administrative and economic functions, and, in the case of a managerial position, also organizational and administrative functions. A private enforcement officer is both a representative of the authorities and performs administrative and economic functions, which gives grounds to classify them as public officials. The legal status of enforcement officers has criminal law significance, which is determined by their authority to take appropriate actions within the framework of enforcement proceedings for the compulsory enforcement of decisions within the relevant time limits (opening enforcement proceedings and issuing a decision on this; termination of enforcement proceedings on the grounds provided for by the legislation of Ukraine).

The remuneration of the executor in enforcement proceedings, in particular, the bonus received in accordance with the legislation of Ukraine, cannot be considered an unlawful benefit (the subject of bribery and the purpose of abuse of power by the executor), since the executor automatically receives remuneration at the expense of the collected enforcement fee, on a clearly defined legal basis, and no personal intervention by the executor is carried out. In the event of criminal prosecution for bribery of heads/deputy heads of departments of the State Enforcement Service who are vested with organizational and administrative duties, it is necessary to establish that such officials have acquired the powers to carry out enforcement actions in enforcement proceedings. If the head/deputy head of the state enforcement service was authorized to perform part of the actions that finalize a specific enforcement action of the state enforcement officer and/or the head (deputy head) of the state enforcement service could influence the state enforcement officer in criminal proceedings in terms of committing relevant unlawful actions, then if he receives an unlawful benefit for this, he will be subject to criminal liability for bribery (Article 368 of the Criminal Code of Ukraine).

Establishing criminal liability for collaboration by persons engaged in independent professional activities/professional activities related to the provision of public services is premature and lacks adequate justification by the initiators of such a legislative proposal. Moreover, the criminalization of collaboration by private

contractors is excessive, since, given the regulation of bailiffs' activities by Russian legislation, which is being implemented in the temporarily occupied territories of Ukraine, the activities of private contractors in these territories are impossible.

Section 3 is devoted to the criminal law characteristics of offenses against enforcement officers or committed in the sphere of enforcement of decisions. Resistance to an enforcement officer is characterized by the following features: active behavior; unlawful behavior; physical influence on the victim or use of physical force by the guilty party to create conditions that impede the enforcement officer's activities, complicate or make it impossible for him to perform his duties; actions that counteract the enforcement officer's performance of his duties; actions committed during the performance of duties related to the enforcement of decisions. Interference in the activities of the executor requires the establishment in each specific case of a reasonable suspicion that influence was exerted on the executor in the process of compulsory enforcement of the decision in order to prevent him from performing his official duties or to achieve the adoption of an illegal decision. The purpose of influencing the executor in enforcement proceedings is decisive for establishing the signs of the interference itself as a socially dangerous act, which determines its establishment in each specific case of influence on the executor.

The differentiation of criminal liability for unlawful influence on a law enforcement officer (Articles 343, 345, 348, 349 of the Criminal Code of Ukraine) and the absence of such differentiation of criminal liability with regard to the perpetrator leads to the conclusion that interference in the activities of the perpetrator may be committed in any manner provided for in Articles 345, 348, and 349 of the Criminal Code of Ukraine, with the exception of intentional destruction or damage to property, and requires qualification under Article 343 of the Criminal Code of Ukraine.

In the sphere of enforcement of decisions, certain crimes against justice may be committed, as provided for in Articles 384 and 385 of the Criminal Code of Ukraine, in which the executor is not the subject but the object of the relevant social relations, since the relevant criminal offenses that may be committed by various participants in

the enforcement proceedings are addressed to the executor. It has been established that the legislator in Article 384 of the Criminal Code of Ukraine provides for criminal liability for such socially dangerous acts, which in fact cannot be committed during the enforcement of decisions. This refers to a knowingly false conclusion of a specialist, the submission of knowingly false or forged evidence in enforcement proceedings. Additional arguments are given regarding the advisability of establishing criminal liability for a knowingly false review of an appraiser's report, which is the only legally established way to refute the results of an appraisal during enforcement proceedings and a quick and effective way to protect the interests of the debtor in these proceedings.

Given the legal nature of the obligation of parents to support their children, and taking into account the concept of “malicious evasion of alimony payments,” shortcomings in the work of enforcement agents (public or private) committed in enforcement proceedings relating to child support obligations cannot justify a person's malicious failure to fulfill their obligation to pay child support established by a court decision and does not exclude criminal liability under Article 164 of the Criminal Code. Such shortcomings in the activities of the enforcement officer may include, in particular, prolonged improper performance of duties to monitor the payment of alimony, unsatisfactory work of the enforcement officer, his inaction in enforcing a court order for the collection of alimony, and unlawful actions of the enforcement officer who failed to notify the debtor within the time limit established by law of the existence of open enforcement proceedings for the enforcement of a court order. This also applies to the composition of the criminal offense provided for in Article 165 of the Criminal Code.

Keywords: contractor; executive service; interference with activities; state contractor; qualification; criminal liability; criminal offence; unlawful benefit; resistance; person engaged in the professional provision of public services; personal safety; bribery; forgery of an official document; grounds for liability; punishment; representative of the authorities; private contractor; public official; special subject; perpetrator of criminal offence.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Нордіо В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України) vs недоліки у роботі виконавців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 5(46). С. 68–71. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.11>
2. Нордіо В. В. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 2(49). С. 109–113. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2023.21>
3. Нордіо В. В. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 3(50). С. 80–83. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.16>
4. Нордіо В. В. Колабораціонізм приватних виконавців та інших осіб, які надають публічні послуги: доцільність криміналізації. *Альманах права*. 2024. Вип. 15. С. 698–602. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2024-15-598-602>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Нордіо В. В. Кримінальні правопорушення, що можуть вчинятися державними та приватними виконавцями за Кримінальним кодексом України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: збірн. матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 09 грудня 2022 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 461–464.
2. Нордіо В. В. Опір та втручання в діяльність як форми вчинення злочинів проти виконавців (державних та приватних). *Права людини в умовах воєнного стану в Україні*: До тижня права і 75-річчя Загальної декларації прав людини : зб. наук. праць за матер. круг. столу (м. Київ, 7 грудня 2023 р.). Київ: КСУ ім. Б. Грінченка, 2024. С. 200–203.
3. Нордіо В.В. Механізм євроінтеграції в контексті воєнного стану: вплив на стабільність соціально-політичної системи країни. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матер. XVII

Міжнар. наук. Інтернет-конф. (Україна-Бразилія, 29–30 грудня 2024 р.). Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2024. С. 54–57.

4. Нордіо В. В. Колабораційна діяльність приватних виконавців – доцільність криміналізації. *Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення*: тези доп. матеріал. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30 квітня 2025 р.). Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 308–312.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	16
ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНІ ВИКОНАВЦЯМИ (ДЕРЖАВНИМИ ТА ПРИВАТНИМИ) ЧИ СТОСОВНО НИХ	33
1.1. Нормативне регулювання примусового виконання рішень в Україні та діяльності державних та приватних виконавців	33
1.2. Поняття та система кримінальних правопорушень, вчинених виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них	45
Висновки до розділу 1.....	57
РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ВИКОНАВЦЯМИ (ДЕРЖАВНИМИ ТА ПРИВАТНИМИ).....	61
2.1. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень	61
2.2. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень.....	76
2.3. Підrobлення офіційних документів державними та приватними виконавцями (ст. 358 КК України)	85
2.4. Зловживання повноваженнями державними та приватними виконавцями (ст. 365-2 КК України).....	100
2.5. Підкуп державних та приватних виконавців (ст. 368-4 КК України).....	116
2.6. Колабораційна діяльність виконавців — доцільність встановлення кримінальної відповідальності	128
Висновки до розділу 2.....	135

РОЗДІЛ 3. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ СТОСОВНО ВИКОНАВЦІВ ТА ВЧИНЕНИХ У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ	142
3.1. Опір, втручання в діяльність, умисне знищення або пошкодження майна виконавця та/або їх близьких родичів (частини 2, 3 статті 342, статті 343, 347 КК України.....	142
3.2. Недоліки в роботі виконавців та кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України)	159
3.3. Кримінальні правопорушення проти правосуддя, які вчиняються у сфері примусового виконання рішень.....	167
Висновки до розділу 3.....	175
ВИСНОВКИ	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	189
ДОДАТКИ	225

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄКПЛ – Європейська конвенція з прав людини.

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

КК України – Кримінальний кодекс України.

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України.

ПДПНП – професійна діяльність, пов’язана з наданням публічних послуг

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Одним із компонентів доступу до правосуддя є ефективність та дієвість виконання судових рішень, який впливає безпосередньо з сутності правової держави. Так, Конституційний Суд України у рішенні від 20 червня 2009 року у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин сьомої, дев'ятої, пункту 2 частини шістнадцятої статті 236-8 Кримінально-процесуального кодексу України № 16-рп/2009 зазначає, що виконання всіма суб'єктами правовідносин приписів, викладених у рішеннях суду, які набрали законної сили, утворює авторитет держави як правової. Окрім того, Конституційний Суд України вважає, що неухильне та повне виконання судових рішень забезпечує принцип правової держави та права на судовий захист:

Виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, визначений у законі комплекс дій, спрямованих на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави (Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ДІД Конс» щодо офіційного тлумачення положень пункту 15 частини першої статті 37 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII у взаємозв'язку з положеннями частини першої статті 41, частини п'ятої статті 124, пункту 9 частини третьої статті 129 Конституції України, статті 115 Господарського процесуального кодексу України, пунктів 1.3, 1.4 статті 1, частини другої статті 2, абзацу шостого пункту 3.7 статті 3 Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» (справа про стягнення заборгованості з підприємств паливно-енергетичного комплексу) від 13 грудня 2012 року № 18-рп/2012.

Конституційний Суд України також наголошує на тому, що обов'язкове виконання судового рішення є необхідною умовою реалізації конституційного права кожного на судовий захист, тому держава не може ухилятися від виконання свого позитивного обов'язку щодо забезпечення виконання судового рішення задля реального захисту та відновлення захищених судом прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави. Позитивний обов'язок держави щодо забезпечення виконання судового рішення передбачає створення належних національних організаційно-правових механізмів реалізації права на виконання судового рішення, здатних гарантувати здійснення цього права та обов'язковість судових рішень, які набрали законної сили, що неможливо без їх повного та своєчасно-го виконання (Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Хліпальської Віри Василівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 26 Закону «Про виконавче провадження» (щодо забезпечення державою виконання судового рішення) від 15 травня 2019 року № 2-р(II)/2019.

На підставі Закону «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII на сьогодні виконання судових рішень в Україні здійснюється державними і приватними виконавцями з метою ефективного поновлення порушених прав як складника забезпечення права на судовий захист. Відповідно й державні і приватні виконавці повинні перебувати під посиленням кримінально-правовим захистом держави для забезпечення ефективного виконання ними повноважень з примусового виконання судових рішень. Тому порядок відносин стосовно діяльності виконавців (державних та приватних) є об'єктом кримінально-правової охорони, що забезпечується комплексом кримінально-правових норм.

Згідно з чинним Кримінальним кодексом України протиправною визнається така поведінка стосовно державних та приватних виконавців:

– опір працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків, державному виконавцю чи приватному виконавцю під час примусового виконання рішень (частини 2, 3 статті 342);

– втручання у діяльність, тобто вплив у будь-якій формі на працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення (стаття 343);

– умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю (у тому числі після звільнення з посади) чи їхнім близьким родичам, у зв'язку з примусовим виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем (у тому числі у минулому) (стаття 347).

Указані правопорушення належать до кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Окрім того, доступ до правосуддя в аспекті примусового виконання судових рішень забезпечується й іншими кримінально-правовими нормами, наявність яких спрямована на утвердження авторитету процесуальних дій державних та приватних виконавців зокрема та на забезпечення доступу до правосуддя зокрема. Так, згідно з приміткою статті 164 КК України у статтях 164 (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей) та 165 (ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків) під злісним ухиленням від сплати коштів слід розуміти будь-які діяння боржника, спрямовані на невиконання рішення суду (приховування доходів, зміну місця проживання чи місця роботи *без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця тощо*), які призвели до виникнення заборгованості із сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів. У статті 358 КК України передбачено кримінальна відповідальність за

підроблення офіційного документа, який видається чи посвідчується державним виконавцем, приватним виконавцем. Окрім того, цілий ряд кримінальних правопорушень проти правосуддя посягають на порядок суспільних відносин, спрямований на охорону примусового виконання судових рішень. Це введення в оману суду, тобто завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого, завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює виконавче провадження, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів, завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках (стаття 384 КК України), відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час здійснення виконавчого провадження (стаття 385 КК України).

Окрім того, державні чи приватні виконавці можуть бути й суб'єктами кримінальних правопорушень. Так, згідно з підпунктом «б» пункту 2 частини 1 статті 3 Закону «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII до осіб, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, належать особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом) [201]. Тобто, державні та приватні виконавці належать до такого суб'єкта, як особи, які здійснюють ПДПНП. Відповідно вони можуть виступати суб'єктами вчинення таких кримінальних правопорушень: зловживання своїми повноваженнями державним виконавцем, приватним виконавцем з метою отримання неправомірної вигоди (стаття 365-2 КК України), пропозиції чи обіцянки приватному виконавцю (під час виконання цих функцій), надати йому/їй або

третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди або прохання її надати за вчинення особою, яка надає публічні послуги, дій або її бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи (частина 3 статті 368-4 КК України) [138].

Таким чином, як вбачається з наведеного вище аналізу кримінального законодавства України, у ньому створений ефективний механізм забезпечення ефективного порядку діяльності державних та приватних виконавців. Проте відповідні норми в аспекті діяльності саме виконавців застосовуються вкрай рідко, що свідчить про неналежну розробленість проблеми кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними чи приватними) або стосовно них [145, с. 464].

Окрім того, ціла низка нормотворчих проблем під час формулювання норм про кримінальні правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) або стосовно них. Зокрема, у статті 368-4 КК України передбачено кримінальну відповідальність за підкуп приватного виконавця, а за підкуп державного виконавця – ні. Хоча у статті 365-2 цього Кодексу встановлено кримінальну відповідальність за зловживання своїми повноваженнями як державного, так і приватного виконавця.

Також і практичні працівники стикаються з труднощами в аспекті кваліфікації кримінальних правопорушень, учинених виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них, що обумовлено відсутністю правових позицій Верховного Суду щодо застосування норм про кримінальну відповідальність за вказані правопорушення.

У теорії кримінального права України відсутні комплексні монографічні дослідження проблеми кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них. Мають місце або дисертаційні дослідження конкретного складу кримінального правопорушення, де потерпілим/суб'єктом може виступати виконавець

(державний та приватний). Наприклад, йдеться про дисертації А. С. Габуди на тему «Кримінально-правова характеристика складу опору особам, наділеним владними повноваженнями» (2012 рік), А. Г. Мартіросяна на тему: «Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність осіб, які здійснюють правосуддя» (2011 рік), М. В. Рябенка на тему: «Кримінально-правова охорона професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» (2015 рік) та інших.

На рівні окремих наукових публікацій і формування загальнотеоретичних підходів проблема кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них, розроблялася П. П. Андрушком, Є. М. Блажівським, О. О. Дудоровим, З. А. Загиней-Заболотенко, І. М. Ізай, Р. В. Кархут, О. О. Квашею, І. С. Ковальновою, В. В. Комар, О. К. Маріним, І. І. Митрофановим, М. В. Михайловим, В. О. Навроцьким, О. С. Перешивко, Я. В. Ризак, Ю. О. Черногою, М. І. Хавронюком, А. В. Цховребовим та іншими.

Попри, на перший погляд, дослідження проблеми кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них, все таки на тепер все ще лишилися невирішеним або ж дискусійним ціла низка питань, які мають додаткового вирішені. Мова, зокрема, про систему відповідних кримінально-правових норм та їх узгодження між собою. Як свідчить аналіз законодавства України про кримінальну відповідальність, статистичних даних, доктринальних джерел, практики судівництва, проблема кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) або стосовно них є актуальною й витребуваною в умовах сучасності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у межах тем науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на 2022–2027 рр., а саме: «Актуальні проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства в публічній та приватній сферах» (державний реєстраційний номер 0122U202083), «Правове

забезпечення суспільних відносин в умовах європейської інтеграції» (державний реєстраційний номер 0122U202084).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є розробка теоретичних та прикладних аспектів кримінально-правової протидії правопорушенням, вчинених виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них, а також внесення пропозицій про вдосконалення чинного кримінального законодавства України та практики його застосування в цій сфері.

Для досягнення цієї мети визначено такі основні *завдання* дослідження:

- охарактеризувати нормативно-правове регулювання примусового виконання рішень в Україні та діяльності виконавців, визначивши його правову природу;
- визначити поняття та систему кримінальних правопорушень, вчинених виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них;
- встановити основні підходи в науковій літературі та в судовій практиці щодо визначення статусу державних виконавців як відповідних спеціальних суб'єктів;
- встановити основні підходи в науковій літературі та в судовій практиці щодо визначення статусу приватних виконавців як відповідних спеціальних суб'єктів;
- охарактеризувати підроблення виконавцями офіційних документів з урахуванням особливостей ухвалення рішень у виконавчих провадженнях;
- виявити особливості зловживання виконавцями своїми службовими повноваженнями та виокремлення ознак, що характеризують таку їх кримінально-протиправну поведінку;
- визначити особливості підстави кримінальної відповідальності виконавців за підкуп з урахуванням матеріалів судової практики;
- охарактеризувати кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, ознакою складів потерпілих є виконавець;

– визначити, чи впливають на кримінальну відповідальність особи, яка злісно ухиляється від сплати аліментів неоліки в роботі виконавця під час примусового виконання рішень;

– сформулювати рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України.

Об’єкт дослідження – порядок суспільних відносин, врегульований правом, що виникає під час примусового виконання судових рішень в Україні.

Предмет дослідження – кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них.

Методи дослідження обрано з метою здійснення теоретико-емпіричного дослідження та для досягнення наукової об’єктивності результатів, всебічного висвітлення предмета дослідження. Методологія поєднує: 1) домінуючі філософські підходи, що визначали загальну спрямованість дослідження (цивілізаційний, діалектичний, антропологічний); 2) тип наукового мислення, що об’єднує загальнонаукові методи (системний, структурний, функціональний, формально-логічний, феноменологічний, герменевтичний) і принципів пізнання (об’єктивності та детермінізму); 3) конкретнонаукові підходи та методи (формально-догматичний, логіко-юридичний).

Серед методологічних підходів, які визначають загальну спрямованість дослідження, використовувалися: *цивілізаційний* – в осмисленні зміни парадигми нормативного регулювання діяльності виконавців та делегування державою повноважень на здійснення примусового виконання рішень приватним виконавцям, а також компетенційний вплив на кримінально-правове розуміння приватних та державних виконавців як суб’єктів кримінальних правопорушень (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2); *діалектичний* – при дослідженні поняття та системи кримінальних правопорушень, що вчиняються виконавцями або стосовно них, в осмисленні взаємозв’язку між ними, а також при вирішенні питання можливого запровадження кримінальної відповідальності для

виконавців за здійснення ними колабораційної діяльності та дослідженні впливу недоліків в діяльності виконавців на кримінальну відповідальність інших суб'єктів (підрозділи 1.2, 2.6, 3.2); *антропологічний* – для розуміння основних підходів під час кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених державними та приватними виконавцями або стосовно них, а також кримінальних правопорушень у сфері примусового виконання рішень (підрозділи 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.3).

У роботі використовувалися такі загальнонаукові методи і засоби пізнання: *системний і структурний* – у світлі якого кримінально-правове забезпечення охорони примусового виконання рішень постає системою кримінальних правопорушень (підрозділи 1.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.3); *функціональний* – у розумінні реалізації повноважень державними та приватними виконавцями та встановленням підстави кримінальної відповідальності у сфері примусового виконання рішень (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2); *феноменологічний* – в осмисленні доцільності встановлення кримінальної відповідальності приватних виконавців за колабораційну діяльність, впливу недоліків в діяльності виконавців на кримінальну відповідальність інших суб'єктів (підрозділ 2.6, 3.2); *герменевтичний* – при формуванні понятійного апарата дослідження, розкриття змісту основних понять (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4); *статистичний* – для характеристики кількісних показників поширеності кримінальних правопорушень, вчинених особами, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг (підрозділи 2.2, 2.4), а також для пошуку та характеристики судової практики, яка стосується предмета дослідження за Єдиним державним реєстром судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/>) та Базою правових позицій Верховного Суду (<https://lpd.court.gov.ua/>) (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3). У роботі використовувалися загальнонаукові принципи, а саме – *історизму, об'єктивності, детермінізму, конкретності та діяльнісний* підхід.

Серед *конкретнонаукових* підходів і методів використовувалися: доктринальний – при тлумаченні нормативного регулювання примусового виконання рішень в Україні та діяльності державних та приватних виконавців, визначенні системи кримінальних правопорушень, що є предметом дослідження, а також при визначенні теоретичного опрацювання окремих проблем дослідження (розділ 1, підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3); *формальнодогматичний* підхід – при тлумаченні норм кримінального законодавства України, при розкритті змісту й сутності юридичних понять (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3); метод *системно-структурного аналізу* дозволив виокремити види кримінальних правопорушень, вчинених державними та приватними виконавцями або стосовно них (підрозділ 1.2), а також виокремити й охарактеризувати конкретні кримінальні правопорушення відповідного виду (підрозділи 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3); *праксеологічний* та *прогностичний* методи – при обґрунтуванні перспективних напрямків подальшого вдосконалення підстави кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені державними та приватними виконавцями або стосовно них (розділи 2 та 3).

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, КК України, КПК України, законодавство у сфері примусового виконання судових рішень в Україні.

Емпіричною базою дослідження є остаточні судові рішення (вироки суду першої інстанції, ухвали суду апеляційної інстанції та постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (всього було проаналізовано близько 100 рішень судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що ця дисертація є одним із перших у вітчизняній кримінально-правовій доктрині комплексним спеціальним дослідженням проблеми кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями або стосовно них. Під час дослідження отримано такі основні наукові результати:

уперше:

– виокремлено кримінальні правопорушення, що вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них, під якими запропоновано розуміти передбачені в Особливій частині КК України умисні суспільно небезпечні діяння, вчинені суб'єктом кримінального правопорушення, спрямовані на порушення порядку здійснення виконавчого провадження як завершальної стадії судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб);

– запропоновано таку класифікацію кримінальних правопорушень, що вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них:

- 1) кримінальні правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними), тобто якщо виконавці виступають суб'єктами кримінальних правопорушень (статті 358, 365-2, 368-4 КК України);
- 2) кримінальні правопорушення, що вчиняються стосовно виконавців (державних та приватних), тобто якщо виконавці є об'єктом кримінально-правового впливу (частини 2, 3 ст. 342, ст. 343, ст. 347 КК України);
- 3) кримінальні правопорушення, які вчиняються у сфері примусову виконання рішень, тобто виконавці не є ні суб'єктами кримінальних правопорушень, ні об'єктами кримінально-правового впливу, однак їх поведінка може впливати на наявність відповідного складу кримінального правопорушення (статті 164, 165, 384, 385 КК України);

– встановлено, що невизнання у кримінально-правовому розумінні приватних виконавців особами, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг, а віднесення їх до службових осіб, не повинно тягнути автоматичного виключення приватних виконавців з числа осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (пп «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII), який має адміністративно-правову природу та для якого є індиферентним поділ на

службових осіб та осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг;

– охарактеризовано адміністративно-правову природу діяльності державних і приватних виконавців щодо примусового виконання рішень, зокрема, особливості делегування повноважень з примусового виконання рішень приватними виконавцями та її безпосереднє здійснення державними виконавцями, спрямованість діяльності приватних та державних виконавців до досягнення публічного інтересу, яка обумовлює виокремлення їх спеціальних ознак як суб'єктів кримінальних правопорушень, а саме службових осіб (представників влади), а не осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг;

удосконалено:

– уявлення науковців про те, що приватний виконавець, ураховуючи характер повноважень, якими він наділений під час примусового виконання судових рішень, не є особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, а належить до службових осіб, виконуючи одночасно функцію представника влади та адміністративно господарську функцію; Запропоновано виключити вказівку на приватного виконавця з диспозицій статей 365-2 та 368-4 КК України;

– підходи вчених щодо необхідності уніфікації кількості та формулювань суспільно небезпечних діянь, передбачених у ч. 2 ст. 358 та ст. 366 КК України. Для обґрунтування такого підходу використано аргумент, що дисбаланс між кількістю таких діянь у цих статтях, використання законодавцем у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК України відкритого переліку, який закінчується невизначеним діянням «інше підроблення офіційних документів», може негативно вплинути на однакове застосування кримінального закону до типових форм кримінальних правопорушень;

– уявлення про правовий статус виконавців, який має кримінально-правове значення під час кваліфікації вчиненого ним кримінального

правопорушення, а саме його наявність у відповідних темпоральних межах (відкриття виконавчого провадження та винесення про це постанови; закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених законодавством України);

– підходи, що диференціація кримінальної відповідальності за протиправний вплив на працівника правоохоронного органу (статті 343, 345, 348, 349 КК України) та відсутність такої диференціації кримінальної відповідальності стосовно виконавця обумовлює висновок, що стосовно виконавця втручання в його діяльність може бути вчинено в будь-який спосіб, передбачений статтями 345, 348, 349 КК України, за винятком умисного знищення або пошкодження майна, та потребує кваліфікації за ст. 343 КК України;

– формулювання потерпілих у статтях 342, 343 та 347 КК України шляхом вказівки не лише на державних та приватних виконавців, а на осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг, ураховуючи недосконалий перелік таких осіб у КК України та задля потреб однакової кримінально-правової охорони осіб, які виконують близькі за своїм значенням професійні функції з надання публічних послуг;

дістали подальшого розвитку:

– підходи в теорії кримінального права та в судовій практиці щодо того, що державні виконавці незалежно від посади, яку вони обіймають в органі виконавчої служби, є службовими особами, як виконують постійно, тимчасово або за спеціальним повноваженням функцію представника влади та адміністративно-господарську функцію, а в разі зайняття керівної посади – ще й організаційно-розпорядчу функцію. З огляду на викладене запропоновано виключити вказівку на державного виконавця зі статей 365-2 та 368 КК України, вилучивши його з категорії осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг;

– підходи до кваліфікації за статтями 164 та 165 КК України залежно від недоліків у діяльності виконавця. Зокрема, доведено, що з огляду на правову природу обов'язку батьків утримувати своїх дітей, а також з урахуванням поняття «злісне ухилення від сплати аліментів» (примітка ст. 164 КК України), недоліки у роботі виконавців (державних або приватних), допущених у виконавчому провадженні з аліментних зобов'язань не може виправдовувати злісне невиконання особою обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей та не виключає кримінальну відповідальність за ст. 164 КК України;

– положення, що попри вказівку на наявність форми та реквізитів як обов'язкових атрибутів офіційних документів, вважаємо, що у разі, коли лише недотримані вказані вимоги під час оформлення виконавцем документу, однак ухвалений документ посвідчує відповідні події, явища, факти і права або може бути використаний як документ-доказ, доцільно констатувати, що вчинене хоча і містить ознаки складу кримінального правопорушення, але не є суспільно небезпечними, тобто вважаються малозначними (ч. 2 ст. 11 КК України);

– підходи до виокремлення ознак зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги: 1) використання особою, яка надає публічні послуги, наданих повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; 2) вчинення відповідних дій всупереч інтересам професійної діяльності, яку особа здійснює; 3) охоплює як використання особами, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг, своїх повноважень чи пов'язаних з ними можливостей всупереч інтересам служби, так і вчинення ними дій, які явно виходять за межі наданих повноважень; 4) мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб;

– твердження, що потерпілим від втручання (ст. 343 КК України) є не працівник органу державної виконавчої служби, а державний виконавець з огляду на те, що кримінальні правопорушення, передбачені розділом XV Особливої частини КК України, заподіюють шкоду виключно правомірному

здійсненню публічної влади, носіями якої є не будь-які особи, які працюють в тих чи інших органах державної влади, а особи, які таку публічну владу реалізують, будучи наділеними відповідними владними повноваженнями; державні виконавці, а не інші працівники державної виконавчої служби реалізують основну функцію органу ДВС, визначену законодавством, а саме примусове виконання рішень у порядку, передбаченому законом.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – для подальшого вивчення проблем кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них, а також іншими особами, які надають публічні послуги (довідка ВНЗ «Національна академія управління» від 09.09.2025 № 03-25/69; акт впровадження Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України);

освітній діяльності – для підготовки підручників, навчальних посібників, під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право. Особлива частина» та «Актуальні проблеми кримінального права і процесу України» (акт впровадження ВНЗ «Національна академія управління» від 27.05.2026; акт впровадження Київського столичного університету імені Бориса Грінченка);

правотворчості – під час напрацювання змін та доповнень до КК України в частині відповідальності правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них, а також іншими особами, які надають публічні послуги;

правозастосовній діяльності – під час здійснення правозастосовної діяльності працівниками органів досудового розслідування, суддями, а також під час виконавчих проваджень виконавцями (державними або приватними).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися на міжнародних та таких всеукраїнських науково-практичних конференціях та заходах: VI Всеукраїнській науково-практичній конференції

«Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 9 грудня 2022 року), круглому столі «Права людини в умовах воєнного стану в Україні» (м. Київ, 7 грудня 2023 року), XVII Міжнародній науковій Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (Україна-Бразилія, 29–30 грудня 2024 року), II Міжнародній науково-практичній конференції «Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення» (м. Луцьк, 30 квітня 2025 року).

Публікації. Результати дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в семи наукових публікаціях, серед яких чотири наукові статті – у вітчизняних виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань України (категорія «Б»), а також чотири – тези доповіді у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, круглих столів.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації визначається її метою, предметом і завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, переліку умовних скорочень, трьох розділів, які містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки, з яких основний текст дисертації – 172 сторінки, список використаних джерел – 33 сторінки (275 найменувань), додатки на 13 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНІ ВИКОНАВЦЯМИ (ДЕРЖАВНИМИ ТА ПРИВАТНИМИ) ЧИ СТОСОВНО НИХ

1.1. Нормативне регулювання примусового виконання рішень в Україні та діяльності державних та приватних виконавців

Судове рішення, як і рішення будь-якого іншого юрисдикційного органу, яке набрало законної сили, є обов'язковим для виконання. На думку П. Д. Гуйвана, «ЄСПЛ у своїх рішеннях остаточність судових рішень пов'язується з моментом набрання ним законної сили. Принцип правової визначеності повинен передбачати гарантування виконання остаточних судових рішень (*res judicata*)» [84, с. 362]. Досить часто остаточні судові рішення виконуються добровільно, що, як стверджують С. Я. Фурса та Є. І. Фурса, «має знаходитися поза межами дії Закону України «Про виконавче провадження», від 02.06.2016 № 1404-VIII оскільки в ст. 1 цього Закону тричі акцентується увага, що цей Закон регламентує примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб)» [254, с. 349].

Така добровільність виконання остаточних судових рішень ґрунтується, зокрема, на конституційних положеннях. Так, згідно зі ст. 129 Конституції України обов'язковість судових рішень визнається однією з основних засад судочинства на рівні Конституції України, а самі судові рішення є обов'язковим до виконання (ст. 129-1). При цьому держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку [116].

Водночас у разі відсутності добровільності виконання судових рішень держава застосовує заходи примусу задля того, щоб відповідне остаточне рішення стало виконуваним. На думку Ф. Г. Француза, «примусове виконання

судового рішення є важливою складовою державного механізму судового захисту прав та свобод особи, змістом якої є сукупність дій, що вчиняються уповноваженими суб'єктами на завершальній стадії судового провадження відповідно до норм чинного законодавства, основною метою яких є примусова реалізація (практичне втілення в життя з можливістю застосування заходів державного примусу) прийнятого судом рішення, в результаті чого поновлюються порушені, оспорені або невизнані права і свободи особи» [253, с. 23]. Забезпечення примусового виконання рішень в Україні на нормативному рівні здійснюється Законами «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII [189] та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII [203], які фактично істотно модифікували модель виконавчого провадження.

Правова природа як добровільного, так і примусового виконання судових рішень ґрунтується на європейських цінностях, зокрема, йдеться про положення п. 1 ст. 6 ЄКПЛ, яка закріплює право на справедливий суд. ЄСПЛ роз'яснив, що «право на суд», одним із аспектів якого є право на доступ до правосуддя, охоплює виконання рішення, ухваленного судом, яке має розглядатися як невід'ємна частина судового розгляду (наприклад, рішення ЄСПЛ Шестаков проти Росії (Case of Shestakov v. Russia) [268], Бурдов проти Росії (Case of Burdov v. Russia) [12], Імобільяре Саффі проти Італії (Case of Immobiliare Saffi v. Italy) [1], Горнсбі проти Греції (Case of Hornsby v. Greece) [80], Шмалько проти України (Case of Shmalko v. Ukraine) [271], Ромашов проти України (Case of Romashov v. Ukraine) [213], «Реджент Компані» проти України (Case of Regent Company v. Ukraine) [2]).

У висновку Консультативної ради європейських суддів «Щодо ролі суддів у виконанні судових рішень» (Висновок № 13 (2010) Консультативної ради європейських суддів щодо ролі суддів у виконанні судових рішень ССЄ(2010) від 19.11.2020 зазначено, що «...ефективне виконання обов'язкового судового рішення є основоположним елементом верховенства права. Необхідно

забезпечувати довіру громадськості до авторитету судової влади. Незалежність судової влади та право на справедливий судовий розгляд (стаття 6 ЄКПЛ) є марними, якщо судові рішення не виконуються» (п. 7 розділу II) [68].

Т. О. Карабін розглядає належне виконання судових рішень «як один із пріоритетів у забезпеченні національної безпеки України» [105, с. 27–29].

Як передбачено у ч. 1 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII, «примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII» [189]. Адміністративно-правовий статус органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, які забезпечують виконання судових рішень, «складається з певних елементів, що становлять: основний блок (мету, завдання, принципи органу з примусового виконання судових рішень); організаційно-структурний блок (створення органу, регулювання порядку діяльності, підпорядкованості структурних підрозділів, особливостей діяльності органу з виконання судових рішень); та компетенційного блоку (права, обов'язки, відповідальність органів у сфері примусового виконання судових рішень)» [132, с. 106].

Відповідно до підзаконних нормативно-правових актів у сфері виконання судових рішень, а саме Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерством юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 (далі – Інструкція № 512/5) [103], Типового положення про управління державної виконавчої служби головних територіальних управлінь юстиції Мін'юсту України в АРК, в областях, містах Києві та Севастополі та Типового положення про відділ державної виконавчої служби головних територіальних управлінь юстиції Мін'юсту України в АРК, в областях, містах Києві та Севастополі, затверджених наказом Мін'юсту України від 20.04.2016 № 1183/5

[231], до органів, що здійснюють примусове виконання рішень суду та інших органів, належать Міністерство юстиції України, органи державної виконавчої служби (Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, управління державної виконавчої служби головних територіальних управлінь юстиції Мін'юсту України в АРК, в областях, містах Києві та Севастополі та відділи державної виконавчої служби головних територіальних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в АРК, в областях, містах Києві та Севастополі).

Н. А. Сергієнко здійснює класифікацію суб'єктів у сфері примусового виконання рішень, виокремлюючи серед них «суб'єктів у сфері організації примусового виконання рішень (Міністерство юстиції України, всі його структурні підрозділи, територіальні органи, функціонування яких інституціонально, організаційно тощо забезпечує примусове виконання рішень), суб'єктів у сфері здійснення примусового виконання рішень (1) учасники виконавчого провадження: виконавці (державні виконавці, приватні виконавці, виконавчі групи), помічники виконавців; сторони виконавчого провадження (боржник, стягувач); прокурор як представник інтересів держави; 2) особи, які сприяють здійсненню виконавчого провадження: поняті; працівники поліції; працівники (представники) органу опіки і піклування; банки; зберігачі майна; оператори електронних торговельних майданчиків та організатори електронних торгів, торгів за фіксованою ціною; представники сторін; експерти; спеціалісти; суб'єкти оціночної діяльності – суб'єкти господарювання; перекладачі; особи, права інтелектуальної власності яких порушені; 13) суд» [221, с. 323].

Питання, які будуть висвітлюватися в цій праці, стосуватимуться виключно виконавців (державних та приватних), які безпосередньо реалізують функцію примусового виконання рішень, а також керівників органів державної виконавчої служби на місцях. «Виконавець – узагальнений термін, яким одночасно позначається і державний, і приватний виконавець, коли вони обидва

наділяються певними правами або для них встановлюються однакові обов'язки тощо» [254, с. 350].

Виконавчі групи згідно з Розділом IV Інструкції № 512/5 «можуть утворюватися з числа державних виконавців. На сьогодні у вказаному нормативному документі право приватних виконавців на об'єднання у виконавчі групи не передбачене» [103]. Хоча, як зазначає М. Є Кисельов, «ця можливість могла б бути реалізована за власним бажанням приватних виконавців залежно від складності виконавчого провадження з відповідним розподілом винагороди. Про можливість об'єднання у виконавчі групи приватних виконавців можна визначити одночасне здійснення заміщення більш як одного приватного виконавця не допускається (п. 2 розділу)» [103], а ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII визначено, що «один приватний виконавець має право на підставі договору про уповноваження на вчинення окремих виконавчих дій залучати та давати доручення іншому приватному виконавцю» [109, с. 77–78]. Така можливість залучати інших приватних виконавців на підставі договору надається «для проведення перевірки інформації про наявність боржника чи його майна або про місце роботи в іншому виконавчому окрузі» (ч. 5 ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII) [189].

Водночас у дисертаційній роботі будуть висвітлюватися питання індивідуальної протиправної діяльності виконавців (державних та приватних), яка здійснюється ними поза межами виконавчих груп. Окрім того, у судовій практиці нами не було виявлено випадків вчинення державними виконавцями кримінальних правопорушень у межах виконавчих груп.

Оновлене законодавство про виконавче провадження запровадило до системи органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень, приватних виконавців. Науковці, які досліджували проблематику впровадження інституту приватних виконавців в Україні, акцентують свою увагу, зокрема, на таких позитивних аспектах: «суттєве зменшення бюджетних витрат, збільшення

надходження до бюджету за рахунок сплати податків приватними виконавцями, зменшення корупційного складника в системі виконання» [217, с. 77], наділення приватних виконавців широким колом повноважень, надання їм статусу самозайнятих осіб, «розмежування компетенції державних і приватних виконавців у деяких справах, створення обґрунтованого та виваженого механізму відповідальності за порушення та зловживання своїми правами для приватних виконавців» [225, с. 63].

М. Є. Кисельов вважає, що «приватний виконавець – це фізична особа, яка відповідає встановленим законодавством професійним та етичним критеріям та має право виконувати делеговані повноваження щодо примусового виконання судових рішень та рішень інших суб'єктів публічної адміністрації». На його думку, ознаками приватного виконавця як суб'єкта примусового виконання судових рішень та рішень інших органів є: 1) вік – від 25 років; 2) освіта – вища юридична не нижче другого рівня; 3) виконання не власних, а делегованих повноважень в системі виконавчого провадження; 4) є самозайнятою особою, тобто суб'єктом незалежної професійної діяльності; 5) відсутня не знята чи не погашена судимість; 6) склав кваліфікаційний іспит; 7) внесений до Єдиного реєстру приватних виконавців України; 8) здійснює дії, що спричиняють виникнення юридичних наслідків; 9) здійснює заходи з реалізації виконавчого провадження; 10) формою оплати праці є основна винагорода та додаткова винагорода» [109, с. 55].

Стосовно нормативного регулювання діяльності виконавців, то окрім двох основних Законів, про які йшлося вище (Закон «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII та Закон «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень» від 02.06.2016 № 1403-VIII), можна віднести, передусім, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України та Міністерства юстиції України. Це, зокрема, Порядок виплати винагороди державним виконавцям та її розмір і розмір основної винагороди приватного виконавця затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2016

№ 643 [160], Інструкція № 512/5 [103], Порядок допуску до професії приватного виконавця, затверджений Наказом Міністерства юстиції України 07.11.2016 № 1445/29575 [161], Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5 [157], Порядок складання та подання звітності про діяльність органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2018 № 1979/5 [162], Правила ведення діловодства та архіву в органах державної виконавчої служби та приватними виконавцями», затверджені Наказом Міністерства юстиції України від 07.06.2017 № 1829/5 [188] тощо.

Нормативне регулювання діяльності державних та приватних виконавців включає також ряд нормативно-правових актів, які регулюють їх професійний статус, а також визначають підстави юридичної відповідальності виконавців. Так, згідно з пп «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII приватні виконавці «прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та на них поширюється дія цього Закону» [202].

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV закріплює «обов’язок державного реєстратора та право приватного виконавця на отримання необхідної інформації в установленому порядку» та у випадках, передбачених Законом України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII [201].

Закон України «Про третейські суди» від 11.05.2004 № 1701-IV передбачає, що «рішення третейського суду є обов’язковими до виконання. У випадку відмови добровільно виконати відповідне рішення третейського суду на підставі виконавчого документу таке рішення виконується в примусовому порядку як державним виконавцем, так і приватним виконавцем» [207].

Тобто, вказані нормативно-правові акти України закріплюють правовий статус державних та приватних виконавців, передбачають окремі їх повноваження під час примусового виконання рішень або вказують на належність виконавців до певної категорії функціонерів.

Правовий статус виконавців, окрім того, визначається і в кодифікованих нормативно-правових актах.

Як передбачено у ст. 188-13 КУпАП, «невиконання законних вимог державного виконавця, приватного виконавця щодо усунення порушень законодавства про виконавче провадження, несвоєчасне подання або неподання звітів про відрахування із заробітної плати та інших доходів боржника, неподання або подання недостовірних відомостей про доходи і майновий стан боржника, ненадання на вимогу державного виконавця, приватного виконавця декларації про доходи та майно, що подається відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII, чи зазначення у такій декларації неправдивих відомостей або неповідомлення про зміну відомостей, які зазначаються у декларації, неповідомлення боржником про зміну місця проживання чи місцезнаходження або місця роботи (отримання доходів), а також неявка без поважних причин за викликом державного виконавця, приватного виконавця – тягнуть за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [113; 188].

Згідно зі ст. 255 КУпАП, визначено, що «приватні виконавці мають право скласти протокол про адміністративні правопорушення, передбачене ст. 188-13 цього Кодексу у частині, що стосується невиконання законних вимог приватного виконавця, а державний виконавець – протокол про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 183-1 (несплата аліментів) та ст. 188-13 (у частині, що стосується невиконання законних вимог державного виконавця)». При цьому згідно зі ст. 244-23 КУпАП «від імені органів державної виконавчої служби розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право начальники органів державної

виконавчої служби, яким безпосередньо підпорядковані державні виконавці» [113].

КАСУ у ч. 6 ст. 18 визначає обов'язок державного та приватного виконавця «реєструвати свої офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі в обов'язковому порядку, а у ст. 287 передбачає порядок здійснення провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця» [111].

Згідно з Кодексом України з процедур банкрутства визначено порядок дій приватного виконавця, у якого перебуває виконавче провадження, щодо відкриття провадження у справі про банкрутство; про неплатоспроможність боржника (статті 35, 117) [112].

Таким чином, указані вище кодифіковані нормативно-правові акти також регламентують правовий статус державних та приватних виконавців та в них здійснюється нормативно-правове регулювання їх діяльності.

М. Є. Кисельов, розглядаючи проблематику адміністративно-правового статусу приватних виконавців, виокремлює та характеризує таке поняття, як механізм нормативно-правового регулювання діяльності приватних виконавців, розуміючи під ним «систему взаємообумовлених елементів, які нормативність права переводять в упорядкованість суспільних відносин, що виникають під час професійної діяльності приватних виконавців, задовольняють інтереси боржників, стягувачів, приватних виконавців у процесі здійснення виконавчого провадження» [109, с. 81].

Відповідне визначення можна взяти за основу під час характеристики нормативного регулювання діяльності виконавців, під яким доцільно розуміти як упорядкування суспільних відносин, що виникають під час професійної діяльності виконавців (державних та приватних) під час примусового виконання рішень. Сам же статус виконавців під час примусового виконання рішень має адміністративно-правовий характер. Такий висновок, передусім, впливає з

того, що виконавці як особи, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з надання публічних послуг (з точки зору чинного антикорупційного та кримінального законодавства України), а *de facto* здійснюючи функцію представника влади (службова особа), виконують делеговані повноваження держави у сфері примусового виконання рішень. І якщо державний виконавець як державний службовець виконує такі делеговані повноваження за приналежністю до державного апарату (тобто безпосередньо реалізує функцію держави з примусового виконання рішень), то приватний виконавець здійснює делеговані державою повноваження з примусового виконання рішень в чистому вигляді.

С. В. Шевчук вважає, що «юридична природа делегування повноважень полягає в тому, що делегуватися можуть тільки окремі повноваження, що складають частину компетенції відповідного органу публічної влади; після делегування повноважень компетенція органу, що їх делегує, не змінюється; компетенція органу, якому делегуються ці повноваження, тимчасово розширюється; акт делегування повинен обов'язково виходити від органу, що делегує повноваження; при делегуванні здійснюється поширення компетенції делегуючого органу за рахунок наділення новими повноваженнями об'єкта делегування повноважень; повноваження, що делегуються, можуть бути в будь-який час відізовані делегуючим органом; якщо повноваження делегуються на певний час, то припинення делегування не передбачає видання юридичного акту, в якому ці повноваження відзиваються. Якщо повноваження делегуються на невизначений час, то вони можуть бути відізовані в будь-який час за рішенням органу, що здійснював делегування повноважень» [265, с. 12].

Не заглиблюючись в сутність делегування повноважень, зауважимо, що «незважаючи на те, що приватні виконавці є суб'єктами незалежної професійної діяльності, вони виконують делеговані державою завдання щодо примусового виконання певних категорій судових рішень, а також перебувають під державним регулюванням. Тобто слід говорити про подвійний статус

приватного виконавця – як про самозайняту особу та як про суб'єкта виконання делегованих повноважень» [109, с. 45].

Ураховуючи делегування державою приватним виконавцям функцію примусового виконання рішень, науковці пишуть про те, що термін «приватний» недоцільно використовувати в найменуванні відповідної професії. Адже «в діяльності приватного виконавця немає приватного інтересу» [71; **Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. На думку М. Є. Кисельова, «використовуючи термін «приватний», законодавець поділяє систему примусового виконання рішень на дві складові: державну, яка сприймається як явище неефективне та корумповане, та приватну, в межах якої за гроші можна вимагати результат», а «вживання терміну «приватний виконавець» є не зовсім коректним, адже, виконуючи делеговані повноваження, суб'єкт апріорі не може мати приватного інтересу – лише публічний. Саме тому таких осіб доцільніше називати «уповноважені виконавці», «повірені виконавці», «незалежні виконавці» [109, с. 52–53].

Ураховуючи те, що державні виконавці безпосередньо виконують таку функцію держави, як примусове виконання рішень, а приватні виконавці здійснюють делеговані повноваження у відповідній сфері, вказує на те, що діяльність таких суб'єктів передусім регламентується нормами адміністративного права

Таким чином, визначення серед суб'єктів владних повноважень, діяльність яких регламентується адміністративним правом, суб'єктів делегованих повноважень, наявність законодавчого положення в Кодексі адміністративного судочинства України щодо віднесення до адміністративної юрисдикції спорів із приводу виконання суб'єктами делегованих повноважень, судова практика з їх розгляду свідчать про належність інституту делегованих повноважень до адміністративного права. Окрім того, «делегування здійснюється тих повноважень, що віднесені до власної компетенції органів. Суб'єкт владних повноважень в адміністративному праві наділений владними

функціями, які реалізуються виключно в публічно-правових відносинах. Оскільки суб'єкт делегованих повноважень також відноситься до цього переліку та виконує повноваження, що надаються від органів влади, то як наслідок і повноваження, які йому делегуються, є владними. У свою чергу особливістю владних повноважень слід вважати, що вони дозволяють суб'єкту, який ними наділений, здійснювати вплив на поведінку інших осіб, а також вимагати та спонукати інших суб'єктів до належної поведінки» [72, с. 200].

Окрім того, діяльність органів чи осіб, яким державою делеговані повноваження, так само як і діяльність органів держави, які безпосередньо реалізують ту чи іншу функцію держави, спрямована на задоволення публічного інтересу, тобто «сукупності потреб, визнаних державою, реалізація яких забезпечується через публічне управління і сприяє захисту прав і свобод людини» [86, с. 50]. В аспекті діяльності державних та приватних виконавців, то відповідний публічний інтерес полягає в тому, щоб забезпечити виконуваність будь-яких рішень, яким вирішується той чи інший правовий конфлікт, вплинути на поведінку осіб, сторін цього конфлікту, які добровільно не виконують рішень, ухвалених відповідними органами в межах їх повноважень.

Ураховуючи викладене, доходимо висновку, що діяльність виконавців як державних, так і приватних, щодо примусового виконання рішень, має адміністративно-правову природу з огляду на те, що відповідний державний примус застосовують передусім державні виконавці, які безпосередньо реалізують відповідну функцію держави, а також приватні виконавці, які виконують делеговані повноваження держави щодо примусового виконання рішень; повноваження як державних, так і приватних виконавців є владними, оскільки спрямовані на задоволення публічного інтересу та здійснення впливу на поведінку сторін правового конфлікту, які добровільно не виконують рішень. Ухвалених компетентними органами у порядку, передбаченому законом. Саме такий адміністративно-правовий статус обумовлює наше критичне ставлення до

нормативного віднесення державних та приватних виконавців у кримінально-правовому розумінні до осіб, які здійснюють ПДПНП.

Відповідно адміністративно-правовий характер діяльності державних та приватних виконавців щодо примусового виконання рішень обумовлює їх спеціальні ознаки як суб'єктів кримінальних правопорушень, а саме службових осіб (представників влади), а не осіб, які здійснюють ПДПНП.

1.2. Поняття та система кримінальних правопорушень, вчинених виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них

Одним із компонентів доступу до правосуддя є ефективність та дієвість виконання судових рішень, який впливає безпосередньо з сутності правової держави. Так, КСУ у рішенні від 20.06.2009 № 16-рп/2009 зазначає, що «виконання всіма суб'єктами правовідносин приписів, викладених у рішеннях суду, які набрали законної сили, утверджує авторитет держави як правової». Окрім того, КСУ вважає, що «неухильне та повне виконання судових рішень забезпечує принцип правової держави та права на судовий захист: Виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, визначений у законі комплекс дій, спрямованих на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави» (Рішення Конституційного суду України у справі про стягнення заборгованості з підприємств паливноенергетичного комплексу від 13.12.2012 № 18-рп/2012) [211].

КСУ також наголошує на тому, що «обов'язкове виконання судового рішення є необхідною умовою реалізації конституційного права кожного на судовий захист, тому держава не може ухилятися від виконання свого позитивного обов'язку щодо забезпечення виконання судового рішення задля реального захисту та відновлення захищених судом прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави. Позитивний

обов'язок держави щодо забезпечення виконання судового рішення передбачає створення належних національних організаційно-правових механізмів реалізації права на виконання судового рішення, здатних гарантувати здійснення цього права та обов'язковість судових рішень, які набрали законної сили, що неможливо без їх повного та своєчасного виконання» (Рішення Конституційного суду України у справі щодо забезпечення державою виконання судового рішення від 15.05.2019 № 2-р(П)/2019) [212].

На підставі Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII «виконання судових рішень в Україні здійснюється державними і приватними виконавцями з метою ефективного поновлення порушених прав як складника забезпечення права на судовий захист. Відповідно й державні і приватні виконавці повинні перебувати під посиленням кримінально-правовим захистом держави для забезпечення ефективного виконання ними повноважень з примусового виконання судових рішень» [189].

Тому порядок відносин стосовно діяльності виконавців (державних та приватних) є об'єктом кримінально-правової охорони, що забезпечується комплексом кримінально-правових норм.

Згідно з чинним КК України протиправною визнається така поведінка стосовно державних та приватних виконавців:

- опір працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків, державному виконавцю чи приватному виконавцю під час примусового виконання рішень (частини 2, 3 ст. 342);

- втручання у діяльність, тобто вплив у будь-якій формі на працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення (ст. 343);

- умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю (у тому числі

після звільнення з посади) чи їхнім близьким родичам, у зв'язку з примусовим виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем (у тому числі у минулому) (ст. 347);

Указані правопорушення належать до кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Окрім того, доступ до правосуддя в аспекті примусового виконання судових рішень забезпечується й іншими кримінально-правовими нормами, наявність яких спрямована на утвердження авторитету процесуальних дій державних та приватних виконавців зокрема та на забезпечення доступу до правосуддя зокрема.

Так, згідно з приміткою ст. 164 КК України, у статтях 164 (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей) та 165 (ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків) під злісним ухиленням від сплати коштів слід розуміти будь-які діяння боржника, спрямовані на невиконання рішення суду (приховування доходів, зміну місця проживання чи місця роботи без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця тощо), які призвели до виникнення заборгованості із сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів.

У ст. 358 КК України передбачено кримінальну відповідальність за підроблення офіційного документа, який видається чи посвідчується державним виконавцем, приватним виконавцем. Окрім того, цілий ряд кримінальних правопорушень проти правосуддя посягають на порядок суспільних відносин, спрямований на охорону примусового виконання судових рішень. Це введення в оману суду, тобто завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого, завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює виконавче провадження, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів, завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна, а також завідомо неправильний переклад,

зроблений перекладачем у таких самих випадках (ст. 384 КК України), відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час здійснення виконавчого провадження (ст. 385 КК України).

Також державні чи приватні виконавці можуть бути й суб'єктами кримінальних правопорушень. Так, згідно з пп «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII до осіб, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, належать «особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом)» [202].

Тобто, державні та приватні виконавці належать до такого суб'єкта, як особи, які здійснюють ПДПНП. Принаймні такий висновок випливає з нормативно визначеного поняття осіб, які надають публічні послуги в Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, а також з віднесення державних та приватних виконавців до осіб, які здійснюють ПДПНП у самому КК України, про що йтиметься далі.

Відповідно вони можуть виступати суб'єктами вчинення таких кримінальних правопорушень:

- зловживання своїми повноваженнями державним виконавцем, приватним виконавцем з метою отримання неправомірної вигоди (ст. 365-2 КК України),

- пропозиція чи обіцянка приватному виконавцю (під час виконання цих функцій), надати йому/їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди або прохання її надати за вчинення особою, яка надає публічні послуги, дій або її без діяльності з використанням наданих їй

повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи (ч. 3 ст. 368-4 КК України).

Отож, кримінальні правопорушення, що можуть вчинятися виконавцями або стосовно них, розкидані по різних розділах Особливої частини КК України. І цьому є свої причини. Адже певні кримінальні правопорушення або кілька таких правопорушень посягають на різнорідний порядок суспільних відносин. Відповідно законодавець розмістив відповідні кримінальні правопорушення розрізнено. Водночас кожне окремо взяте кримінальне правопорушення становить разом з іншими певну однорідну сукупність, яка характеризується певними спільними ознаками.

Слід зазначити, що дефініція поняття того чи іншого виду кримінальних правопорушень ґрунтується, передусім, на загальних ознаках поняття «кримінальне правопорушення» у ст. 11 КК України та враховувати ознаки окремих кримінальних правопорушень, що утворюють розглядувану сукупність. Так, згідно з ч. 1 ст. 11 КК України кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

Першою ознакою кримінального правопорушення є кримінальна протиправність. На думку Ю. В. Бауліна, «протиправність кримінального правопорушення «полягає в тому, що «суспільно небезпечне діяння суб'єкта злочину порушує вимоги регулятивного приватного чи публічного права, тобто таке діяння порушує свободу суб'єкта, передбачену приватним правом, чи порядок, установлений нормами публічного права. Причому таке порушення здійснюється в такому ступені, який визнається КК України суспільно небезпечним, і передбачене як злочин. Звідси підставою кримінальної відповідальності є вчинення злочину, який може бути сформульований у КК України як «суспільно небезпечне, протиправне діяння, що містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом» [5, с. 20]. Ю. А. Пономаренко погоджується з таким підходом та вважає, що «протиправність і передбаченість

законом є самостійними, окремими ознаками будь-якого виду правопорушення, у тому числі й кримінальних правопорушень (і злочинів, і кримінальних проступків). Відтак, протиправністю не може поглинатися ані передбаченість діяння у законі, ані тим паче його караність. Інакше кажучи, караність кримінального правопорушення не тотожна його протиправності і не охоплюється нею» [158, с. 51].

Таким чином, ці науковці висловлюють протилежний підхід до класичного, який полягає в тому, що «кримінальна протиправність та передбаченість ознак кримінального правопорушення в законі є тотожними властивостями кримінального правопорушення» [90, с. 66; 90, с. 88].

Схиляємося до першого підходу та вважаємо, що протиправність та передбачуваність у кримінальному законі є двома самостійними властивостями кримінального правопорушення та не можуть визначатися один через одного. Адже передбачуваність аж ніяк не означає, що саме діяння є протиправним. Протиправним діяння може визнаватися в тому разі, якщо воно порушує встановлений законодавством порядок суспільних відносин у відповідній сфері.

Кримінальні правопорушення, що розглядаються, посягають на порядок суспільних відносин, що передбачений регулятивним законодавством України з питань здійснення професійної діяльності виконавцем (державним та приватним) у межах виконавчого провадження. Детально про це йшлося у підрозділі 1.1.

Наступна ознака кримінального правопорушення, як зазначалося вище, це *передбачуваність його ознак у КК України*. Вище в цьому підрозділі йшлося про те, що кримінальні правопорушення, які вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них передбачені у різних розділах Особливої частини КК, що обумовлено посяганням того чи іншого діяння на певний сегмент порядку суспільних відносин з питань здійснення професійної діяльності виконавцем (державним та приватним) у межах виконавчого провадження. Передусім це кримінальні правопорушення проти авторитету

органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (частини 2, 3 ст. 342, ст. 343, ст. 347, 358 КК України) та кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та ПДПНП (статті 365-2, 368-4 КК України). Також дотичними до вказаних кримінальних правопорушень, є правопорушення проти виборчих, трудових та інших прав людини і громадянина, передбачені статтями 164, 165 КК України, а також кримінальні правопорушення проти правосуддя, передбачені статтями 384 та 385 КК України. Вказані кримінальні правопорушення так чи інакше вчиняються виконавцями у межах примусового виконання судових рішень та гарантують в той чи інший спосіб доступ людини до правосуддя, що є цінністю для будь-якої правової держави.

Тобто класифікація кримінальних правопорушень, які є предметом дисертаційного дослідження, яка здійснюється за розділом Особливої частини КК України, в якому відповідні правопорушення передбачені. Водночас така класифікація є малоінформативною. Вважаємо за доцільне з *урахуванням ролі державного та приватного виконавця у механізмі вчинення кримінального правопорушення*, виокремлювати такі види кримінальних правопорушень:

1) кримінальні правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними), тобто якщо такі виконавці виступають суб'єктами кримінальних правопорушень (статті 358, 365-2, 368-4 КК України);

2) кримінальні правопорушення, що вчиняються стосовно виконавців (державних та приватних), тобто якщо такі виконавці є об'єктом кримінально-правового впливу (частини 2, 3 ст. 342, ст. 343, ст. 347 КК України);

3) кримінальні правопорушення, які вчиняються у сфері примусового виконання рішень, тобто виконавці (державні та приватні) не є ні суб'єктами кримінальних правопорушень, ні об'єктами кримінально-правового впливу, однак їх поведінка може впливати на наявність відповідного складу кримінального правопорушення (статті 164, 165, 384, 385 КК України).

Указаний класифікація є штучною та орієнтується на цілі, на досягнення яких вона спрямована. Як зазначається у науковій літературі, «система знань, отримана в результаті штучної класифікації, не відображає основних закономірностей і зв'язків між її елементами, оскільки критерій розмежування може бути істотний тільки щодо цілей і завдань наукового дослідження» [77, с. 21]. Класифікація кримінальних правопорушень, вчинених виконавцями або стосовно них, є важливим, передусім, для цього дослідження, оскільки допоможе комплексно охарактеризувати виокремлені види таких правопорушень.

Виокремлення указаних кримінальних правопорушень не означає, що державні та приватні виконавці не можуть виступати суб'єктами інших складів кримінальних правопорушень чи кримінальні правопорушення не можуть вчинятися стосовно виконавців.

Так, вироком Ємельчинського районного суду Житомирської області від 02.09.2024 у справі № 277/930/24 старшого державного виконавця визнано винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 362 КК України (несанкціонована зміна інформації, яка оброблюється в автоматизованих системах, особою, яка має доступ до неї). Згідно з цим вироком старший державний виконавець як особа, яка згідно з п. 3 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV є державним реєстратором у разі накладення/зняття таким виконавцем арешту на нерухоме майно під час примусового виконання рішень відповідно до закону [200].

Згідно з фактичними обставинами кримінального провадження старший державний виконавець, використовуючи комп'ютер, належний йому кваліфікований сертифікат електронного підпису, електронний ключ доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження, а також власний ідентифікатор, здійснив вхід до автоматизованої системи Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, після чого незаконно та без

винесення відповідної постанови несанкціоновано вніс зміни до інформації про обтяження, а саме припинив обтяження на нерухоме майно боржника (три земельні ділянки), яке було накладено по виконавчому провадженню щодо цього боржника. В подальшому старший державний виконавець в такий же спосіб увійшов до виконавчого провадження та несанкціоновано вніс зміни до інформації про реєстраційні дані боржника, а саме змінив його прізвище, місце проживання та змінив інформацію про ідентифікаційний код боржника. У подальшому вищевказані вказані земельні ділянки боржником були продані [26].

Вироком Комінтернівського районного суду м. Харкова від 31.07.2019 у справі № 641/3453/19 державного виконавця засуджено за частинами 1, 2 ст. 190 та частинами 1, 2 ст. 200 КК України. Згідно з фактичними обставинами кримінального провадження державний виконавець, підробивши дані в платіжному дорученні, перерахувала кошти, які надійшли на рахунок відділу державної виконавчої служби для погашення заборгованості згідно з виконавчим документом, не на рахунок стягувача, а на відкритий нею рахунок, заволодівши відповідними грошовими коштами шляхом обману [36].

Вироком Снігурівський районний суд Миколаївської області від 25.03.2019 у справі № 485/362/19 начальника Снігурівського районного відділу державної виконавчої служби було визнано винуватим за засуджено за ч. 2 ст. 368-2 КК України (зловживання впливом) [54]. Як вбачається з вказаного вироку, фей функціонер був засуджений сласне як керівник органу державної виконавчої служби за здійснення впливу на головного державного виконавця в цьому кримінальному провадженні за вчинення останньою процесуальних дій направлених на закінчення (закриття) виконавчого провадження відносно боржника та нестягнення з неї грошових коштів на користь держави, а також за ненакладення арешту на банківський рахунок боржника для виплат соціальної допомоги по догляду за дитиною.

Однак указані кримінальні правопорушення, інкримінування яких відбулося стосовно державного виконавця, є загальнокримінальними, які можуть вчинити не лише виконавці, а власне державні та приватні виконавці серед суб'єктів відповідних правопорушень не визнавалися. Відповідно й вони не включалися в систему кримінальних правопорушень, що можуть вчинятися виконавцями або стосовно них.

Суспільна небезпека кримінальних правопорушень – це ще одна ознака, виокремлена в чинному КК України, під якою розуміється «категорія кримінального права, яка відображає заподіяння діянням, яке містить усі обов'язкові ознаки складу злочину, істотної шкоди об'єктові, який перебуває під кримінально-правовою охороною, або створення реальної загрози заподіяння такої шкоди», а її ознаками називаються: «категорія кримінального права; наявна у разі заподіяння шкоди об'єктові, який перебуває під кримінально-правовою охороною; полягає у заподіянні реальної шкоди або створенні загрози заподіяння такої шкоди; шкода, як атрибут суспільної небезпеки, має бути істотною; шкода заподіюється лише діянням, яке містить усі обов'язкові ознаки складу злочину; шкода має соціальний (суспільний) характер: заподіюється не лише конкретному потерпілому, а й усьому суспільству» [214, с. 7]. Варто зауважити, що в проекті КК України вказана ознака кримінального правопорушення не виокремлюється [208].

Нагадаємо, що суспільна небезпека розуміється на нормативному рівні як протилежне поняття до малозначності діяння. Згідно з ч. 2 ст. 11 КК України не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Отже на нормативному рівні суспільно небезпечним визнається те діяння, яке заподіяло істотну шкоду фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Тобто суспільна небезпека визначається виключно через оцінне поняття

істотності такої шкоди, що залежатиме виключно від суб'єктивного сприйняття правозастосувачем тих чи інших обставин кримінального провадження та оцінку їх як таких, що свідчить про істотність спричиненої шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

На думку А. А. Музики, «вчення про суспільну небезпеку злочину не можна применшувати. Водночас спосіб відображення квінтесенції зазначеного вчення в законодавстві і те, як її розуміє більшість правників, є небезпечним та породжує низку критичних кримінально-правових ризиків як «наслідків браку обґрунтованості та системності у правотворчості, а також непрофесійного застосування законодавства, відсутності знань про тлумачення закону і навичок у цій справі» [134, с. 100].

Д. С. Азаров, провівши соціологічне дослідження проблематики суспільної небезпечності у кримінальному праві, дійшов висновку, що з огляду на відсутність чітко визначеного тесту встановлення суспільної небезпечності як ознаки злочину, відповідна ознака в такому вигляді, як є «суперечить вимогам верховенства права, зокрема принципам юридичної визначеності, захисту довіри, пропорційності, обмеження дискреційних повноважень, рівності перед законом і навіть законності та принципу розподілу влади» [3, с. 16]. У цього науковця «є серйозні сумніви в раціональності перетворення суспільної небезпеки на наріжну категорію кримінального законодавства, від суб'єктивної оцінки якої наразі залежить майже будь-яке рішення в кримінально-правовій сфері» [4, с. 144]. На його думку, ознака суспільної небезпеки все ж може бути покладена в основу розуміння кримінального правопорушення, однак «у законі має бути чітко сформульовано межі складів злочинів, аби дискреція суду, прокурора чи слідчого не поширювалась на вирішення питання про злочинність чи незлочинність діяння, передбаченого законом (за винятком випадків наявності обставин, що виключають злочинність діяння)» [3, с. 17].

Цілком поділяємо вказаний підхід та вважаємо, що суспільна небезпека є необхідною ознакою кримінального правопорушення, однак критерії її встановлення мають бути формалізовані законодавцем для уникнення свавільної дискреції судів під час вирішення кримінально-правових питань. З огляду на викладене ця ознака характеризуватися у межах цього дослідження не буде.

Кримінальне правопорушення повинно відповідати такій ознаці, як вираження як діяння (дія або бездіяльність). Кримінальні правопорушення, які вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них можуть бути вчинені шляхом дії (наприклад, отримання неправомірної вигоди, підроблення офіційного документа). Стосовно кримінальних правопорушень, які вчиняються у сфері здійснення виконавчого провадження, то вони можуть скоюватися як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності (наприклад, ухилення від сплати коштів на утримання дітей).

Обов'язковою ознакою будь-якого злочину є *винність*. Всі кримінальні правопорушення, які вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них, а також ті кримінальні правопорушення, які скоюються у сфері здійснення виконавчого провадження, характеризуються наявністю в особи прямого умислу, про що свідчить переважно формальні склади відповідних кримінальних правопорушень. З огляду на те, що встановлення форми вини в цьому випадку є доволі типовим, відповідні питання на сторінках цієї праці висвітлюватися не будуть.

У визначенні поняття «кримінальні правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них» також доцільно вказати на їх *суб'єктів*, оскільки така ознака є обов'язковою для встановлення. Ті кримінальні правопорушення, що вчиняються виконавцями (державними чи приватними), скоюються спеціальним суб'єктом, ознаки якого виокремлюватимуться та характеризуватимуться у підрозділі 1.3. Водночас у визначенні ця обставина не вказуватиметься.

З урахуванням викладеного вище вважаємо, що *кримінальні правопорушення, що вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них* – це передбачені в Особливій частині КК України умисні суспільно небезпечні діяння, вчинені суб'єктом кримінального правопорушення, спрямовані на порушення порядку здійснення виконавчого провадження як завершальної стадії судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб).

Висновки до розділу 1.

Дослідження в цьому розділі ґрунтувалося на цивілізаційному та діалектичному світоглядних підходах, з використанням системного, структурного, функціонального, герменевтичного загальнонаукових методів і засобів пізнання; а також таких конкретнонаукових підходів і методів, як доктринальний, формальнодогматичний, метод системно-структурного аналізу, праксеологічний та прогностичний методи.

На підставі викладеного доходимо таких основних висновків, що стосуються загальнотеоретичних аспектів дослідження проблеми кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них.

Нормативне регулювання діяльності виконавців – це впорядкування суспільних відносин, що виникають під час професійної діяльності виконавців (державних та приватних) з примусового виконання рішень. Виконавці як особи, які здійснюють ПДПНП (з точки зору чинного антикорупційного та кримінального законодавства України), а *de facto* здійснюючи функцію представника влади (службова особа), виконують делеговані повноваження держави у сфері примусового виконання рішень. Державний виконавець як державний службовець виконує такі делеговані повноваження за приналежністю до державного апарату (тобто безпосередньо реалізує функцію

держави з примусового виконання рішень), а приватний виконавець здійснює делеговані державою повноваження з примусового виконання рішень.

Діяльність органів чи осіб, яким державою делеговані повноваження, так само як і діяльність органів держави, які безпосередньо реалізують ту чи іншу функцію держави, спрямована на задоволення публічного інтересу. В аспекті діяльності державних та приватних виконавців відповідний публічний інтерес полягає в тому, щоб забезпечити виконуваність будь-яких рішень, яким вирішується той чи інший правовий конфлікт, вплинути на поведінку осіб, сторін цього конфлікту, які добровільно не виконують рішень, ухвалених відповідними органами в межах їх повноважень.

Діяльність виконавців як державних, так і приватних, щодо примусового виконання рішень, має адміністративно-правову природу з огляду на те, що відповідний державний примус застосовують передусім державні виконавці, які безпосередньо реалізують відповідну функцію держави, а також приватні виконавці, які виконують делеговані повноваження держави щодо примусового виконання рішень; повноваження як державних, так і приватних виконавців є владними, оскільки спрямовані на задоволення публічного інтересу та здійснення впливу на поведінку сторін правового конфлікту, які добровільно не виконують рішень, ухвалених компетентними органами у порядку, передбаченому законом. Адміністративно-правовий характер діяльності державних та приватних виконавців щодо примусового виконання рішень обумовлює їх спеціальні ознаки як суб'єктів кримінальних правопорушень, а саме службових осіб (представників влади), а не осіб, які здійснюють ПДПНП.

Кримінальні правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них становлять самостійну групу правопорушень, що посягають на порядок здійснення виконавчого провадження як завершальної стадії судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб). Така група правопорушень виокремлена

на підставі положень штучної класифікації для потреб дисертаційної роботи, а саме для здійснення комплексної характеристики кримінальних правопорушень, які вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них.

На підставі виокремлених ознак запропоновано розуміти під кримінальними правопорушеннями, що вчиняються виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них передбачені в Особливій частині КК України умисні суспільно небезпечні діяння, вчинені суб'єктом кримінального правопорушення, спрямовані на порушення порядку здійснення виконавчого провадження як завершальної стадії судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб).

Запропоновано виокремлювати: 1) кримінальні правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними), якщо виконавці виступають суб'єктами кримінальних правопорушень (статті 358, 365-2, 368-4 КК України); 2) кримінальні правопорушення, що вчиняються стосовно виконавців (державних та приватних), якщо виконавці є об'єктом кримінально-правового впливу (частини 2, 3 ст. 342, ст. 343, ст. 347 КК України); 3) кримінальні правопорушення, які вчиняються у сфері здійснення виконавчого провадження, тобто виконавці (державні та приватні) не є ні суб'єктами кримінальних правопорушень, ні об'єктами кримінально-правового впливу, однак їх поведінка може впливати на наявність відповідного складу кримінального правопорушення (статті 164, 165, 384, 385 КК) України.

Висловлено авторське бачення окремих вирішення окремих загальнотеоретичних підходів до розуміння протиправності та суспільної небезпеки як ознак складів кримінальних правопорушень. Підтримано підхід, відповідно до якого протиправність та передбачуваність кримінальним законом не є тотожними ознаками, а тому протиправність як ознака кримінального правопорушення не може розумітися як передбаченість певного діяння у статтях Особливої частини КК України. Протиправність, на думку дисертанта,

слід розуміти як порушення норм регулятивного законодавства у разі вчинення кримінального правопорушення, Суспільна небезпека повинна включатися в поняття кримінального правопорушення, однак шляхом визначення формалізованих ознак, а не оціночних категорій, як це має місце згідно з чинним КК України.

РОЗДІЛ 2

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ВИКОНАВЦЯМИ (ДЕРЖАВНИМИ ТА ПРИВАТНИМИ)

2.1. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень

Як зазначалося у підрозділі 1.2, державними та приватними виконавцями можуть скоюватися такі кримінальні правопорушення, як підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК України), зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК України) та прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди (частини 3, 4 ст. 368-4 КК України). При цьому таким суб'єктом названо як державного, так і приватного виконавця, правовий статус яких певним чином відрізняється. З огляду на викладене доцільним вбачається роздільна кримінально-правова характеристика цих суб'єктів на підставі, передусім, регулятивного законодавства, а також нормативних положень КК України.

Здійснюючи дослідження ознак державних та приватних виконавців як спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень, використано науковий доробок учених, які досліджували підставу кримінальної відповідальності осіб, які здійснюють ПДПНП, а саме Р. О. Ніколенко [140], О. С. Перешивко [154], О. С. Бондаренко [11], М. В. Рябенко [215], Ю. І. Шиндель [270], Д. М. Горбачов [79], О. І. Царевич [257], В. В. Черниш [261], О. В. Шемякін [266]. Окрім того, проблематика кримінальних процесуальних аспектів відповідальності осіб, які здійснюють ПДПНП, була предметом дослідження Ю. К. Дорошенко [88], А. В. Поплавської [159], А. М. Шевчишена [264], О. О. Харлова [255]. В інших наукових працях проблематика визначення статусу державних та приватних виконавців як суб'єктів кримінальних правопорушень практично не порушувалася.

У чинному КК України суб'єктом окремих кримінальних правопорушень названо державного виконавця. Йдеться про частини 2 та 3 ст. 358 – складання та видача завідомо підроблених офіційних документів, ст. 365-2 – зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. У першому випадку державного виконавця віднесено до осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, а в другому – до осіб, які здійснюють ПДПНП. Водночас в іншому складі кримінального правопорушення, що передбачає відповідальність такої категорії осіб (йдеться про підкуп особи, яка здійснює ПДПНП – ст. 368-4) про державного виконавця не йдеться.

Антикорупційне законодавство, в якому було започатковано виокремлення осіб, які надають публічні послуги, що прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (пп «б» п. 2 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII) [202], не згадує у відповідному приблизному переліку таких осіб державних виконавців. Як суб'єкт кримінальних правопорушень, передбачених частинами 2, 3 ст. 358 та ст. 365-2 КК України, державний виконавець був включений відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» від 06.10.2016 № 1666-VIII [190]. Пояснювальна записка до цього законопроекту не містить мотивування такого рішення [186]. Законом України від 06.10.2016 № 1666-VIII не було змінено ст. 368-4 КК України, в якій передбачається кримінальна відповідальність за підкуп осіб, які здійснюють ПДПНП [190].

Відсутність вказівки на державного виконавця у ст. 368-4 КК України як суб'єкта корупційного підкупу «не означає, що законодавець не вважає його особою, яка здійснює ПДПНП» [94, с. 109].

На думку З. А. Загиней-Заболотенко, «різний перелік осіб, що, на думку законодавця, належать до осіб, які здійснюють ПДПНП, а також застосування принципу герменевтичного кола допомагає встановити коло тих осіб, які повинні визнаватися таким суб'єктом злочину (відповідних конкретизуючих термінів). ... На цьому прикладі можна запропонувати ще одне правило герменевтики відкритих переліків КК України: якщо у відкритих переліках наводяться різні конкретизуючі терміни, але узагальнююче поняття однакове за змістом (хоча може відрізнятися за формою), то всі конкретизуючі терміни повинні включатися в обсяг відповідного узагальнюючого поняття» [94, с. 330].

Повністю поділяємо вказаний підхід та вважаємо, що державний виконавець концептуально, враховуючи формулювання відповідного суб'єкта кримінального правопорушення, належить до осіб, які здійснюють ПДПНП. При цьому такий підхід вказує на те, що дії державного виконавця не можуть кваліфікуватися за тими статтями Особливої частини КК України, які передбачають кримінальну відповідальність службових осіб. Водночас, чи є такий підхід правомірним? Наскільки він відповідає збігу функціонального аспекту державних виконавців та суті службових осіб? Спробуємо на ці та інші питання відповісти.

Насамперед, з'ясуємо, як визначає правовий статус державних виконавців Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII. Відповідно до ст. 7 цього Закону «державними виконавцями є керівники органів державної виконавчої служби, їхні заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці органів державної виконавчої служби. Державний виконавець є представником влади, діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом» [203].

На думку Н.Сергієнко, «виконавець як структурна одиниця системи органу примусового виконання рішень у контексті Закону України «Органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» не має остаточно визначеного самостійного статусу, адже, як зазначає Н.Сергієнко, даний закон у ст. 1 примусове виконання рішень покладає на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII випадках – на приватних виконавців. Тобто йдеться саме про органи державної виконавчої служби, а не про державних виконавців, які є працівниками в цих органах державної виконавчої служби, які і здійснюють примусове виконання рішень. При цьому у Законі відсутні будь-які приписи, які б передбачали, що завдання примусового виконання є прямим, безпосереднім і основним завданням саме державних виконавців, які обіймають відповідні посади у відповідних органах державної виконавчої служби, а не всього органу цієї служби, адже в органі державної виконавчої служби обіймають посади й інші державні службовці, а також особи, які державними службовцями не є, тому їхні повноваження не передбачають примусового виконання рішень» [221, с. 67].

В. Локтіонова та Є. Запорожець розглядають державних виконавців як «суб'єктів публічного адміністрування, тобто як «суб'єктів владних повноважень, які здійснюють публічне адміністрування: надають адміністративні послуги чи виконавчо-розпорядчу адміністративну діяльність» [123, с. 52]. На думку цих дослідниць, всі суб'єкти публічного адміністрування реалізують не приватний, а публічний інтерес. «Державна виконавча служба покликана захищати приватний інтерес кожної окремої фізичної чи юридичної особи на правах останньої інстанції у судовому процесі. Забезпечення повного й вчасного виконання законного рішення компетентного органу та захист суб'єктивних прав і законних інтересів учасників цивільно-правових відносин, які можуть бути порушені через несвоєчасне і недобросовісне виконання зобов'язань – все це у сукупності становить публічний інтерес у межах

Української держави» [123, с. 54]. Серцевиною правового статусу виконавців як суб'єктів публічного адміністрування В. Локтіонова та Є. Запорожець називають «повноваження з ухвалення публічних владних рішень, під час здійснення яких він приймає рішення шляхом винесення постанов, попереджень, внесення подань, складання актів та протоколів, надання доручень, розпоряджень, вимог, подання запитів, заяв, повідомлень або інших процесуальних документів у випадках, передбачених Законом та іншими нормативно-правовими актами. При цьому державний виконавець у ході примусового виконання є процесуально незалежною особою. Водночас контроль за діяльністю державного виконавця здійснюється не тільки з боку законодавства, а й з боку безпосереднього керівника, який своєю постановою може скасувати рішення підлеглого» (ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII [123, с. 54–55]).

О. О. Чумак відносить державних виконавців до «посадових осіб та відзначає, що повноваження державного виконавця реалізуються, зокрема, стосовно організаційно непередбачених суб'єктів, як-от сторони виконавчого провадження (стягувач і боржник), а також інші фізичні та юридичні особи, які не є сторонами виконавчого провадження, але потрапляють у сферу виконавчого провадження» [263, с. 110, 185].

На думку О. В. Негодченка, Т. В. Корнякової, В. П. Макушева, «державні виконавці можуть бути суб'єктами кримінальних правопорушень, передбачених ст. 364 (зловживання владою або службовим становищем), ст. 366 (службове підроблення) та ст. 367 (службова недбалість)» [139, с. 151; 126, с. 194]. Вказаного підходу дотримується О. М. Гришко, який водночас зауважує, що «проблема юридичної відповідальності приватних виконавців є недослідженою науковцями, однак згідно з КК України приватні виконавці можуть притягатися до кримінальної відповідальності за ст. 365-2 КК як за зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги» [82, с. 161].

Таким чином, навіть такий побіжний екскурс у наукові праві вчених з адміністративного права доводить, що науковці вбачають, що державні виконавці наділяються у межах виконавчого провадження статусом службової особи, а саме представника влади.

У науковій літературі дослідники проблематики кримінальної відповідальності у сфері здійснення ПДПНП, зазвичай не висвітлюють питання про те, чи належить державний виконавець до осіб, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг [132; 259]. Водночас окремі науковці вважають, що державні виконавці належать до осіб, які надають здійснюють ПДПНП. На думку О. О. Харлова, «особою, яка вчиняє злочини у сфері ПДПНП, є аудитор, нотаріус, оцінювач, уповноважена особа або службова особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, експерт, арбітражний керуючий, приватний виконавець, незалежний посередник, член трудового арбітражу, третейський суддя (під час виконання цих функцій), державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації прав, *державний та приватний виконавець* [виділено нами – В.Н.], а також інша особа, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює ПДПНП, зокрема працівник медичної сфери, сфери страхування, працівники освітньої сфери тощо» [255, с. 61].

У проєкті КК України його розробники намагаються не допустити такий недолік, коли державний виконавець належить до осіб, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг, а не до службових осіб, виключивши його з переліку осіб, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг (пп «в» п. 52 ч. 2 ст. 1.1.1) [208]. І такий підхід, на нашу думку, є правильним та таким, що відповідає правовій сутності адміністративно-правового статусу державних виконавців, передбаченого в регулятивному законодавстві України.

Аналіз судової практики судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій свідчить про те, що суди кваліфікують протиправні діяння державних

виконавців як таких, що вчинені не особою, яка здійснює ПДПНП, а як службовою особою. При цьому пошук ЄДРСР за ключовим словом «державний виконавець» серед остаточних судових рішень судів першої інстанції у категорії «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та ПДПНП» виявив 34 вироки судів першої інстанції та 4 вироки судів апеляційної інстанції за ст. 368 КК України, в яких державні виконавці були визнані винуватими у вчиненні цього кримінального правопорушення.

За жодне кримінальне правопорушення, передбачене ст. 365-2 КК України, державні виконавці засуджені не були. Загалом це правопорушення не належить до поширених в Україні. Як свідчить Звіти про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності у 2022–2024 рр. (форма 6), у цей період за ст. 365-2 КК України було засуджено лише 3 особи – 1 особа у 2023 р. та 2 особи у 2024 р. При цьому щодо 25 осіб кримінальні провадження за ст. 365-2 КК України були закриті (щодо 6 осіб – у 2022 р., щодо 8 осіб – у 2023 р., щодо 11 осіб – у 2024 р) [97; 98; 99]. Тому й державні виконавці суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 365-2 КК України, не визнавалися.

Що стосується кваліфікації дій державних виконавців, які обвинувачувалися у підкупі, то слід звернути увагу, що жоден з них не був притягнутий до кримінальної відповідальності як особа, яка здійснює ПДПНП, а визнавалися судами службовими особами.

З аналізу вироків судів першої інстанції за ст. 368 КК України вбачається, що варіативними є посади державних виконавців, які притягалися до кримінальної відповідальності за ст. 368 КК України, що впливало на кваліфікацію дій обвинувачених у вироках.

У вироках, ухвалених за ст. 368 КК України, де державні виконавці визнавалися суб'єктом злочину, вони обіймали, передусім такі посади функціонерів:

- заступника начальника районного відділу (міського відділу) державної виконавчої служби [55; 66; 38];
- начальника районного відділу (міського відділу) державної виконавчої служби [65; 15; 50; 23; 245; 47; 244; 35; 14; 178];
- начальника районного відділу (міського відділу) державної виконавчої служби [18; 242; 243];
- заступника начальника Головного територіального управління юстиції з питань державної виконавчої служби – начальника Управління державної виконавчої служби [45; 251; 166; 252; 182].

В усіх без винятку випадках кваліфікація органом досудового розслідування та/або судом здійснювалася за ч. 3 ст. 368 КК України, тобто як вчинення підкупу службово особою, яка займає відповідальне становище, оскільки кожен з обвинувачених, виправданих – це державні службовці категорії «Б» (ч. 2 примітки ст. 368 КК України).

Належність державного виконавця до службових осіб (у цьому випадку – до тих, що займають відповідальне становище) підтверджено і в правовій позиції Касаційного кримінального суду у справі № 532/1020/20. Якщо начальник районного відділу державної виконавчої служби управління Міністерства юстиції України, державний службовець категорії «Б» (службова особа, яка займає відповідальне становище), який відповідно до ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII наділений повноваженнями щодо витребування виконавчого провадження для перевірки, передання його іншому державному виконавцю, прийняття до свого провадження, маючи детальну інформацію про виконавче провадження, що перебувало на виконанні районного відділу державної виконавчої служби, який він очолював, одержав неправомірну вигоду від боржника у цьому провадженні, за нестягнення заборгованості, то його дії потрібно кваліфікувати за ч. 3 ст. 368 КК України (постанова від 26.01.2023) [178].

Встановлюючи приналежність цих функціонерів, державних виконавців, до службових осіб, суди переважно не визначали, до якої категорії службових осіб належить такий функціонер [55: 65; 15; 45; 251; 166; 252; 66; 23; 35; 14; 178; 20; 13]. І лише в окремих вироках зазначалося, що відповідні функціонери-виконавці є представником виконавчої влади [50], представником влади [18: 242; 182; 241], обіймали посаду, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків [18: 242; 182; 241].

Тобто суди зазвичай не визначають приналежність функціонера виконавця до того або іншого виду службових осіб – представників влади, осіб, які виконують організаційно-розпорядчі функції чи осіб, які виконують адміністративно-господарські функції, що є обов'язковим для забезпечення точності кримінально-правової кваліфікації. Рекомендуємо в усіх без винятку випадках притягнення функціонерів державних виконавців до кримінальної відповідальності визначати вид службової особи, до якої вони належать.

Зауважимо, що майже в усіх вироках, якими функціонери державні виконавці визнавалися винуватими чи виправдовувалися у вчиненні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, виконували функції державного виконавця у конкретному кримінальному провадженні. Лише в одному вирокі функціонер державний виконавець, як зазначено у вирокі, після призначення іншої особи державним виконавцем, вимагав від нього 50% винагороди, яка мала бути нарахована йому як державному виконавцю у відповідному кримінальному провадженні [45; 251; 166; 252; 164].

Ще одне цікаве спостереження – вирок стосовно функціонерів державних службовців оскаржувалися до судів апеляційної та/або касаційної інстанцій [55; 65; 18; 45; 23; 47; 35]. Окрім того, значна кількість вироків щодо функціонерів державних виконавців (з урахуванням наступних рішень судів апеляційної та/або касаційної інстанцій) – виправдувальні [50; 66].

Окрім таких функціонерів державних виконавців, про яких зазначалося вище, вироками притягалися до кримінальної відповідальності ще й функціонери меншого рангу – йдеться про старших та головних державних виконавців [42; 43; 29; 16; 52; 28; 246; 32]. В усіх без винятку випадках кваліфікація вчинених ними дій здійснювалася органом досудового розслідування та/або судом за ч. 1 ст. 368 КК України. Тобто, на відміну від функціонерів державних службовців, про яких йшлося вище, така кваліфікуюча ознака, як вчинення підкупу службовою особою, яка займає відповідальне становище, цим функціонерам у вину не ставилася. Як і в попередньому розглядуваному випадку, в жодному вирокі не встановлювалося, до якого виду службових осіб належать старші/головні державні виконавці – до представників влади, до осіб, які виконують організаційно-розпорядчі функції чи осіб, які виконують адміністративно-господарські функції. Також старші/головні державні виконавці отримували неправомірну вигоду у зв'язку з виконанням своїх повноважень у конкретному виконавчому провадженні.

Звертаємо увагу на те, що у такому разі незначний відсоток вироків, які оскаржувалися в апеляційному та/або касаційному порядку [28]. Жодного вироку – виправдувального. Майже всіма розглянутими вироками було затверджено угоди про визнання осіб винуватими [42; 43; 16; 33; 67; 52; 63].

У розглянутих нами вироках державних виконавців не функціонерів було також ідентифіковано як службових осіб, однак без визначення того, до якого виду вони належать. Окрім того, державні виконавці не були віднесені до службових осіб, які займають відповідальне становище, оскільки згідно з вироками державні виконавці належали до державних службовців категорії «В», яка не передбачена серед осіб, визначених у ч. 2 примітки ст. 368 КК України [20; 13; 30; 60; 41; 49; 48; 42]. Два з означених вироків не було оскаржено в апеляційному та/або касаційному порядку [48; 62]. Всі ухвалені вирoki – обвинувальні. Більшістю вироками затверджувалися угоди про визнання винуватості [20; 13; 60; 49] .

Хочемо навести ще один приклад, який стосується визнання державного виконавця службовою особою за іншими статтями Особливої частини КК України. Вироком Казанківського районного суду Миколаївської області від 22.07.2024 у справі № 478/844/24 старшого державного виконавця Казанківського відділу державної виконавчої служби було притягнуто до кримінальної відповідальності за службову недбалість (ч. 2 ст. 367 КК України), яку він допустив у період, коли був призначений та виконував обов'язки начальника Казанківського відділу державної виконавчої служби [32].

Таким чином, як випливає з проаналізованих вироків, всі державні виконавці, незалежно від того, яку посаду вони займати в виконавчому органі, відносилися судами України до службових осіб, а не осіб, які здійснюють ПДПНП. Суди у переважній більшості вироків не встановлювали, до якого виду службових осіб належали державні виконавці – до представників влади, осіб, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції. Хоча визначати відповідний вид службових осіб суди зобов'язані задля правильності та точності кваліфікації.

Як вбачається з аналізу судової практики за розділом про кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та ПДПНП, державні виконавці визнавалися службовими особами, а керівники структурних підрозділів та органів виконавчої служби – службовими особами, які займають відповідальне становище.

Як зазначалося вище, державні виконавці на нормативному рівні віднесені законодавцем до осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, у частинах 2 та 3 ст. 358 – складання та видача завідомо підроблених офіційних документів. Водночас у судовій практиці також мають місце різні підходи стосовно визначення статусу державних виконавців. Так, згідно з ухвалою Тячівського районного суду Закарпатської області від 29.04.2020 у справі № 307/814/20, головний державний виконавець, яка під час підготовки офіційного документу

– розрахунку заборгованості зі сплати аліментів – внесла завідомо недостовірні відомості про наявність заборгованості у боржника та посвідчила його особистим підписом та затвердила у начальника відділу державної виконавчої служби, після чого видала стягувачу, обвинувачувалася у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, була звільнена від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК України). Тобто, головного державного виконавця визнано службовою особою [59].

Водночас за вироком Тернівського міського суду Дніпропетровської області від 14.08.2019 у справі № 194/195/19 державного виконавця було засуджено за ч. 2 ст. 358 КК України за те, що вона склала та видала завідомо підроблений офіційний документ, а саме довідку про те, що виконавчі провадження про стягнення з боржника штрафів на користь держави за скоєння адміністративних правопорушень закриті та повернуті у зв'язку з їх фактичним виконанням, а інші виконавчі провадження про стягнення з боржника штрафів на користь держави за скоєння адміністративних правопорушень повернені до міського суду у зв'язку з надходженням заяви стягувача про повернення без виконання таких, як помилково пред'явлені [57].

Інших судових рішень за Єдиному державному реєстрі судових рішень, в яких би констатувався факт підроблення офіційних документів державним виконавцем, виявлено не було. Однак і з наявних рішень вбачається неоднаковий підхід до визначення належності державного виконавця чи-то до службових осіб, чи-то до осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг (згідно з формулюванням у ч. 2 ст. 358 КК України).

Як було зазначено вище, згідно зі ст. 7 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII державний виконавець є представником влади, діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений

державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом [203].

Здійснення функцій представника влади постійно, тимчасово чим за спеціальним повноваженням згідно з ч. 3 ст. 18 та приміткою 1 ст. 364 КК України віднесено до здійснення повноважень службової особи. Традиційно представників влади наділяють такими властивостями, як належність до працівників державних органів та їх апарату, а також наділення правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості [206]. Р. Л. Максимович уточнює, що «представники влади мають право застосовувати примусові заходи, обов'язкові для виконання фізичними та юридичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості. У літературі визнано, що до представників влади належать особи, повноваження яких поширюються на осіб, що перебувають поза даною системою органів влади чи управління, тобто не підпорядковані їм в службовому відношенні, а їхні дії не зв'язані рамками певного відомства, системи і т. ін, іншими словами – на невизначене коло осіб» [125, с. 96]. О. С. Перешивко, визначаючи правовий статус приватного виконавця як суб'єкта кримінальних правопорушень, вказує, що «приватний виконавець не належить до осіб, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг, оскільки під час здійснення своєї професійної діяльності виконує організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції» [154, с. 21].

Здійснюючи свою діяльність, державні виконавці керуються Законом України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII. У ч. 1 ст. 5 цього Закону України визначено, що «примусове виконання рішень покладається, зокрема, на органи державної виконавчої служби (державних виконавців)» [189].

З аналізу ст. 18 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII, в якій закріплено обов'язки та права виконавців, випливає, що, насамперед, виконавці є представниками влади та одночасно наділені адміністративно-господарськими обов'язками. Наприклад, «державний виконавець має право безперешкодно входити на земельні ділянки, до приміщень, сховищ, іншого володіння боржника – юридичної особи, проводити їх огляд, примусово відкривати та опечатувати їх; накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку; накладати арешт на кошти та інші цінності боржника» (пункти 5 – 7 ч. 3 ст. 18 цього Закону) [189].

«Діяльність державного виконавця пов'язана з реалізацією державного примусу під час виконання судових рішень, а характер його повноважень свідчить про те, що він належить до представника влади та виконує адміністративно-господарські функції. Вказане стосується головних державних виконавців, старших державних виконавців, державних виконавців органів державної виконавчої служби, тобто осіб, які виконують свою професійну функцію та не обіймають керівні посади в таких органах. Якщо ж йдеться про є керівників органів державної виконавчої служби, їхніх заступників, а також керівників структурних підрозділів органів державної виконавчої служби, то такі особи, без сумніву, є службовими особами ще й такого виду, як службові особи, які виконують організаційно-розпорядчі функції» [142, с. 11–12].

У вироках, якими державні виконавці визнавалися службовими особами, а дії яких кваліфікувалися би за вчинення кримінального правопорушення службовою особою, здійснювалася кваліфікація й за іншими статтями Особливої частини КК України. Наприклад, вироком Херсонського міського суду Херсонської області від 02.06.2025 у справі № 766/15767/17 дії старшого державного виконавця кваліфіковано за ч. 1 ст. 364 КК України (зловживання

владою або службовим становищем) [61]. У вказаному кримінальному провадженні триває апеляційний перегляд.

Вироком Білоцерківський міськрайонний суд Київської області від 02.06.2022 у справі № 357/6383/20 було визнано невинуватим державного виконавця у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 367 КК України, у вчиненні якого він обвинувачувався органом досудового розслідування [17]. Ухвалою Київського апеляційного суду від 22.02.2023 вказаний вирок залишено без змін [240]. У вказаних судових рішеннях не порушується питання про те, чи слід визнавати державного виконавця службовою особою. Хоча вказана обставина могла б слугувати одним з аргументів в апеляційній скарзі захисника на вирок суду першої інстанції та з урахуванням нормативної ідентифікації державного виконавця не службовою особою, а особою, яка здійснює ПДПНП, могла б стати підставою скасування вироку суду першої інстанції. Наголошуємо, що ми не є прихильниками віднесення виконавців до осіб, які здійснюють ПДПНП. Однак буквальне тлумачення кримінального закону могло б зумовити ухвалення виправдувального вироку стосовно державного виконавця.

Підводячи підсумки дослідження визначення статусу державних виконавців як суб'єктів кримінальних правопорушень, доходимо висновку, що вони незалежно від посади, яку обіймають в органі виконавчої служби, є службовими особами, як виконують постійно, тимчасово або за спеціальним повноваженням функцію представника влади та адміністративно-господарську функцію, а у разі зайняття керівної посади – ще й організаційно-розпорядчу функцію. З огляду на викладене пропонуємо виключити вказівку на державного виконавця зі статей 365-2 та 368 КК України та вилучити його з категорії осіб, які здійснюють ПДПНП.

2.2. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень

Зміна у 2016 р. парадигми виконання судових рішень в Україні у зв'язку з прийняттям Закону України «Про виконавчу службу» обумовила те, що в чинному КК України окремі статті було доповнено таким суб'єктом, як приватний виконавець. Йдеться про ст. 365-2 – зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги, ст. 368-4 – підкуп особи, яка надає публічні послуги. Тобто, приватний виконавець у кримінально-правовій площині на нормативному рівні віднесений до осіб, які здійснюють ПДПНП, а, як справедливо зауважує І. І. Митрофанов, «аналіз сутнісних характеристик і природи правових інститутів є необхідною умовою грамотного використання наукової термінології, чіткої та логічної побудови дослідження» [136, с. 171].

У теорії кримінального права України проблема дослідження підстави кримінальної відповідальності осіб, які здійснюють ПДПНП, здійснювали такі науковці, як Р. О. Ніколенко [140], О. С. Перешивко [154], М. В. Рябенко [215], Ю. І. Шиндель [270]. Водночас, з огляду на достатньо новий підхід законодавця в аспекті криміналізації дій приватних виконавців питання про визначення статусу цих осіб практично не досліджувалася у працях як цих науковців, так і інших учених.

На відміну від державних виконавців, приватних виконавців передбачено серед осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (пп «б» п. 2 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII) [202].

Як вбачається з аналізу диспозиції ст. 365-2 КК України, приватний виконавець названий у ній двічі. Через неувважність законодавця, а також через безсистемні зміни до цього Кодексу, відповідні доповнення було внесено у 2016 р. законодавцем двічі з розривом у кілька місяців Законами України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII [203] та «Про внесення змін до

деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» від 06.10.2016 [190]. В пояснювальних записках відповідних законопроектів відсутнє мотивування необхідності передбачення приватного виконавця серед категорій осіб, які здійснюють ПДПНП. Останнім з указаних Законів було доповнено перелік осіб, які здійснюють ПДПНП, приватним виконавцем.

«З огляду на непослідовне внесення змін у ст. 365-2 КК України, у результаті чого приватного виконавця двічі названо серед осіб, які надають публічні послуги, пропонуємо коригуючим законом внести відповідні зміни, виключивши першу згадку на приватного виконавця в диспозиції ч. 1 ст. 365-2 КК України» [147, с. 80].

Згідно зі ст. 16 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII, приватним виконавцем може бути громадянин України, уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом; приватний виконавець є суб'єктом незалежної професійної діяльності. У ст. 18 цього Закону України передбачено, що приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит (ч. 1).

Частина 2 цієї статті визначає «негативні» вимоги до приватного виконавця, тобто встановлює, хто не може ним бути (особа, яка не відповідає вимогам, встановленим частиною першою цієї статті; визнана судом обмеженою у цивільній дієздатності або недієздатною; яка має не зняту або не погашену в установленому законом порядку судимість; яка вчинила корупційне правопорушення або порушення, пов'язане з корупцією, - протягом трьох років з дня вчинення; якій за порушення вимог законодавства анульовано свідоцтво про право на зайняття нотаріальною чи адвокатською діяльністю або діяльністю

арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), яку позбавлено права на здійснення діяльності приватного виконавця, - протягом трьох років з дня прийняття відповідного рішення; звільнена з посади судді, прокурора, працівника правоохоронного органу, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування у зв'язку з притягненням до дисциплінарної відповідальності, - протягом трьох років з дня звільнення [203].

Аналіз судової статистики на вебсайті «Судова влада» та вебсайті Офісу Генерального прокурора свідчить про те, що такий показник, як вчинення кримінального правопорушення приватним виконавцем, не використовується для формування статистичних даних щодо складу осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та складу засуджених осіб. Аналіз Єдиного державного реєстру судових рішень з визначенням відповідних критеріїв пошуку виявив лише один вирок за ст. 365-2 КК України, в якому визнаний винуватим приватний виконавець та жодного вироку за ст. 365-2 КК України з таким суб'єктом кримінального правопорушення. Пошук у цьому реєстрі за ключовим словом «приватний виконавець» серед інших складів кримінальних правопорушень також не дав результату. Повідомлень у медіа про притягнення до кримінальної відповідальності приватних виконавців за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 365-2 та 368-4 КК України також не виявлено.

Таким чином, приватні виконавці фактично не є фактичними злочинцями, проте виступають потенційними суб'єктами вказаних складів кримінальних правопорушень, оскільки їх названо серед осіб, які здійснюють ПДПНП в диспозиціях указаних статей.

Окремі дослідники з адміністративного права некритично аналізують положення кримінального законодавства України та відзначають, що приватний виконавець може бути суб'єктом ряду кримінальних правопорушень, не заглиблюючись в сутність та їх склад, а тому роблячи помилки у визначенні

кола таких кримінальних правопорушень. Наприклад, М.Є. Кисельов пише про те, що «приватні виконавці є суб'єктами кримінальних правопорушень, передбачених частинами 2, 3 ст. 358 «Піддроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів»; ст. 365-2 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги»; частинами 3, 4 ст. 368-4 «Підкуп особи, яка надає публічні послуги»; ст. 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» [109, с. 127]. Як бачимо, цей дослідник, пропонуючи визнавати приватного виконавця суб'єктом підкупу, фактично відніс приватних виконавців до осіб, які здійснюють ПДПНП, у разі вчинення ними пасивного підкупу. Однак у разі активного підкупу приватних виконавців (пропозиція, обіцянка або надання ним неправомірної вигоди) М.Є. Кисельов вважає, що вони в цьому разі є службовими особами, ігноруючи те, що особи, які здійснюють ПДПНП та службові особи є самостійними суб'єктами кримінальних правопорушень. Окрім того, поза увагою цього дослідника залишилося те, що в частинах 1 та 2 ст. 368-4 КК України передбачена кримінальна відповідальність за активний підкуп осіб, які здійснюють ПДПНП [109].

Вивчення комплексних досліджень проблеми кримінальної відповідальності осіб, які здійснюють ПДПНП, вказують на те, що у тих працях, що видані до 2016 р. (йдеться про дисертації Ю. І. Шиндель та М. В. Рябенка), приватні виконавці як суб'єкти складів кримінальних правопорушень не характеризуються. У наукових працях після 2016 р. лише у дисертації О. В. Перешивко містяться певні аспекти дослідження цієї проблеми. Зокрема, у своїй роботі ця дослідниця задається питанням, «чому саме приватних виконавців законодавець відніс до осіб, які здійснюють ПДПНП, а державних виконавців – до службових осіб. На той час, коли нею готувалася робота, державні виконавці ще не належали до осіб, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг». О. В. Перешивко відзначає,

що «попри те, що ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII встановлює певні обмеження щодо примусового виконання рішень приватними виконавцями порівняно з державними виконавцями, все ж обсяг повноважень як приватного, так і державного виконавця є однаковим. Ця дослідниця також на підставі аналізу ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII вбачає у повноваженнях приватного виконавця ознаки адміністративно-господарських функцій, та пропонує відносити приватних виконавців все ж до службових осіб» [154, с. 127–128].

Дослідники правового статусу приватних виконавців також зауважують на тому, що ці суб'єкти незалежної професійної діяльності наділені не лише функціями, що підпадають під поняття надання публічних послуг. На думку Л. М. Загоруй, приватний виконавець «наділений державою частиною владних повноважень для примусового виконання рішення суду в межах виконавчого округу. При здійсненні повноважень приватний виконавець може застосовувати заходи державного примусу, тобто має право діяти як службова особа». З урахуванням цього дослідниця веде мову про подвійний статус приватного виконавця, який «обумовлює можливість віднести його до особи, яка діє як службова особа, незалежно від того, чи перебуває на державній службі, чи ні» [95, с. 215–216].

Як зазначає М. М. Мальський, «приватний виконавець є суб'єктом виконавчого процесу, діє на комерційній основі та наділений водночас широким колом владних повноважень, як і державний виконавець, за винятком певних обмежень» [127, с. 31–32].

О. М. Гришко оперує таким поняттям, як «організаційно-розпорядча діяльність приватного виконавця», яка, на його думку, «пов'язана з реалізацією прав виконавця (змінювати виконавчий округ за умови відсутності незакінчених виконавчих проваджень), залучати працівників поліції для сприяння у вчиненні ним виконавчих дій; б) з виконанням обов'язків щодо прийняття виконавчих

документів, місце виконання яких знаходиться у межах АРК, області або міста Києва чи Севастополя, у яких розташований його виконавчий округ, укласти договір страхування цивільно-правової відповідальності тощо» [81, с. 120, 123].

В. С. Боєру вважає, що «особа, уповноважена державою на виконання таких важливих функцій у сфері юстиції, незалежно від джерела її фінансування, служить державі, тобто є службовцем (лат. – *officiarius* «посадова особа», «службовець»)). Тому він пропонує іменувати державного чи приватного виконавця «офіцером юстиції» [10, с. 15].

Отже, як бачимо, як у спеціалізованій науковій літературі, так і в працях з кримінального права науковці дотримуються одностайного підходу, який полягає в тому, що приватний виконавець – це службова особа. Водночас наділяють приватного виконавця або функціями представника влади, або організаційно-розпорядчими чи адміністративно-господарськими функціями.

Визначити, чи наділений приватний виконавець якимись з перелічених вище функцій службової особи можна шляхом аналізу його повноважень, що передбачені ст. 18 КК України Закону України «Про виконавче провадження». від 02.06.2016 № 1404-VIII «як представника влади приватного виконавця, на нашу думку, характеризує такий обов’язок, як здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом (п. 1 ч. 2). Цей обов’язок реалізується, зокрема, у таких правах, якими наділений приватний виконавець, як право проводити перевірку виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню відповідно до цього Закону та право проводити перевірку виконання юридичними особами незалежно від форми власності, фізичними особами, фізичними особами – підприємцями рішень стосовно працюючих у них боржників (пункти 1, 2 ч. 3)» [147, с. 81].

Під примусовим виконанням судових рішень та рішень інших юрисдикційних органів слід розуміти «врегульовану нормами права примусово-виконавчу діяльність уповноважених суб’єктів, спрямовану на реалізацію

механізму судового захисту та відновлення майнових і немайнових прав та інтересів фізичних та юридичних осіб» [155, с. 484]. При цьому, на думку Є. П. Плохути, «під час примусового виконання рішень суб'єкти, які його здійснюють, реалізують організаційно-управлінську функцію, застосовують нормативно-врегульовані заходи впливу, з метою примусового виконання рішень юрисдикційних органів, використовуючи заходи адміністративного впливу та здійснюють адміністративну діяльність» [155, с. 485].

Таким чином, виконуючи повноваження з примусового виконання рішень, приватний виконавець виступає як представник влади, оскільки має делеговані державою повноваження ставити вимоги, обов'язкові для виконання всіма фізичними та юридичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості, що і є визначальною ознакою представника влади як службової особи в кримінальному праві. Зокрема, «приватний виконавець наділений правом застосовувати такий захід адміністративного примусу, як накладати стягнення у вигляді штрафу на фізичних, юридичних та посадових осіб у випадках, передбачених законом» (п. 16 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII) [189].

Адміністративно-господарські функції, як відомо, полягають в наявності повноважень щодо майна. Наприклад, встановлення умов його зберігання чи стягнення. «На нашу думку, адміністративно-господарські обов'язки приватного виконавця полягають у його праві накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку; накладати арешт на кошти та інші цінності боржника, зокрема на кошти, які перебувають у касах, на рахунках у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг та органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів (крім коштів на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному ст.35-1 Податкового кодексу України, коштів на рахунках платників податків у системі електронного адміністрування податку на додану

вартість, коштів на електронних рахунках платників акцизного податку, коштів на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом), на рахунки в цінних паперах, на електронні гроші, які зберігаються на електронних гаманцях в емітентах електронних грошей, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей (пункти 6, 7 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII)» [147, с. 82].

Таким чином, на нашу думку, приватний виконавець одночасно не лише є представником влади, а й виконує адміністративно-господарські функції, що дає підстави відносити його не до осіб, які здійснюють ПДПНП, а до службових осіб. При цьому вважаємо, що приватний виконавець характеризується подвійними функціями службової особи, оскільки виконання функцій представника влади та виконання адміністративно-господарських функцій в його діяльності з примусового виконання судових рішень є обов'язковим.

Водночас з аналізу проєкта КК вбачається, що його розробники так і далі пропонують визнавати приватних виконавців особами, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг (пп «в» п. 52 ч. 2 ст. 1.1.1). У цьому проєктованому нормативному положенні зазначено, що особа, яка здійснює ПДПНП, є особа, яка відповідно до закону та на підставі ліцензії, включення до реєстру, публічного договору чи рішення адміністративного органу надає публічні послуги, що створюють правові наслідки для інших осіб. До таких осіб, зокрема, віднесено й приватного виконавця). Ураховуючи проведені нами дослідження, вважаємо за доцільне запропонувати розробникам проєкту КК України виключити приватних виконавців з категорії осіб, які здійснюють професійну діяльність (пп «в» п. 52 ч. 2 ст. 1.1.1). Відповідно в такому разі приватні виконавці будуть визнаватися функціонерами чи працівниками приватної сфери, а саме службовими особами юридичних осіб приватного права. Пропонуємо також п. 1 ст. 7.9.1 проєкту КК України доповнити п. «е» такого змісту: «е) приватні виконавці».

Як зазначалося вище, відповідно до пп «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII приватних виконавців віднесено до осіб, які «не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги» [202]. Чи потребує коригування вказане нормативне положення з огляду на те, що нами було доведено неналежність приватних виконавців до осіб, які здійснюють ПДПНП у кримінальному законодавстві України. На наш погляд, ураховуючи різну галузеву приналежність КК України та Закону України «Про запобігання корупції», від 14.10.2014 № 1700-VII визнання приватного виконавця службовою особою юридичної особи приватного права та невизнання особою, яка здійснює ПДПНП у кримінально-правовому розумінні автоматично не може виключати приналежність приватного виконавця до осіб, які здійснюють ПДПНП у розумінні Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, який належить до нормативно-правових актів адміністративного права. В цьому Законі не виокремлюються службові особи, як у кримінальному праві. Натомість передбачено такий поділ осіб, на яких поширюється Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, як особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або здійснюють ПДПНП відповідно до договору з підприємством, установою, організацією; кандидати на пост Президента України та кандидати у народні депутати України, зареєстровані в порядку, встановленому законом [202].

Тобто, виокремлення службових осіб та осіб, які здійснюють ПДПНП є індиферентним відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. Тому й в адміністративно-правовому значенні, вжитому в цьому Законі, віднесення приватних виконавців до осіб, які здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг (ПДПНП), є цілком закономірним та обґрунтованим. Тим більше, що в цьому Законі передбачено, що виокремлення вказаних вище категорій функціонерів стосується виключно Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII.

Підводячи підсумки дослідження визначення статусу приватних виконавців як суб'єктів кримінальних правопорушень, доходимо висновку, що вони, попри віднесення законодавцем до осіб, які здійснюють ПДПНП та виступають суб'єктами кримінальних правопорушень, передбачених статтями 365-2 та 368-4 КК України, за характером повноважень, якими вони наділені під час примусового виконання судових рішень, є службовими особами. Адже законодавством України на приватних виконавців покладено здійснення функцій представника влади та адміністративно-господарських функцій. При цьому приватні виконавці як суб'єкти виконавчого процесу наділені такими функціями одночасно.

2.3. Підроблення офіційних документів державними та приватними виконавцями (ст. 358 КК України)

Кримінальним правопорушенням проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян є підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК України), які на справедливу думку Ю. Б. Курилюка, спроможні шкодити інтересам держави [122, с. 37]. Державний виконавець та приватний виконавець названі суб'єктами у ч. 2 ст. 358 КК України, а саме складання чи видача завідомо підроблених офіційних

документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення або надають певні права чи звільняють від обов'язків. Інші суспільно небезпечні діяння, передбачені у ч. 2 ст. 358 КК України, а саме підроблення з метою використання або збуту посвідчень, інших офіційних документів, що складені у визначеній законом формі та містять передбачені законом реквізити, виготовлення підроблених офіційних печаток, штампів чи бланків з метою їх збуту або їх збут чи збут завідомо підроблених офіційних документів, у тому числі особистих документів особи вчиняються загальним суб'єктом. У ч. 1 ст. 358 КК України предметом кримінального правопорушення, який підробляється, є офіційний документ, який видається чи посвідчується державним виконавцем, приватним виконавцем.

О. О. Харлов на підставі проведеного дослідження виокремлює «одним із поширених способів вчинення злочинів державними та приватними виконавцями підробку офіційних документів у виконавчій справі щодо майна, активів, які потребують арешту, вилучені» [255, с. 56].

Насамперед, слід зауважити, що оскільки у цьому підрозділі будуть розглядатися питання складання та видача завідомо підроблених документів виконавцем, то зауважимо, що для настання кримінальної відповідальності за ст. 358 КК України необхідно встановити, що виконавче провадження, у межах якого складено та видано такий документ, вже почалося та ще не закінчилося. Окрім того, слід визначити, чи мав виконавець повноваження бути державним виконавцем саме в цьому кримінальному провадженні. Передусім, «виконавець є учасником виконавчого провадження та обов'язковим суб'єктом виконавчих процесуальних правовідносин» [272, с. 45]. А. С. Спектор пише про те, що «слід однозначно вважати виконавця учасником виконавчого провадження на стадії його відкриття, причому – обов'язковим учасником» [226, с. 327].

Право вибору органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, до якого пред'являти виконавчий документ (крім тих випадків, коли рішення суду може бути виконане тільки органом державної виконавчої служби)

належить стягувачу [226, с. 151]. «Державний або приватний виконавець на стадії відкриття виконавчого провадження виносить постанову про відкриття виконавчого провадження» [226, с. 328].

Р. С. Калінін вважає, що «процедура відкриття виконавчого провадження «представляє собою нормативно регламентований порядок вчинення дій суб'єктом повноважень стосовно прийняття виконавчого документа до примусового виконання, що має наслідком винесення індивідуального адміністративного акта – постанови про відкриття виконавчого провадження» [104, с. 80]. Як зазначає Л. В. Крупнова, «процедура відкриття виконавчого провадження є початковим етапом адміністративно-правового регулювання примусового виконання рішень. Вона є імперативною за своєю формою, оскільки у чинному законодавстві передбачено чіткий порядок її реалізації» [121, с. 143].

Як передбачено у ч. 5 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII «виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження, в якій зазначає про обов'язок боржника подати декларацію про доходи та майно боржника, попереджає боржника про відповідальність за неподання такої декларації або внесення до неї завідомо неправдивих відомостей» [189]. Відповідно до Інструкції № 512/5 «стадіями адміністративної процедури відкриття виконавчого провадження є: подача заяви про відкриття виконавчого провадження; перевірка виконавцем виконавчого документу щодо відповідності законодавчо встановленим вимогам; прийняття виконавцем адміністративного акта – постанови про відкриття виконавчого провадження; внесення постанови про відкриття виконавчого провадження до автоматизованої системи виконавчого провадження; оскарження постанови про відкриття виконавчого провадження» [103].

Виконавче провадження закінчується за наявності підстав, визначених законодавством України. Наприклад, згідно зі ст. 39 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII такими підставами, наприклад, є «затвердження судом мирової угоди, укладеної сторонами / у процесі виконання рішення, фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом. У разі настання підстав для закінчення виконавчого провадження виконавець ухвалює про це постанову в день настання відповідних обставин або в день, коли виконавцю стало відомо про такі обставини» [189].

Тобто саме в цей період можливе вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358 КК України. Суди, притягаючи до кримінальної відповідальності виконавця, повинні пересвідчитися в тому, що саме цей виконавець, який склав та видав завідомо неправдивий документ у виконавчому провадженні, діяв у триваючих процесуальних правовідносинах з питань примусового виконання судових рішень (тобто які вже почалися та ще не закінчилися). Наприклад, у вироку Тернівський міський суд Дніпропетровської області від 14.08.2019 у справі № 194/195/19 вказується на те, що виконавче провадження, в якому було складено та видано завідомо підроблений офіційний документ, ще не закінчилося [57]. Саме такий підхід вважаємо правильним та таким, що відповідає підходам щодо уповноваженості спеціального суб'єкта кримінального правопорушення вчиняти ті чи інші дії у межах наданих повноважень та підлягати кримінальній відповідальності за невиконання чи неналежне виконання у випадках, передбачених законодавством України.

Згідно з ч. 1 ст. 13 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII «під час здійснення виконавчого провадження виконавець вчиняє виконавчі дії та приймає рішення шляхом винесення постанов, попереджень, внесення подань, складення актів та протоколів, надання доручень, розпоряджень, вимог, подання запитів, заяв, повідомлень або

інших процесуальних документів у випадках, передбачених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами» [189]. Аналогічне положення закріплено в Інструкції № 512/5 [103].

Так, виконавець у виконавчому провадженні може ухвалювати найрізноманітніші постанови. Наприклад, про відкриття виконавчого провадження, про опис та арешт майна (коштів), про зняття арешту майна (коштів), про зміну назви сторони виконавчого провадження, про залучення для проведення виконавчих дій працівників поліції, експерта або спеціаліста (кількох експертів або спеціалістів), суб'єктів оціночної діяльності, перекладача, про відвід експерта, спеціаліста, суб'єкта оціночної діяльності, про тимчасове обмеження громадянина України у праві керування транспортним засобом, про відкладення проведення виконавчих дій, про відстрочення або розстрочення виконання рішення (крім судового рішення), про розшук транспортного засобу боржника, про повернення стягувачу виконавчого документа та авансового внеску, про зупинення виконавчого провадження, про закінчення виконавчого провадження, про відновлення виконавчого провадження, про звернення стягнення на майно боржника, про накладення на боржника штрафу, про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника, про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві виїзду за межі України, про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами, про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві полювання.

Поданнями виконавця, як впливає з аналізу законодавства про виконавче провадження, оформлюється його звернення до суду про вирішення, зокрема,

таких питань: про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника – фізичної або іншої особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, що належать боржникові від інших осіб, поданням про розшук дитини, про постановлення вмотивованого рішення про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної або іншої особи, в якій перебуває дитина, стосовно якої складено виконавчий документ про її відібрання, про винесення ухвали про розшук боржника або дитини, про визначення частки в майні, яким боржник володіє разом з іншими особами, про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу, про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України, про встановлення порядку подальшого виконання рішення, звернення стягнення на нерухоме майно боржника, в якому зареєстровані малолітні діти.

Виконавці у виконавчому провадженні складають, зокрема, такі акти, як акт про наявність обставин повернення виконавчого документу стягувачу, про вилучення готівкових коштів, виявлених у боржника, та їх зарахування на відповідні рахунки органів державної виконавчої служби, приватного виконавця, акт передачі стягувачу предметів, зазначених у виконавчому документі, які були вилучені у боржника, акт про неможливість виконання рішення у разі знищення предмета, що мав бути переданий стягувачу в натурі (є підставою для закінчення виконавчого провадження), акт про повернення предметів боржнику разі письмової відмови стягувача від одержання предметів, вилучених у нього під час виконання рішення про їх передачу стягувачу, про факт передачі майна стягувачу в рахунок погашення боргу, на підставі якого приймається відповідна постанова (постанова та акт є підставами для подальшого оформлення стягувачем права власності на таке майно), акт про доведення до відома боржника резолютивної частини рішення про заборону вчиняти певні дії або про утримання від вчинення певних дій, акт про невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною, рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною,

про повернення боржнику переданого для зберігання майна, акт про виконання рішення про виселення боржника, акт про примусове вселення стягувача, акт про наявність ознак кримінального правопорушення в діях особи, яка умисно перешкоджає виконанню рішення чи в інший спосіб порушує вимоги закону про виконавче провадження, з яким звертається до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення.

Виконавець надає доручення про купівлю відповідної валюти та перерахування її на валютний рахунок органу державної виконавчої служби, а приватний виконавець - на відповідний рахунок приватного виконавця

Згідно з пунктами 6, 21 ч. 1 ст. 255 КУпАП приватні виконавці мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 188-12 цього Кодексу у частині, що стосується невиконання законних вимог приватного виконавця), а державний виконавець – передбачені ст. 188-13 (у частині, що стосується невиконання законних вимог державного виконавця) та ст. 183-1, в якій передбачається відповідальність за несплату аліментів.

Предметом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 358 КК України, є завідомо підроблений офіційний документ. Офіційний документ також є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України. Під офіційним документом згідно з приміткою до ст. 358 КК України визнається документ, що містить зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи – докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види

документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити.

Касаційний кримінальний суд неодноразово звертав увагу на те, що при встановленні ознак офіційного документа як предмета злочину слід керуватися такими критеріями: документ має бути складено, видано чи посвідчено відповідною особою в межах її компетенції за визначеною законом формою та з належними реквізитами; зафіксована в такому документі інформація повинна мати юридично значущий характер – підтверджені чи засвідчені нею конкретні події, явища або факти мають спричиняти чи бути здатними спричинити наслідки правового характеру у вигляді виникнення (реалізації), зміни або припинення певних прав та/або обов'язків. Невідповідність документа хоча б одному з наведених критеріїв перешкоджає визнанню його офіційним. Дослідивши в судовому [169; 164; 168].

Окрім того, така правова позиція викладена у постановках Верховного Суду України щодо ознак предмета службового підроблення (справи № 5-10кс13, № 5-50кс15), яка зводиться до того, що нормативне визначення службового підроблення визнає офіційними документами ті з них, що складаються і видаються службовими особами від імені органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій, незалежно від форми власності, які посвідчують певні факти й події, що мають правове значення. Ці документи мають бути належним чином складені за формою та містити необхідні реквізити [183].

Всі документи виконавця, які ухвалюються ним у виконавчому провадженні, як вбачається навіть з назви, не заглиблюючи у сутність кожного з них, відповідають всім ознакам офіційного документа. Адже будь-який з указаних документів у виконавчому провадженні. Так, відповідні рішення виконавця у виконавчому провадженні складаються, видаються чи посвідчуються виконавцем як особою, уповноваженою на примусове виконання судових рішень в Україні відповідно до законодавства про виконавче

провадження за визначеною законом формою та з належними реквізитами. Реквізити документів виконавця у виконавчому провадженні передбачаються у регулятивному законодавстві. Наприклад, постанова, винесена виконавцем, згідно з п. 7 розділу 1 Інструкції № 512/5, повинна містити такі реквізити: номер виконавчого провадження; вступну частину із зазначенням: назви постанови, дати видачі постанови та місця її винесення; найменування органу державної виконавчої служби, прізвища, імені та по батькові державного виконавця, який виніс постанову або прізвища, імені та по батькові приватного виконавця, який виніс постанову, найменування виконавчого округу, в якому він здійснює діяльність; назви виконавчого документа, коли та ким виданий, резолютивної частини документа; за зведеним виконавчим провадженням – прізвища, імені та по батькові боржника – фізичної особи, повного найменування боржника – юридичної особи та дати об'єднання виконавчих проваджень у зведене; мотивувальну частину із зазначенням мотивів, з яких виконавець прийняв відповідне рішення (дійшов певних висновків), і посилання на норму закону, на підставі якого винесено постанову; резолютивну частину із зазначенням: прийнятого виконавцем рішення; строку і порядку оскарження постанови строку і порядку набрання чинності постановою [103].

Попри вказівку на наявність форми та реквізитів як обов'язкових атрибутів офіційних документів, вважаємо, що у разі, коли лише недотримані вказані вимоги під час оформлення виконавцем документу, однак ухвалений документ посвідчує відповідні події, явища, факти і права або може бути використаний як документ-доказ, доцільно констатувати, що вчинене хоча і містить ознаки складу кримінального правопорушення, але не є суспільно небезпечними, тобто вважаються малозначними (ч. 2 ст. 11 КК України).

Як вбачається навіть з назв документів, що можуть бути ухвалені виконавцем під час примусового виконання судових рішень, зафіксована в них інформація має юридично значущий характер. Вона підтверджує чи засвідчує конкретні події, явища або факти, а також спричиняє чи здатна спричинити

наслідки правового характеру у вигляді виникнення (реалізації), зміни або припинення певних прав та/або обов'язків осіб, залучених до сфери виконавчого провадження.

Так, згідно з вироком Тернівського міського суду Дніпропетровської області від 14.08.2019 у справі № 194/195/19 державний виконавець у виконавчому провадженні склала та видала особі-боржнику в цьому провадженні довідку, якою посвідчено юридичні факти того, що 9 виконавчих проваджень про стягнення з боржника штрафів на користь держави за скоєння адміністративних правопорушень закриті та повернуті за поштовою адресою стягувача у зв'язку з їх фактичним виконанням, а три інші виконавчі провадження про стягнення з боржника штрафів на користь держави за скоєння адміністративних правопорушень повернені до міського суду у зв'язку з надходженням заяви стягувача про повернення без виконання як таких, що помилково пред'явлені. Указана довідка виконавця має юридичне значення, оскільки, як випливає з цього ж вироку, боржник, використавши ці довідки, продав належний йому автомобіль та переоформив право власності на нього [57].

Предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, є не просто офіційний документ, а завідомо підроблений офіційний документ, тобто такий документ, який вміщує завідомо недостовірну інформацію. Згідно з визначенням Мінюсту, «недостовірною вважається інформація, яка не відповідає дійсності або викладена неправдиво, тобто містить відомості про події та явища, яких не існувало взагалі або які існували, але відомості про них не відповідають дійсності (неповні або перекручені)...» [69]. Не заглиблюючись у вказану проблематику, оскільки її детальне дослідження не є предметом цієї дисертаційної роботи, зауважимо, що не будь-яке внесення відомостей у документ буде утворювати ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 356 КК України, а лише таких відомостей, які є недостовірними, тобто не відповідають об'єктивній

дійсності, і про це достеменно відомо особі, яка вносить відповідні відомості в офіційний документ.

Так, вироком Богунського районного суду м. Житомира від 27.04.2023 у справі № 295/13000/22 засуджено державного виконавця, зокрема, за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 367 та ч. 4 ст. 358 КК України. Як передбачено в цьому вирокі, державний виконавець, використовуючи персональний комп'ютер, належний їй електронний ключ доступу до Автоматизованої системи виконавчого провадження, здійснила вхід до цієї системи, після чого змінила дані сторони виконавчого провадження шляхом редагування даних стягувача, зокрема реквізитів банківських розрахункових рахунків та призначення платежу на користь фізичної особи, яка не є стороною вказаного виконавчого провадження. Після цього державний виконавець здійснила електронну реєстрацію розпорядження про перерахунок грошових коштів на користь фізичної особи, яка не є стороною виконавчого провадження, після чого роздрукувала та посвідчила своїм підписом це розпорядження. В цей же час заступник начальника відділу державної виконавчої служби, не будучи обізнаною у злочинних намірах державного виконавця, затвердила своїм підписом підроблене останньою розпорядження й круглою печаткою цього відділу державної виконавчої служби [19].

Завідомість, як відомо, вказує на те, що складання або видача виконавцем офіційного документа повинно вчинятися виключно з прямим умислом, який підлягає обов'язковому встановленню у кримінальному провадженні за ст. 385 КК України.

Наприклад, вироком Коростенського міськрайонного суду Житомирської області від 11.05.2022 у справі № 279/426/17 старшого державного виконавця визнано невинуватою у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 367 КК України. Органом досудового розслідування виконавець обвинувачувалася, зокрема, в тому, що він внесла в акт опису й арешту майна ВАТ (божника) завідомо неправдиві дані, про наявність на місці

майна товариства. Виправдовуючи виконавця у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 366 КК України, суд вказав на таке. Відповідно до копії акту опису й арешту майна, що складений виконавцем, указане майно не входить до акту опису. Ці обставини свідчать про те, що вказаного злочину вона не вчиняла. На думку суду, складання завідомо недостовірного офіційного документа полягає у перекручуванні істини в ньому. При цьому, як вказано у вироку, об'єктивна сторона складання завідомо неправдивих офіційних документів полягає у включенні інформації, яка цілком або частково не відповідає дійсності, до справжнього офіційного документа, а саме складання розуміється як внесення до документа, який зовні оформлено правильно, відомостей, що не відповідають дійсності повністю або частково. Під поняттям «завідомо» недостовірної інформації суд розуміє інформацію, недостовірність якої винна особа усвідомлює, знає, однак свідомо вносить в офіційний документ інформацію [37]. З такими висновками погодився Житомирський апеляційний суд [238].

У теорії кримінального права питання про те, чи охоплюються такі випадки підробленням є дискусійним. Адже, на відміну від класичного підроблення документа, коли в нього вноситься завідомо неправдива інформація, в цьому випадку державний виконавець, навпаки, не зазначила в акті описання те майно товариства, яке мало б бути включено в такий акт.

Н. М. Парасюк зауважує, що «замовчування за своїм характером – бездіяльність, яка означає умисно не сказати про щось. При цьому підроблення документів якраз вчиняється не таким способом, а за допомогою складання документа. На думку вченої, виготовлення підробленого документа за допомогою повної бездіяльності є неможливим, оскільки документ є матеріальним предметом. Тому якщо особа була лише пасивним суб'єктом, то її дії або незлочинні, або підпадають під ознаки іншого складу кримінального правопорушення» [153, с. 265–266]. Погоджується з таким твердженням М. В. Степанюк [227].

У ст. 358 КК України, в різних її частинах, передбачається кримінальна відповідальність за різні форми підроблення офіційного документа. Так, у ч. 1 йдеться власне про підроблення того документа, який видається виконавцем, однак здійснюється не ним, а в ч. 2 – про складання та видачу завідомо підробленого документа, зокрема й виконавцем у межах виконавчого провадження. Здійснюючи системне тлумачення цих двох формулювань суспільно небезпечних діянь, доходимо висновку, що виконавець у виконавчому провадженні вчиняє таке кримінальне правопорушення (в аспекті встановлення суспільно небезпечного діяння, як підроблення шляхом складання та видачі завідомо неправдивого офіційного документа. Водночас у ч. 1 ст. 366 КК України, за якою є всі підстави кваліфікувати дії виконавців (як державних, так і приватних), про що йшлося у підрозділах 2.1 та 2.2 дисертації, передбачається інший перелік тих дій, які охоплюються поняттям підроблення документа, а саме складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів. Ураховуючи те, що в багатьох випадках у КК України неправильно визначено статус осіб, які можуть вчиняти кримінальні правопорушення, як осіб, які здійснюють ПДПНП, а не як службових осіб, вважаємо, що перелік суспільно небезпечних діянь у ст. 366 та в ч. 2 ст. 358 КК України має бути уніфікованим. Адже дисбаланс між кількістю таких діянь, використання у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК України відкритого переліку, який закінчується невизначеним діянням «інше підроблення офіційних документів», використання в диспозиції ч. 2 ст. 358 КК України лише двох таких діянь (складання та видача) може негативно вплинути на однакове застосування кримінального закону до типових форм кримінальних правопорушень. Вважаємо за доцільне диспозицію ч. 2 ст. 358 КК України сформулювати так само, як і в диспозиції ч. 1 ст. 366 КК України.

На думку Н. М. Парасюк, «підроблення офіційних документів – це сукупність послідовних дій, завдяки яким виготовляється підробка, що створює уявлення про істинність зафіксованих у ній фактів... Тому вважаємо, що кримінально-каране підроблення охоплює такі види дій: 1) виготовлення підробленого документа (повне підроблення); 2) протиправне видозмінення справжнього документа, бланку, штампу чи печатки (часткове підроблення)» [153, с.184–185]. «Підроблення – це зміна змісту справжнього документа або складання повністю підробленого (фальшивого) документа, що зовні має ознак справжнього, заповнення бланка документа даними, що не відповідають дійсності» [119, с.164].

Водночас інші науковці з таким підходом не погоджуються. Як пише Н. О. Тимошенко, «у разі замовчування інформації приватною особою, і складанні на підставі цього уповноваженим суб'єктом, який діє недбало, певного документа, приватна особа має нести відповідальність за підроблення відповідного документа шляхом бездіяльності» [229, с.111]. На думку С. Й. Яворського, «підроблення документів є формою обману, а тому, враховуючи можливу пасивну форму обману, підроблення документів може вчинятися у формі бездіяльності». Окрім того, цей науковець доводить свою точку зору також і тим, що» у диспозиції ст. 400-1 «Представництво в суді без повноважень» передбачено таку форму об'єктивної сторони відповідного складу, як «умисне невнесення адвокатом до ордера відомостей щодо обмежень повноважень, встановлених договором про надання правничої допомоги», тобто передбачає можливість вчинення підроблення шляхом бездіяльності» [274, с. 111 - 112].

Як зазначається в науковій літературі, «підроблення офіційного документа може бути повним та частковим. Повне підроблення офіційного документа має місце в таких випадках: 1) документи походять не від уповноваженого суб'єкта органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, самозайнятої особи; 2) відсутні правові підстави для

відображення відомостей, які фіксуються у підробленому документі; 3) документ виготовляється на підробленому бланку або хоча б і на справжньому, але зміст інформації, яка вноситься у нього, недійсна» [119, с. 185]. Для часткового підроблення офіційного документа характерним є «наявність справжнього документа, який містить усі необхідні реквізити та певні відомості офіційного характеру. Формування обману тут відбувається шляхом внесення змін чи доповнень у реквізитний склад, а також шляхом заміни окремих елементів змістовної частини документа. Цього може бути досягнуто шляхом виправлень, підчистки, закреслення, часткового чи повного знищення тексту підробки підпису, проставлення на документі підробленої печатки тощо» **[Помилка! Джерело посилання не знайдено., с. 185]**.

У науково-практичних коментарях КК України та підручниках з кримінального права під складанням неправдивих офіційних документів розуміють «внесення до таких документів, які мають повідну зовнішню форму, оформлені як справжні документи, відомостей, які не відповідають дійсності повністю або частково» [138, с. 1146–1147]. Такий же підхід підтримують А. В. Савченко та О. В. Кришевич [216, с. 115]. В іншому підручнику під складанням розуміється «повне виготовлення документа, що містить інформацію, яка повністю або частково не відповідає дійсності» [120, с. 609].

На думку С. Беспалька, «складання є однією з форм підроблення документів. На думку цього дослідника, слід шукати розмежування й в об'єктивній стороні, зокрема і способах вчинення, а віднайти підстави для розмежування, можливо, у суб'єкті діянь, передбачених ст. 358 КК України, оскільки саме складання є діянням, яке вчиняється не будь-ким, а лише уповноваженою на це особою» [6, с. 36].

Стосовно видачі завідомо неправдивих документів, то науковці зазначають, що видача «полягає у наданні або випуску службовою особою документів, зміст яких повністю або частково не відповідає дійсності та які були складені цією ж або іншою службовою особою» [138, с. 1147]. Схоже

визначення пропонується і в інших наукових працях та навчальних виданнях [120, с. 608]. О. О. Дудоров не погоджується з таким підходом та вважає, що «видача завідомо підробленого документа є різновидом його використання. Видача завідомо підробленого документа, на думку цього науковця, не належить до кримінально протиправної поведінки у сфері підроблення, оскільки таке діяння вчиняється на іншому етапі документообігу. Сама по собі видача завідомо підробленого документа проявляється у поширенні, пред'явленні чи його поданні» [89, с. 98]. З таким підходом не погоджується М. В. Степанюк, який пише, що «ототожнювати використання із видачею, як це роблять окремі автори, є невиправданим, оскільки видача – це лише один із способів його використання» [227, с. 126].

Також вважаємо, що видачу завідомо неправдивих офіційних документів не можна ототожнювати з використанням таких документів. Адже використання може мати прояви не обов'язково видачі документів. Використовуючи документи, особа може пред'явити їх, що одночасно не може зводиться до їх видачі.

Отже, в цьому підрозділі було проаналізовано особливості кримінальної відповідальності виконавців у разі складання та видачі ними завідомо недостовірних документів у виконавчому провадженні під час примусового виконання рішень.

2.4. Зловживання повноваженнями державними та приватними виконавцями (ст. 365-2 КК України)

У ст. 365-2 КК України передбачається кримінальна відповідальність за зловживання своїми повноваженнями, зокрема, приватним та державним виконавцем, з метою отримання неправомірної вигоди, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб. Такі дії

караються штрафом від 2 000 до 4 000 НМДГ або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років. У разі, якщо таке діяння вчинене стосовно неповнолітньої чи недієздатної особи, особи похилого віку або повторно, то за нього передбачається покарання у виді обмеження волі на строк до 5 років або позбавленням волі на строк від 3 до 5 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років. Якщо дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті спричинили тяжкі наслідки, то такі дії караються позбавленням волі на строк від 5 до 8 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років, з конфіскацією майна або без такої.

Порівняно з іншими кримінально караними зловживаннями, зловживання осіб, які здійснюють ПДПНП, у контексті нормативного визначення має свою специфіку. Так, якщо диспозиції статей 364 та 364-1 КК України є описовими та визначають, що слід розуміти під зловживанням владою або службовим становищем / службовими повноваженнями / повноваженнями, то диспозиція ч. 1 ст. 365-2 КК України такого описання не містить та є простою. У диспозиції ч. 1 ст. 365-2 КК України зроблено акцент на зловживанні особами, які здійснюють ПДПНП, своїми повноваженнями, що відсутнє в диспозиціях статей 364 та 364-1 КК України. У диспозиції ч. 1 ст. 365-2 КК України мета зловживання повноваженнями описана як «мета отримання неправомірної вигоди», а в диспозиції ч. 1 ст. 364 КК України – як «мета одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи», і диспозиції ч. 1 ст. 364-1 КК України – як «мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб».

На нашу думку, кримінально-правові зловживання мали б описуватися законодавцем типово, оскільки це впливає з положення про системність законодавства України. Адже на сьогодні незрозумілим залишається, чи можна

вважати зловживання повноваженнями особами, які здійснюють ПДПНП, в такому ж значенні, як і в статтях 364 та 364-1 КК України. Йдеться, насамперед, про те, чи можна тлумачити поняття «зловживання повноваженнями» у ст. 365-2 КК України через поняття вчинення відповідних дій всупереч певним інтересам, на досягнення яких спрямована діяльність особи, яка надає публічні послуги.

Вирішуючи це питання, слід мати на увазі, що кримінально-правові зловживання (статті 364, 364-1 та 365-2 КК України) – це корупційні кримінальні правопорушення (примітка до ст. 45 КК України). У Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII корупційне правопорушення тлумачиться через поняття «корупція», під яким розуміється «використання наданих службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [202].

Тобто зловживання повноваженнями (ст. 365-2 КК України) – це передусім використання особою, яка надає публічні послуги, наданих повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Як зазначається у ч. 1 ст. 364 та ч. 1 ст. 364-1 КК України, таке використання влади / службових повноважень / повноважень вчиняється всупереч інтересам служби (ст. 364 КК України), всупереч інтересам юридичної особи (ст. 364-1 КК України). Ю. І. Шиндель пише про те, що «юридична сутність зловживання у цих складах злочинів є однаковою: особи протиправно використовують владу, службове становище або свої повноваження для задоволення своїх інтересів або інтересів інших осіб, а не тих інтересів, для вдоволення або охорони яких вони були наділені повноваженнями органами державної влади або місцевого самоврядування» [270, с. 79]. Вважаємо слушним такий підхід. Адже й службові особи юридичних осіб публічного права та службові особи юридичних осіб приватного права також не мають приватного інтересу під час здійснення своєї діяльності, а переслідують публічний інтерес, пов'язаний з публічною службою або зі службою

в юридичній особі приватного права. Водночас Ю. І. Шиндель, хоча і вказує на те, що формулювання діяння у ст. 365-2 КК України потребує вдосконалення, за прикладом статей 364 та 364-1 КК України, однак не пропонує нової редакції ст. 365-2 КК України, яка могла б виправити виявлений цією вченою недолік.

Науковці здебільшого також не звертають увагу на те, що зловживання повноваженнями особами, які здійснюють ПДПНП, вчиняється всупереч певним інтересам. Так, Р. О. Ніколенко, пропонуючи авторську редакцію ст. 365-2 КК України, не зазначає про те, що суб'єкт цього кримінального правопорушення використовує свої повноваження всупереч певним інтересам [140, с. 169]. О. В. Коротюк також, вносячи пропозиції викласти в новій редакції ч. 1 ст. 365-2 КК України, не запропонувала уніфікувати її з формулюваннями складів кримінально-правового зловживання [117, с. 200]. Водночас ця дослідниця запропонувала доповнити диспозицію ч. 1 ст. 365-2 КК України вказівкою на мотиви зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги, а саме на корисливі мотиви або в інші особисті інтереси, або інтереси третіх осіб, а також вважала за доцільне у проєктованій нею ч. 4 ст. 365-2 КК України закріпити, що «положення цієї статті застосовуються і до випадків перевищення нотаріусом повноважень, тобто умисного вчинення дій, які виходять за межі наданих нотаріусу повноважень» [117, с. 200].

В. М. Киричко вважає, що «відсутність у ст. 365-2 КК України визначення поняття зловживання можна пояснити тим, що надання публічних послуг здійснюється не з метою задоволення приватного інтересу осіб, які їх надають, а з метою задоволення певного соціального інтересу чи потреби, то труднощі з формулюванням останніх, як можна припустити, й виступили причиною зміни формулювання діяння за цією статтею» [108, с. 79].

Підтримуємо останній підхід та вважаємо, що формулювання складів кримінально-правових зловживань повинні бути уніфіковані та викладатися типово. Передусім доцільно звернути увагу на те, що слід розуміти під

поняттям «всупереч інтересам». В українській мові слово «всупереч» означає «незважаючи на щось, наперекір чому-небудь» [74], що вказує, на цілеспрямованість протиправної поведінки особи, яка надає публічні послуги.

На думку В. О. Навроцького, зловживання повноваженнями у ст. 365-2 КК України характеризується такими спеціальними ознаками: «зловживання стосується повноважень, якими відповідний суб'єкт наділений у зв'язку ... з наданням публічних послуг; протиправність діяння визначається з урахуванням ... актів, що визначають коло повноважень осіб, які здійснюють ПДПНП; компетенція відповідних осіб (відповідно і можливості зловживань) стосується лише осіб, щодо яких здійснюються публічні послуги ...; зловживання може полягати у вчиненні дій як в межах компетенції відповідного суб'єкта, так і з виходом за межі компетенції ...». [118, с. 412].

М.-М. Яциніна на підставі аналізу судової практики виявила такі випадки зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги: «завищення або заниження оцінки майна оцінювачем або заниження вартості майна арбітражним керуючим». [275, с. 86].

Р. О. Ніколенко пише про те, що «діяння [*передбачені ст. 365-2 КК України – В. Н.*] можуть бути вчинені лише в межах наданих цій особі повноважень з надання публічних послуг, але всупереч тим цілям та завданням, заради досягнення і вирішення яких вона ними наділяється» [140, с. 106].

Таким чином, науковці по-різному визначають сутність зловживання повноваженнями у ст. 365-2 КК України, або вказуючи на те, що таке діяння вчиняється всупереч повноважень особи, яка надає публічні послуги, або наводячи конкретний перелік діянь, які можуть охоплюватися зловживанням. Вважаємо більш правильним як нормативно, так і доктринально той підхід, відповідно до якого зловживання повноваженнями визначається через вчинення діяння всупереч певним інтересам.

Касаційний кримінальний суд, сформулювавши правову позицію, зауважив, що «загальною ознакою будь-якого зловживання владою або

службовим становищем – спосіб вчинення злочину – використання наданих повноважень, свого службового становища. Цей спосіб за своєю суттю полягає не у простому невиконанні покладеного обов'язку, а у застосуванні наданих повноважень проти покладеного обов'язку, всупереч інтересам служби та становить фактично зраду обов'язку» [170].

Виконавець як особа, яка надає публічні послуги, зловживаючи своїми повноваженнями, зраджує професійний обов'язок, пов'язаний з примусовим виконанням судових рішень. Те саме стосується й будь-якої іншої особи, яка надає публічні послуги. Таким чином вважаємо, що зловживаючи своїми повноваженнями, особи, які здійснюють ПДПНП, вчиняють відповідні дії всупереч інтересам професійної, яку така особа здійснює. Саме таке формулювання пропонуємо закріпити в диспозиції ч. 1 ст. 365-2 КК України.

Як уже зазначалося вище, окремі науковці розуміють кримінально-правове зловживання більш широко, включаючи у відповідне поняття перевищення відповідних повноважень. Слід погодитися з указаним підходом, що є вкрай важливим з огляду на вимогу правової визначеності та важливістю охопити відповідним кримінальним правопорушенням як використання своїх повноважень всупереч інтересам служби, так і явний вихід за межі своїх повноважень. Відповідна точка зору відображена, зокрема, у працях В. Г. Хашева [256].

Аналогічну позицію висловив і Касаційний кримінальний суд. Так, у постанові Касаційного кримінального суду від 09.02.2022 у справі № 07/661/17 передбачено, що «зловживання владою або службовим становищем є використання влади або службового становища всупереч інтересам служби, тобто всупереч тим цілям і завданням, для досягнення і реалізації яких вони надані службовій особі. При цьому зловживанням охоплюється використання влади або службового становища, яке може перебувати в межах її компетенції; перебувати поза межами компетенції службової особи, але в межах компетенції інших органів або службових осіб;

перебувати поза межами компетенції будь-яких органів або службових осіб» [167].

Згідно з постановою Касаційного кримінального суду від 30.09.2020 у справі № 517/639/17 сформульовано таку правову позицію: «під використанням влади чи службового становища розуміється вчинення як дій, що безпосередньо входять до кола службових повноважень службової особи, зумовлені покладеними на неї обов'язками з виконання відповідних функцій, так і дій, зумовлених її службовим авторитетом, її зв'язками з іншими службовими особами, можливістю здійснити вплив, зумовлений її службовим становищем, на інших службових осіб» [181].

Цілком поділяємо вказаний підхід та вважаємо, що зловживання повноваженнями виконавцями як особами, які здійснюють ПДПНП, може полягати як використання ними своїх повноважень всупереч інтересам служби, так і вчинення ними тих дій, які явно виходять за межі наданих повноважень у конкретному виконавчому провадженні.

Важливим компонентом юридичної конструкції кримінально-правових зловживань є мета вчинення відповідних протиправних дій. Така мета передбачена у статтях 364 та 364-1 КК України. У першій юридичній конструкції – це мета одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи, а в другій – мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб. У конструкції ст. 365-2 КК України мета зловживання повноваженнями не передбачена.

Як зазначалося вище, кримінально-правові зловживання – це корупційні кримінальні правопорушення, а сама корупція визначається законодавцем з використанням такого формулювання мети: «з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб» [202].

Нагадаємо, що О. В. Коротюк запропонувала доповнити диспозицію ч. 1 ст. 365-2 КК України вказівкою на «мотиви зловживання повноваженнями

особою, яка надає публічні послуги, а саме на корисливі мотиви або в інші особисті інтереси, або інтереси третіх осіб» [117, с. 200]. Вважаємо, що уніфікація юридичної конструкції кримінально-правових зловживань в аспекті встановлення мети вчинення відповідних дій також повинна мати місце. З огляду на те, що зловживання – це корупційні кримінальні правопорушення, які повинні містити ознаки корупції, то мета будь-яких кримінально-правових зловживань – це мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб. Саме таке формулювання повинно використовуватися законодавцем у частинах перших статей 364, 364-1 та 365-2 КК України.

У судовій практиці суди також указують на те, що виконавець, який вчиняв зловживання повноваженнями, діяв з відповідною метою. Так, державного виконавця визнано невинуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 365-2 КК України, вироком Київського районного суду м. Харкова від 05.02.2024 у справі № 953/13139/20 [34], що залишений без змін ухвалою Харківського апеляційного суду від 25.04.2024 [249]. Однак Касаційний кримінальний суд скасував вказану ухвалу апеляційного суду та призначив новий апеляційний розгляд (постанова від 27.02.2025) [180]. У вказаному вирокі зазначено, що згідно з обвинувальним актом державний виконавець, зловживаючи своїми повноваженнями з метою отримання неправомірної вигоди для себе у вигляді премії та отримання неправомірної вигоди ТОВ у вигляді незаконного набуття права власності на частину нежитлової будівлі, вчинив злочин, передбачений ч. 3 ст. 365-2 КК України. Виправдовуючи державного виконавця, з чим, як зазначалося вище, погодився суд апеляційної інстанції, місцевий суд, зокрема, вказав, що у державного виконавця не було прямого умислу, спрямованого на зловживання повноваженнями, у тому числі не було мети на отримання неправомірної вигоди, оскільки виплата виконавцю винагороди у вигляді премії здійснюється за погодженням із безпосереднім його керівником, за наявності для цього підстав, що в даному падку виключає

наявність причинного зв'язку між діями виконавця та безпосереднім отриманням ним грошової винагороди.

В окремих вироках суди вказують на те, що недоведення органом досудового розслідування наявності у державного виконавця мети одержання неправомірної вигоди при використанні ним всупереч інтересам служби вказує на відсутність ознак складу злочину, передбаченого ст. 365-2 КК України. Так, вироком Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 30.09.2024 у справі № 607/23625/19 визнано невинуватим державного виконавця, який обвинувачувався органом досудового розслідування у вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 365-2 КК України. У цьому вирoku йдеться про таке: стороною обвинувачення не ставиться у вину обвинуваченому те, що він, зловживаючи своїми повноваженнями особи, перебуваючи на посаді державного виконавця, діючи з прямим умислом, спрямованим на видачу розпорядження про перерахування коштів, що спричинило тяжкі наслідки, діяв з метою отримання неправомірної вигоди для себе. Аналізуючи надані стороною обвинувачення докази, які були безпосередньо дослідженні судом при судовому розгляді кримінального провадження для визнання державного виконавця винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 365-2 КК України, суд вважає, що ними не підтверджується ті обставини, що державний виконавець, перебуваючи 01.02.2018 на посаді державного виконавця, зловживаючи своїми повноваженнями, діяв з метою отримання неправомірної вигоди, що спричинило тяжкі наслідки охоронюваним законом державним інтересам Тернопільському обласному управлінню АТ «Ощадбанк», тоді як доведення стороною обвинувачення таких обставин має вирішальне значення для кваліфікації дії обвинуваченого за ч. 3 ст. 365-2 КК України, оскільки є обов'язковою ознакою об'єктивної та суб'єктивної сторони даного складу злочину [58]. Ухвалою Тернопільського апеляційного суду від 30.01.2025 було скасовано вирок суду у цій справі, звільнено державного виконавця від кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 367 КК України у зв'язку з закінченням

строків давності притягнення до кримінальної відповідальності визначених п. 3 ч. 1 ст. 49 КК України та закрито кримінальне провадження щодо державного виконавця у зв'язку зі звільнення його від кримінальної відповідальності [248].

Відсутність встановлення мети одержання державним виконавцем неправомірної вигоди було використано Голосіївським районним судом м. Києва при визнанні державного виконавця невинуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 365-2 КК України [64], Черкаським районним судом Черкаської області [40], що залишений без змін в цій частині ухвалою Черкаського апеляційного суду від 14.09.2023 [250], Ленінським районним судом м. Запоріжжя від 01.02.2023 у справі № 334/2290/21 [40], залишеним без змін ухвалою Запорізького апеляційного суду від 10.08.2023 [239].

Таким чином, указане свідчить про те, що мета вчинення зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги, є обов'язковим компонентом юридичної конструкції кримінально-правових зловживань, а тому задля дотримання єдності таких юридичних конструкцій та єдності термінології, системності законодавства та відповідності поняттю корупції в Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, вважаємо за доцільне передбачити в диспозиції ч. 1 ст. 365-2 КК України таку мету зловживання повноваженнями, як мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.

Обов'язковою ознакою зловживання повноваженнями у ст. 365-2 КК України, як і будь-яких інших видів кримінально-правових зловживань є спричинення відповідними діями істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб (ч. 1) та тяжких наслідків (ч. 3), під якими розуміються (відповідно) шкода, яка в 100 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у 250 і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Відповідно

повинні бути встановлений причинний зв'язок між самим зловживанням та наслідками, що настали.

Не заглиблюючись в проблематику характеру шкоди при зловживанні, зауважимо, що Верховний Суд України у постанові від 27.10.2016 визначив, що: «за конкретних обставин справи, наслідки нематеріального характеру, які піддаються грошовій оцінці (реальна шкода) та відповідно до такої оцінки досягли встановленого розміру («істотної шкоди» чи «тяжких наслідків») із заподіянням шкоди охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини і громадянина (соціального, політичного, морального, організаційного чи, іншого характеру), можуть бути із: спричинення фізичної шкоди – витрати на лікування чи протезування потерпілої особи; порушення законних прав та інтересів громадян – витрати на відновлення таких прав (виплати незаконно взятому під варту чи ув'язненому або незаконно звільненому з роботи чи навчання, відшкодування за невиконання судового рішення, компенсацію шкоди від поширення відомостей, які ганьблять особу тощо); політичної шкоди (витрати на проведення нових виборів та заходів антитерористичного характеру тощо); організаційної шкоди (витрати на відновлення роботи установи)». На думку Верховного Суду України, у вироку (ухвалі) має бути чітко встановлено і доведено, що саме вчинення того чи іншого службового злочину стало причиною відповідних наслідків. Обчислення їх розміру також має бути належним чином підтверджено (в т.ч. цивільним позовом, як підтвердження факту та розміру реальної майнової шкоди) та не викликати сумніву» [183].

Ще одна обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу кримінально-правового зловживання – причинний зв'язок між діянням та суспільно небезпечними наслідками. У загальних рисах розглянемо цю ознаку.

Автори одного з посібників виокремлюють такі критерії, які слід установлювати «для встановлення причинного зв'язку у злочинах у сфері службової діяльності, що мають матеріальні склади: 1) часовим (причинний

зв'язок між діями чи бездіяльністю відповідної службової особи та наслідками, що настали, у виді істотної шкоди чи тяжких наслідків буде мати місце тоді, коли його такі дії чи бездіяльність передують у часі вказаним наслідкам); 2) можливості (необхідно встановити, чи можуть такого роду дії чи бездіяльність відповідної службової особи спричинити визначені наслідки, що передбачені кримінальним законом); 3) неминучості (слід встановити, що саме ці конкретні дії чи бездіяльність відповідної службової особи спричинили з неминучістю саме цю конкретну шкоду охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб)» [101, с. 49].

Особа, яка надає публічні послуги, не може притягатися до кримінальної відповідальності за ст. 365-2 КК України у разі, якщо не її діями, а діями інших осіб спричинені суспільно небезпечні наслідки, передбачені у цій статті.

На думку А. А. Музики та С. Р. Багірова вважають за доцільне «охоплювати причинним зв'язком різні види детермінаційної залежності, які використовуються законодавцем за формулювання окремих складів кримінальних правопорушень» [135, с. 49–51]. Ці вчені пишуть, що «не викликає складнощів встановлення причинного зв'язку у тому разі, коли зв'язок поведінки особи з суспільно небезпечними наслідками, що настали, є очевидною. Якщо причинний зв'язок ускладнений множинністю каузальних факторів, слід досліджувати не лише причинний зв'язок у рамках причини та наслідків, а й механізм створення причини суспільно небезпечних наслідків» [135, с. 5, 100].

Державного виконавця визнано невинуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 365-2 КК України, вироком Київського районного суду м. Харкова від 05.02.2024 у справі № 953/13139/20 [34], що залишений без змін ухвалою Харківського апеляційного суду від 25.04.2024 [249]. Однак Касаційний кримінальний суд скасував вказану ухвалу апеляційного суду та призначив новий апеляційний розгляд (постанова від 27.02.2025) [179].

У вказаному вирокі зазначено, що на підставі дослідження доказів у кримінальному провадженні встановлено відсутність причинного зв'язку між діями державного виконавця та наслідками, які настали – відчуженням нерухомого майна вартістю, що перевищує 250 разів неоподатковуваний мінімум доходів громадян, оскільки вчинені державним виконавцем дії по двох виконавчих провадженнях без відповідних заявок на реалізацію арештованого майна, які підписує та направляє начальник, не можуть призвести до його відчуження і спричинення тяжких наслідків [34].

Як вказано у вирокі суду першої інстанції, стороною обвинувачення фактично інкриміновано вчинення державним виконавцем дій під час виконання ним своїх повноважень при виконанні двох зведених виконавчих проваджень. Дії полягали у зверненні стягнення заборгованості на майно боржника УДНДІ «Укрводгео», а саме частини нерухомого майна, які за положеннями статей 1, 2 Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», Додатку 1 до Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації», ч. 9 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», не підлягали реалізації. Такими діями, за позицією сторони захисту, є опис та арешт нерухомого майна, призначення суб'єктів оціночної діяльності для визначення вартості нерухомого майна, складання від імені начальника відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції двох заявок на реалізацію арештованого майна, які він в подальшому направив до державного підприємства «Сетам», після реалізації цим підприємством нерухомого майна на торгах, складання акту про проведення електронних торгів, розпорядження про розподіл коштів від реалізації майна стягувачам.

Дослідженими судом доказами підтверджується перебування на примусовому виконання у державного виконавця двох зведених виконавчих проваджень, у рамках яких було звергнуто стягнення заборгованості «Укрводгео»

на нежитлові приміщення, а також опис та арешт майна, призначення суб'єкта оціночної діяльності, складання акту про проведення електронних торгів, розпорядження про розподіл коштів від реалізації майна стягувачам.

Суд першої інстанції, виправдовуючи державного виконавця у вчиненні зловживання, дослідив нормативно визначений механізм поведінки у виконавчому провадженні державного виконавця відповідно до Порядку реалізації арештованого майна, затв. Наказом Мініюсту 29.09.2016 № 2831/5. Так, відповідно до пунктів 1, 3, 4 розділу II Порядку, датою передачі майна на реалізацію вважається дата внесення в Систему інформаційного повідомлення про електронний аукціон (аукціон за фіксованою ціною). Організатор здійснює внесення до Системи інформації про арештоване майно (формування лота) за заявкою відділу державної виконавчої служби або приватного виконавця. Виконавець у строк не пізніше п'яти робочих днів після ознайомлення сторін із результатами визначення вартості чи оцінки арештованого майна готує проєкт заявки на реалізацію арештованого майна, який містить інформацію, передбачену абзацами третім - шістнадцятим пункту 2 цього розділу. Державний виконавець направляє заявку на реалізацію арештованого майна начальнику відділу державної виконавчої служби, якому він безпосередньо підпорядкований, для підписання та передачі Організатору. Начальник відділу державної виконавчої служби після отримання проєкту заявки та документів щодо передачі майна на реалізацію у строк до трьох робочих днів перевіряє ці документи на відповідність вимогам законодавства, наявність відомостей про місце зберігання й демонстрації майна та у разі виявлення порушень визначає їх перелік та встановлює строк для усунення порушень, який становить не більше трьох робочих днів, а у разі, якщо відповідно до законодавства реалізація майна неможлива, документи щодо передачі майна на реалізацію повертаються державному виконавцю, який їх подав, із зазначенням визначених законодавством підстав, що унеможливають реалізацію майна [34].

Враховуючи вказаний Порядок майно передається на безпосередню реалізацію на підставі заяви, яка підписана і перевірена на відповідність вимогам закону майна, яке підлягає продажу на торгах, і направлена безпосередньо Начальником відділу державної виконавчої служби. Без вказаних заявок майно не підлягає реалізації на торгах. Та саме на начальника відділу покладений обов'язок перевірки на відповідність вимогам закону майна, яке підлягає продажу на торгах та направлення заявки організації яка реалізує майно [34].

Із наданих суду заявок на реалізацію майна, вбачається, що заявка №18535583/07.01/В-3 від 07.10.2016 підписана начальником Управління державної виконавчої служби. Заявки № 54568549/07.01/В-3 від 07.11.2017 суду не надано, проте є заявка № 54568549/07.01/В-3 від 07.11.2016, яка підписана заступником начальника Управління – начальником відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції. На підставі вказаних заявок і було реалізовано нерухоме майно «Укрводгео» на торгах, переможцями яких в подальшому стали товариство та особа. Доказів направлення вказаних заявок до державного підприємства «Сетам» державним виконавцем (як зазначено в обвинувальному акті) суду не надано [249].

Касаційний кримінальний суд під час касаційного перегляду також проаналізував порядок реалізації у виконавчому провадженні арештованого майна, дійшовши висновку, що висновок суду першої інстанції, з яким погодився й суд апеляційної інстанції про відсутність причинного зв'язку між діями державного виконавця та наслідками, які настали, не є належним чином обґрунтований. Так, колегія суддів апеляційної інстанції не аргументувала своїх висновків на спростування доводів прокурора про те, що державний виконавець склав від імені начальника відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби заявки на реалізацію арештованого майна, а тільки зазначила що у матеріалах міститься заявка № 18535583/07.01/В-3 від

07.10.2016 за підписом начальника примусового виконання рішень державної виконавчої служби та заявка № 54568549/07.01/В-3 від 07.10.2016 за підписом заступника начальника примусового виконання рішень державної виконавчої служби. Проте висновок колегії суддів апеляційного суду щодо підпису іншої особи не спростовує доводів апеляційної скарги прокурора, про те, що саме державний виконавець в межах своїх повноважень підготував та склав проєкти цих заявок, а також того що, на вказаних заявках щодо реалізації арештованого майна, які підписані начальником примусового виконання рішень та заступником начальника примусового виконання рішень відповідно, міститься посилення на номер телефону та прізвище державного виконавця, який підготував вказані проєкти заявок для підпису їх начальником відділу та додав до неї відповідні копії документів [179].

Таким чином, поза оцінкою колегії суддів залишились доводи апеляційної скарги прокурора про те, що зазначені дії державного виконавця у зведених виконавчих провадженнях по зверненню стягнення на нежитлові будівлі, які перебували у власності держави в своїй сукупності призвели до того, що із власності держави в особі Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України незаконним шляхом вибуло нерухоме майно.

Отже, попри недостатню поширеність випадків вчинення виконавцями у виконавчому провадженні зловживань своїми повноваженнями, було проаналізовано виявлені в ЄДРСР судові рішення по обвинуваченню / виправданню виконавців у вчиненні злочину, передбаченого ст. 365-2 КК України, наукову літературу з відповідної проблематики. Зроблено висновок, що всі кримінально-правові зловживання мають бути сформульовано на основі однієї і тієї ж юридичної конструкції, що потребує внесення змін у ст. 365-2 КК України, зокрема, в частині формулювання суспільно небезпечного діяння та мети його вчинення.

2.5. Підкуп державних та приватних виконавців (ст. 368-4 КК України)

Підкуп особи, яка надає публічні послуги, передбачається у ст. 368-4 КК України, в якій передбачається відповідальність як такої особи, так і самою особою. Водночас, як зазначалося вище, на відміну від зловживань виконавцями, отримання ними неправомірної вигоди кваліфікується не за ст. 368-4 КК України, а за ст. 368 КК України як підкуп публічної службової особи, що є правильним по суті та з доктринальної точки зору. Водночас на нормативному рівні приватні та державні виконавці зазначені серед осіб, які здійснюють ПДПНП.

У теорії кримінального права існує безліч досліджень, присвячених проблематиці підкупу у кримінальному праві України. Виокремимо серед них роботи О. Г. Білоконь [8], І. С. Ковальової [110], В. В. Комар [114], Д. М. Михайленка [130], М. В. Михайлова [131], К. К. Овод [148], О. С. Перешивко [154], Я. В. Ризак [210], Ю. О. Чернеги [260], В. Я. Цитряка [258]. Тому детально відповідні питання не аналізуватимуться. У межах цього розділу будуть досліджуватися лише специфічні питання, що стосуються підкупу виконавця у виконавчому провадженні.

Предметом підкупу у ст. 368-4 КК України, як і інших статтях про підкуп є неправомірна вигода, під якою як в Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, так і в КК розуміються грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав (примітка до ст. 364-1 КК України). Водночас неправомірна вигода виступає метою зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги. Як зазначалося вище, така мета нині не передбачена у диспозиції ч. 1 ст. 365-2 КК України, однак визначається як обов'язкова ознака цього складу кримінального правопорушення та підлягає

доведенню у відповідному провадженні. При цьому в багатьох судових рішеннях суди констатували, що виконавці зловживали своїми повноваженнями з метою отримання неправомірної вигоди для себе у вигляді премії або іншої винагороди виконавця (наприклад, вирок Київського районного суду м. Харкова від 05.02.2024 у справі № 953/13139/20 [34], що залишений без змін ухвалою Харківського апеляційного суду від 25.04.2024 [249], вирок Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 30.09.2024 у справі № 607/23625/19 [58], скасованого ухвалою Тернопільського апеляційного суду від 30.01.2025 [248], вирок Голосіївського районного суду м. Києва [64]. Водночас, чи можна вважати таку винагороду виконавця неправомірною вигодою?

Згідно з доктринальним тлумаченням неправомірна вигода – «це будь-який матеріальний або нематеріальний об’єкт, включаючи послуги, переваги, будь-які інші об’єкти, що можуть мати або не мати грошового еквівалента, якщо отримання якогось із цих об’єктів, послуг або переваг службовою особою здійснюється за відсутності доказів того, що така особа, відповідно до її правового статусу, має право на їх отримання» [209, с. 128].

Відповідно до Порядку виплати винагород державним виконавцям та їх розмірів і розміру основної винагороди приватного виконавця, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 643 від 08.09.2016, «виплата винагороди державним виконавцям органів державної виконавчої служби здійснюється за рахунок стягнутого виконавчого збору в межах і за рахунок відповідних надходжень до спеціального фонду державного бюджету. Для нарахування винагороди використовуються звіти про суму стягнутого виконавчого збору, які формуються автоматизованою системою виконавчого провадження. Винагорода виплачується одночасно з виплатою заробітної плати» (пункти 2, 8, 11) [160].

К. А. Грищенко вважає, що «працівники державної виконавчої служби у своєму правовому статусі відрізняються від інших державних службовців в

частині оплати праці – заробітна плата перших має таку складову як винагорода, розмір якої залежить від стягнутої суми або вартості майна, що було передане стягувачу» і це належить до особливостей правового статусу працівників державної виконавчої служби та приватних виконавців як суб'єктів права соціального забезпечення» [83, с. 15]

Отже, державний та приватний виконавець автоматично отримують винагороду за рахунок стягнутого виконавчого збору, на чітко визначеній законодавчій підставі. При цьому будь-яке особисте втручання (надання документів, прийняття рішень тощо), виконавцями не здійснюються. Тобто, така винагорода не може розглядатися як неправомірна вигода, оскільки є законодавчо визначеною платою за виконання виконавцем своїх службових обов'язків.

Таким чином, неправомірна вигода та винагорода виконавцю відрізняються за такими ознаками: винагорода виконавця передбачена законом, а неправомірна вигода є протизаконною та становить окремий злочин; винагорода виплачується у разі належного виконання службових обов'язків виконавцем, а неправомірна вигода одержується всупереч інтересам діяльності, яка здійснюється виконавцем; винагорода виплачується державою в особі роботодавця, а неправомірна вигода надається сторонньою зацікавленою особою у своїх інтересах або інтересах третіх осіб; винагорода виплачується із спеціального фонду державного бюджету у розмірі 25% від суми виконавчих зборів стягнутих на користь держави від суми цих зборів за один місяць, а неправомірна вигода, очевидно не може бути частиною суми стягнутою на користь держави; винагорода державного не прив'язана до конкретного виконавчого провадження, а є відсотком від суми усіх виконавчих зборів, стягнутих виконавцем за місяць роботи, а неправомірна вигода мала би сплачуватися за конкретну дію або бездіяльність.

Отже, доходимо висновку, що винагорода виконавцю у виконавчому провадженні не є неправомірною вигодою в кримінально-правовому розумінні та не може бути предметом підкупу та метою вчинення зловживання виконавцем своїми повноваженнями.

Аналізуючи в подальшому проблематику підкупу державного виконавця, крізь призму конкретних ухвалених вироків спробуємо виявити ті недоліки, які трапляються, або, навпаки, звернемо увагу на позитивні моменти притягнення до кримінальної відповідальності за підкуп приватного виконавця.

Ураховуючи особливі можливості виконавця у виконавчому провадженні, який уповноважений, наприклад, зняти арешт з майна, звертаємо увагу на те, що в такому разі виконавцем можуть створюватися вимоги, за яких інша особа ставиться в умови, коли вимушена надати неправомірну вигоду. Окремі суди таку обставину ігнорують. Так, вирок Приморського районного суду м. Одеси від 14.02.2025 у справі № 522/2086/23 за ч. 3 ст. 368-4 КК України визнано винуватим приватного виконавця, який після укладення мирової угоди у виконавчому провадженні між стягувачем та боржником, в якому було накладено арешт на автомобіль боржника, виніс постанову про зняття арешту з майна, однак не вніс відповідні відомості до реєстру боржників, бази НАІС та не повернув другий комплект ключа від автомобіля боржника, за що отримав 500 доларів США після того, як боржник не зміг отримати свій автомобіль [51].

Як відомо, одержання неправомірної вигоди може мати місце лише у зв'язку з тим, що відповідна особа обіймає відповідну посаду та уповноважена вчиняти дії саме по тій посаді. Так, ч. 3 ст. 368-4 КК України вказує, що одержання такої вигоди може мати місце «за вчинення дій або бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи». Згідно з правовою позицією Касаційного кримінального суду від 18.12.2019 у справі № 588/1199/16-к, відповідальність за одержання неправомірної вигоди настає

лише за умови, якщо службова особа одержала її за виконання чи невиконання будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища [173].

Суди в багатьох випадках не з'ясовують того, чи мала особа повноваження вчиняти певні дії саме в цьому виконавчому провадженні, особливо в тому разі, коли обвинуваченим були начальники / заступники начальників органу державної виконавчої служби. Адже такі посадові особи наділені організаційно-розпорядчими обов'язками стосовно органу в цілому, а не повноваженнями на примусове виконання судового рішення у виконавчому провадженні. Коло прав та обов'язків начальників відділів державної виконавчої служби закріплено в Типовому положенні про відділ державної виконавчої служби міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 20.04.2016 № 1183/5 [230]. Згідно з вказаним Положенням начальники відділів державної виконавчої служби наділяються організаційно-розпорядчими обов'язками. Однак для того, щоб набути повноважень здійснювати певні дії у виконавчому провадженні, така посадова особа державної виконавчої служби повинна бути визначена саме виконавцем у конкретному виконавчому провадженні з підстав та у порядку, передбаченому законодавству України.

Вироком Чорнобаївський районний суд Черкаської області від 22.06.2023 у справі № 709/380/21 визнано невинуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК України, начальника Чорнобаївського районного відділу державної виконавчої служби, який отримав неправомірну вигоду від боржника за зняття арешту з його рахунків та майна, шляхом винесення відповідної постанови [65]. Як вбачається з цього вироку, обвинувачений не був виконавцем у тому виконавчому провадженні, а тому не був наділений повноваженнями виносити будь-які постанови в цьому провадженні. Згідно з ч. 3 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII у разі виявлення порушення порядку накладення арешту, встановленого цим Законом, арешт з майна боржника знімається згідно з постановою начальника

відповідного відділу державної виконавчої служби, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець [189]. Однак у вирокі, що аналізується, відсутнє з'ясування питання про те, чи були виявлені порушення державним виконавцем порядку накладення арешту, встановленого цим Законом, що надавали б повноваження начальнику районного відділу державної виконавчої служби виносити постанову про зняття арешту з майна боржника.

Таким чином, притягаючи до відповідальності начальників відділів державної виконавчої служби, необхідно з'ясовувати, чи були вони наділені у конкретному виконавчому провадженні вчиняти певні виконавчі дії. Якщо таких повноважень безпосередньо не було, то притягнення виконавця до кримінальної відповідальності за підкуп є сумнівним.

Проте в будь-якому випадку під час притягнення до кримінальної відповідальності начальників / заступників начальників відділів державної виконавчої служби, які отримали неправомірну вигоду за вчинення певних юридично значущих дій у виконавчому провадженні, слід з'ясовувати, чи небула наділена така посадова особа повноваженнями на підставі законодавства у сфері примусового виконання судового рішення, вчиняти певні дії у конкретному виконавчому провадженні.

Так, досить довгий процесуальний шлях пройшла справа № 391/729/15-к. Вироком Бобринецького районного суду Кіровоградської області від 20.12.2023 визнано невинуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК України, начальника відділу державної виконавчої служби [18], залишеного без змін ухвалою Кропивницького апеляційного суду від 12.09.2022 [242]. Вказану ухвалу було скасовано постановою Верховного Суду від 38.03.2023 [182], а новою ухвалою Кропивницького апеляційного суду від 05.11.2024 скасовано вирок суду та ухвалено новий обвинувальний вирок [241].

Ухвалюючи новий обвинувальний вирок у цій справі, апеляційний суд зазначив таке.

На час вчинення начальником відділу державної виконавчої служби кримінального правопорушення (01.07.2015) діяли, зокрема, такі нормативно-правові акти, які регулювали умови та порядок здійснення примусової реалізації арештованого державною виконавчою службою нерухомого майна: Інструкція про проведення виконавчих дій, затверджена Наказ Міністерства юстиції України від 15.12.1999 № 74/5, Інструкція № 512/5, Тимчасове положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затверджене наказом Мініюсту № 68/5 від 27.10.1999. Проаналізувавши вказані нормативно-правові акти, апеляційний суд дійшов висновку, що станом а 01.07.2015 прилюдні торги з продажу арештованого будинку та земельної ділянки боржника мали проводитись у відповідності до діючого на той час законодавства, за заявкою відділу державної виконавчої служби, підписаною начальником цього відділу, до заявки мав подаватись пакет документів, згідно із Інструкцією № 512/5, відповідальність за повноту і правильність складення якого ніс особисто начальник відділу державної виконавчої служби. Як було встановлено, начальник відділу державної виконавчої служби був наділений владними повноваженнями, організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями вирішувати питання про реалізацію арештованого майна, був відповідальний за відповідний пакет документів, мав також контролюючі функції відносно підлеглих йому службовців, зокрема у частині підготовки пакету документів для подачі заявки за його підписом при ініціюванні проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого майна. Відповідно начальник відділу державної виконавчої служби, користуючись наділеними повноваженнями, міг й не подавати заявку із пакетом документів для проведення прилюдних торгів із реалізації арештованого майна, що у конкретному випадку, він і обіцяв боржникові, а також міг надавати відповідні розпорядження безпосередньо підлеглому йому державному виконавцю у виконавчому провадженні стосовно боржника [241].

Таким чином, у разі, коли до відповідальності за підкуп притягається керівник чи заступник керівника державної виконавчої служби, необхідно з'ясувати коло його повноважень у виконавчому провадженні на підставі аналізу законодавства, що діяло на момент вчинення цього злочину. І у разі, якщо такий керівник був уповноважений вчиняти частину дій, які фіналізують конкретну виконавчу дію державного виконавця та/або керівник (заступник керівника) державної виконавчої служби міг впливати на державного виконавця у кримінальному провадженні в аспекті вчинення цим відповідних протиправних дій, то у разі отримання ним неправомірної вигоди за це, він підлягатиме кримінальній відповідальності за підкуп (ст. 368 КК України).

Вимагання неправомірної вигоди, зокрема і у складі підкупу особи, яка надає публічні послуги, може полягати не лише у прямій вимозі щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, а й в умисному створенні умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів (примітка до ст. 354 КК України). Вказана форма має назву завуальованої [91, с. 183], яка й мала місце у цій ситуації, що розглядається. Адже саме бездіяльність приватного виконавця слугує спонукальним мотивом надання неправомірної вигоди з боку боржника.

Не заявляючи відкрито жодних погроз, приватний виконавець тривалий час не виконував своїх повноважень з внесення відповідної інформації в реєстр боржників, бази НАІС та не повернув другий комплект ключа від автомобіля боржника, які виконавець міг та повинен був здійснити по службі і в яких заінтересований колишній боржник у виконавчому провадженні – потенційний суб'єкт активного підкупу. Не виконуючи протягом тривалого часу такі дії, приватний виконавець дав зрозуміти боржнику, що той може добитись реалізації своїх прав і законних інтересів лише шляхом надання неправомірної

вигоди. «Обов'язковою ознакою вимагання у завуальованій формі є його умисність, а тому для кваліфікації діянь за цією ознакою потрібно встановити, що службова особа юридичної особи приватного права усвідомлювала, що її поведінка ставить особу у відповідні умови, та бажала так вчиняти, маючи на увазі одержання неправомірної вигоди» [91, с. 184].

Згідно з правовими позиціями Касаційного кримінального суду вимагання неправомірної вигоди може мати місце в ситуації, коли службова особа вчибила дії з метою створення несприятливих умов для іншої особи, за яких вона б погодилася систематично сплачувати неправомірну вигоду [176]. Про обов'язковість установлення прямого умислу особи, яка вчинила завуальоване вимагання, вказує також Касаційний кримінальний суд: про вимагання неправомірної вигоди свідчить те, що директор підприємства спеціально створив для працівника несприятливі умови, за яких останній вимушений був передати йому грошові кошти, щоб уникнути свого звільнення. При цьому потерпілий чітко розумів і усвідомлював, що така неправомірна вигода надається з метою запобігти шкідливим наслідкам та порушенню законних інтересів для себе [179].

Таким чином, у кримінальних провадженнях про підкуп виконавцем слід вести мову про вимагання ним неправомірної вигоди в конкретному виконавчому провадженні, якщо він умисно створив несприятливі умови для того, щоб відповідна особа передала йому неправомірну вигоду для уникнення негативних наслідків для себе. При цьому для кваліфікації за ч. 4 ст. 368-4 КК України необхідно встановити, що виконавець усвідомлював, що його поведінка ставить особу у відповідні умови, та бажав так вчиняти, маючи на увазі одержання неправомірної вигоди.

Водночас можлива й пряма вимога з боку посадової особи виконавчого органу, адресована безпосередньо виконавцю, який веде відповідне виконавче провадження, про передачу йому неправомірної вигоди. Водночас навіть в цьому випадку можливі певні процесуальні труднощі, обумовлені

недостатністю та неналежністю доказової бази на підтвердження як наявності факту вимагання неправомірної вигоди посадовцем виконавчої служби, так і інших ознак складу підкупу в його діях. Ще більш складну процесуальну історію має справа № 740/1179/19, яка двічі перебування на касаційному перегляді. В цій справі заступника начальника Головного територіального управління юстиції з питань державної виконавчої служби – начальника Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції було визнано винуватим та засуджено за ч. 3 ст. 368 КК України за те, що він, достовірно знаючи про реєстрацію виконавчого провадження, а також про факт обов'язкового отримання державним виконавцем винагороди виконавця за результатами завершення провадження, вирішив отримати від останньої неправомірну вигоду для себе у вигляді грошових коштів у розмірі 50 % від загальної суми винагороди виконавця, для чого він, усвідомлюючи, що не має права пред'являти державному виконавцю вимогу щодо передачі йому частини грошових коштів, отриманих нею як винагороду виконавця в результаті фактичного виконання виконавчого документа, примусив останню надати йому неправомірну вигоду (вирок Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області від 06.01.2021) [45]. Вказаний вирок залишався в силі ухвалою Чернігівського апеляційного суду від 10.11.2021 [251], постановою Касаційного кримінального суду від 07.11.2022 [166], ухвалою Чернігівського апеляційного суду від 19.10.2023 [252], постановою Касаційного кримінального суду від 04.06.2024 [167].

Залишаючи в силі вирок суду першої інстанції, суди погодилися з тим, що в цьому випадку має місце вимагання неправомірної вигоди. Адже обвинувачений висловив державному виконавцю погрозу, що в разі відмови від його умов ним будуть вжиті заходи щодо передачі виконавчого провадження до іншого відділу, та надав їй час для роздуму. Не дочекавшись відповіді, обвинувачений, демонструючи реальність своїх погроз, підписав та направив до

відділу державної виконавчої служби постанову про перевірку виконавчого провадження.

Отже, пряма вимога передати неправомірну вигоду повинна бути встановлена належними та допустимими доказами.

За дослідженнями О. О. Харлова, зокрема за опитуванням практичних працівників, виконавці можуть вчиняти злочини такими способами: «отримання неправомірної вигоди за сприяння у вилученні майна, активів (45,1 % опитаних прокурорів та 51,2 % опитаних слідчих органів досудового розслідування); отримання неправомірної вигоди за відсутність активності щодо відшкодування фінансів або повернення майна (46,1 % прокурорів та 39,6 % слідчих); накладення арешту на рухоме та нерухоме майно за відсутності відповідних підстав (14,2 % прокурорів та 19,2 % слідчих); зняття арешту з рухомого та нерухомого майна за відсутності відповідних підстав (14,4 % прокурорів та 18,1 % слідчих); розподіл коштів, які були отримані від реалізації майна боржника з порушеннями, зокрема, порушенням порядку черговості (9,8 % прокурорів та 8,5 % слідчих)» [255, с. 56].

Аналіз ухвалених вироків щодо державних виконавців, які ведуть виконавчі провадження, дозволяє виокремити такі випадки отримання ними неправомірної вигоди за вчинення таких дій у виконавчому провадженні:

1) зняття арешту з майна боржника (вироки Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 11.02.2022 у справі № 344/1586/21, Малиновського районного суду м. Одеси від 02.11.2022 у справі № 521/14589/22, Малиновського районного суду м. Одеси від 16.04.2025 у справі № 521/1258/20, Зміївського районного суду Харківської області від 26.07.2021 у справі № 621/1544/21, Автозаводського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 19.04.2019 у справі № 524/1886/19, Київського районного суду м. Одеси від 08.11.2021 у справі № 947/34165/21, Шевченківського районного суду м. Києва від 29.04.2021 у справі

№ 761/6549/21, Червонозаводського районного суду м. Харкова від 14.02.2019 у справі № 646/681/19 [18; 30; 42; 43; 29; 33; 67; 63];

2) ухвалення постанови про закриття кримінального провадження та / або виключення з реєстру боржників (вироки Вінницького міського суду Вінницької області від 29.03.2019 у справі № 127/3518/19, Харківського районного суду Харківської області від 04.08.2023 у справі № 635/5315/23, Галицького районного суду м. Львова від 29.06.2022 у справі № 461/11786/13-к [20; 60; 22];

3) зняття обмежень з боржника у виконавчому провадженні про примусове стягнення аліментів, зокрема, обмеження на керування транспортними засобами, на виїзд за межі території України (вироки Ленінського районного суду м. Кіровограда від 18.09.2024 у справі № 405/4547/24, Сарненського районного суду Рівненської області від 12.11.2019 у справі № 572/2671/19, Збаразького районного суду Тернопільської області від 22.02.2022 у справі № 598/664/20) [28; 41; 52];

2) повернення виконавчого документу колишній дружині боржника, яка є стягувачем у цьому виконавчому провадженні про стягнення аліментів з боржника на користь стягувача на утримання сина до досягнення ним повноліття, без його фактичного виконання (вирок Вінницького міського суду Вінницької від 15.01.2020 у справі № 127/9009/19) [13];

4) надання відсотків від суми перерахованих аліментів, які з моменту вторгнення РФ на територію України тимчасово не стягувалися (вирок Печерського районного суду м. Києва від 22.11.2023 у справі № 757/1202/23-к) [49];

5) зменшення розміру заборгованості зі сплати аліментів (вирок Охтирського міськрайонного суду Сумської області від 28.07.2023 у справі № 588/1269/19) [48];

6) зняття обтяження, а саме іпотеки з придбаного на електронних торгах ДП «СЕТАМ» арештованого майна, предмету іпотеки (вирок Червоноградського міського суду Львівської області від 22.10.2020 у справі

№ 444/2286/19 [62], залишеного без змін ухвалою Львівського апеляційного суду від 15.07.2021 [243].

Таким чином, виконавці у виконавчих провадженнях, в яких вони визначені як виконавці, можуть отримувати неправомірну вигоду за вчинення різноманітних дій в цих виконавчих провадженнях та винесення відповідних процесуальних рішень. Водночас найбільш поширеними випадками отримання неправомірної вигоди було вчинення відповідних дій за зняття арешту з майна боржника, винесення постанови про закриття кримінального провадження та / або виключення з реєстру боржників, зняття обмежень з боржника у виконавчому провадженні про примусове стягнення аліментів, зокрема, обмеження на керування транспортними засобами, на виїзд за межі території України.

Інші загальні питання кримінальної відповідальності за підкуп у цій праці не досліджуватимуться.

2.6. Колабораційна діяльність виконавців – доцільність встановлення кримінальної відповідальності

У чинний КК України одразу ж після повномасштабного вторгнення російської федерації (далі – рф) було включено ст. 111-1, яка визначила підставу кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Водночас поспіх, з яким приймалася відповідна норма у перші дні впровадження воєнного стану України залишили багато невирішених та неврегульованих проблем, включаючи й доцільність криміналізації діяльності тих осіб, які в розумінні законодавства України здійснюють ПДПНП. Йдеться, зокрема, й про приватних виконавців. Як зазначають Ю. В. Орлов та Н. О. Прібиткова, виявлення проблем кримінально-правового регулювання у формах вад криміналізації та недоліків правозастосування, що є похідними від викривлень кримінально-правової політики кризово-воєнного стану, є нагальною вимогою

часу як передумова для вдосконалення кримінально-правової захищеності відносин, благ, цінностей, що виявилися найбільш уразливими в умовах воєнного стану [150, с. 39].

З метою дослідження доцільності криміналізації колабораціонізму осіб, які в розумінні українського законодавства здійснюють ПДПНП у взаємодії з державою-агресором на тимчасово окупованих території України, проаналізовано проекти Законів України «Про внесення змін до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» (реєстр. № 8077 від 26.09.2022) (далі – законопроект № 8077) [198], «Про внесення зміни до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність» (реєстр № 8301 від 23.12.2022) (далі – законопроект № 8301) [196], «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України» (реєстр № 10136 від 09.10.2023) (далі – законопроект № 10136) [195].

У теорії кримінального права України проблема дослідження підстави кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність здійснювалася багатьма науковцями, серед яких виокремимо науковий доробок Н. О. Антонюк, М. С. Бондаренко, О. О. Дудорова, З. А. Загиней-Заболотенко, О. К. Маріна, Р. О. Мовчана, В. О. Навроцького, Є. О. Письменського, М. І. Хавронюка та інших дослідників. У наукових працях цих науковців містяться й пропозиції щодо вдосконалення підстави кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Водночас у жодній з них не висловлюється бачення проблеми доцільності криміналізації колабораціонізму осіб, які здійснюють ПДПНП, в тому числі приватних виконавців.

У ст. 111-1 КК України передбачається кримінальна відповідальність за різні форми колабораційної діяльності. Зокрема в частинах 2, 5 та 7 цієї статті передбачається кримінальна відповідальність за т. зв. «професійний»

колабораціонізм, тобто за добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора (ч. 2), посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора (ч. 5), посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території (ч. 7). Водночас особи, які за термінологією чинного КК України здійснюють ПДПНП, не обіймають жодних посад, ураховуючи специфіку діяльності, яку вони здійснюють, а тому й не підпадають під дію ст. 111-1 КК України та не підлягають кримінальній відповідальності за колабораційну діяльність, якщо їхні дії не пов'язані з іншими формами, визначеними в цій статті.

У пояснювальній записці до законопроекту № 8077 вказується, що специфіка діяльності саме вищезазначених суб'єктів та їхня важлива роль у суспільно-правовому житті держави, а також можливі негативні наслідки від здійснення цієї діяльності за законодавством держави-агресора свідчать про необхідність окремого встановлення кримінальної відповідальності саме для цієї категорії осіб [196].

Проектом № 8077 від 26.09.2022 пропонувалося передбачити у ч. 5 ст. 111-1 КК України кримінальну відповідальність за здійснення громадянином України на тимчасово окупованій території України і на підставі законодавства держави-агресора професійної діяльності, пов'язаної з наданням послуг адвоката, аудитора, оцінювача, експерта, арбітражного керуючого, **приватного виконавця**, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді, а також виконання повноважень нотаріуса або державного реєстратора чи суб'єкта державної реєстрації прав, або наданням інших публічних послуг» [196]. У науково-експертному висновку Головного науково-експертного

управління апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) йдеться про те, що внесення вказаних змін потребує щонайменше додаткового обґрунтування. Як на недоліки законопроекту № 8077 вказується недоцільність криміналізації надання послуг адвоката на тимчасово окупованій території, оскільки такі особи надають правову допомогу задля забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також сприяння їх відновленню в разі порушення. Як указується в цьому висновку, «Завдяки адвокатам відповідні «провадження» на тимчасово окупованій території України щонайменше набувають розголосу та стають відомі як для українського суспільства, так і для міжнародної спільноти, що також є суттєвим внеском у боротьбу з державою-агресором (окупаційною адміністрацією держави-агресора)» [137].

Фактично зміни аналогічного змісту пропонувалися проектом Закону України № 8301. Ним носилася практично тотожна пропозиція, що й законопроектом № 8077. Однак пропонувалося викласти ч. 8 ст. 111-1 КК України у такій редакції: «Здійснення громадянином України на тимчасово окупованій території України і на підставі законодавства, відмінного від законодавства України, професійної діяльності, пов'язаної з наданням послуг аудитора, оцінювача, експерта, арбітражного керуючого, **приватного виконавця**, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді, а також виконання повноважень нотаріуса або державного реєстратора чи суб'єкта державної реєстрації прав, або наданням інших публічних послуг» [196]. У цьому проекті норми відсутня вказівка на те, що така діяльність здійснюється за законодавством держави-агресора, а в пояснювальній записці законопроекту не міститься належного обґрунтування доцільності такої криміналізації. У Науково експертному висновку ГНЕУ на законопроект № 8077 вказується, зокрема, на недоліку включення в перелік осіб, які здійснюють ПДПНП, суб'єкта державної реєстрації прав, які здійснюють свою професійну діяльність на тимчасово окупованій території України і на підставі

законодавства, відмінного від законодавства України. Адже приписи чинного національного законодавства передбачають, що державним реєстратором є особа, яка працює у виконавчих органах сільських, селищних та міських рад або у міських, районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністраціях (тобто, така особа не є самозайнятою особою, яка провадить незалежну професійну діяльність), а суб'єктами державної реєстрації прав є органи державної влади чи місцевого самоврядування, які не можуть визнаватись суб'єктом кримінального правопорушення (див. ч. 1 ст. 18 КК України) [198].

Проектом Закону України № 10136 пропонується в ч. 4 ст. 111-1 КК України передбачити таку альтернативну форму колабораційної діяльності, як здійснення незалежної професійної діяльності у взаємодії з окупаційною адміністрацією держави-агресора. Водночас поняття незалежної професійної діяльності пропонується роз'яснити у ч. 3 примітки до ст. 111-1 КК України, під яким пропонується розуміти надання послуг адвоката, аудитора, оцінювача, експерта, арбітражного керуючого, **приватного виконавця**, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді, а також виконання повноважень нотаріуса або державного реєстратора чи суб'єкта державної реєстрації прав [198].

Щодо окремих категорій суб'єктів, діяльність якою пропонувалося криміналізувати як колабораційну вказаними законопроектами, вже висловлювалося заперечення. Так, Національна асоціація адвокатів України, аналізуючи заборону здійснювати адвокатську діяльність на тимчасово окупованих територіях та її оцінку як колабораційної, на її думку, є посяганням на суверенітет [93]. Також не можемо погодитися з пропозицією визнати колабораціонізмом діяльність приватних виконавців з таких міркувань.

По-перше, у чинному КК України міститься схоже поняття у контексті кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та ПДПНП. Йдеться про осіб, які здійснюють ПДПНП, до кола яких належать і приватні виконавці.

Перелік осіб, які в розумінні вказаних кримінальних правопорушень здійснюють таку діяльність, практично ідентичне з незалежною професійною діяльністю, визначення якої пропонується передбачити законопроектом № 10136. Наявність двох різних понять з однаковим змістом у межах одного нормативно-правового акта суперечить вимогам нормотворчої техніки та не може бути реалізоване у тексті КК України [141, с. 600].

По-друге, поняття «незалежна професійна діяльність» за своєю правовою природою є податковим, оскільки вживається в Податковому кодексі України у контексті тлумачення поняття «самозайнята особа» та має більший зміст, аніж той, що пропонується передбачити у законопроекті. Так, згідно з абзацом другим пункту 14.1.226 ст. 14 цього Кодексу незалежна професійна діяльність – це участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, приватних виконавців, адвокатів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою-підприємцем (за виключенням випадку, передбаченого пунктом 65.9 статті 65 цього Кодексу) та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб [156]. Використовувати термін податкового законодавства у видозміненому вигляді в КК України, тим більше за наявності іншої кримінально-правової термінології ідентичного змісту, про що йшлося вище, недоцільно [143, с. 310].

По-третє, будь-яка кримінально-правова норма повинна характеризуватися такою властивістю, як застосовуваність до невизначеної кількості осіб та невизначеної кількості ситуацій, що характеризують кримінальну протиправну поведінку суб'єкта. Водночас найменування професій, які пропонується запровадити законодавцем для тлумачення поняття «незалежна професійна діяльність» може вплинути на те, що частина четверта

статті 111-1 КК України не застосовуватиметься на практиці. Адже навряд чи всі ці професії передбачені законодавством рф. Тим більше сумнівно, що всі вони належать до незалежної професійної діяльності згідно з законодавством цієї держави-агресора. Однак під час доведення наявності ознак складу колабораційної діяльності у формі здійснення незалежної професійної діяльності у взаємодії з окупаційною адміністрацією держави-агресора слідчий, прокурор, суддя зобов'язані будуть зібрати та/або дослідити докази, які вказують на повний збіг професії, яку здійснює колаборант на тимчасово окупованій території у взаємодії з державою-агресором з тим найменуванням професії, яка міститься у частині третій примітці статті 111-1 КК України. Окрім того, мають бути зібрані докази й стосовно того, що така діяльність згідно з законодавством рф є незалежною професійною діяльністю. Наприклад, згідно з даними з вільної енциклопедії Вікіпедія, у рф відсутня така професія, як приватний виконавець, а виконання судових рішень здійснюється федеральною службою судових приставів Тобто, діяльність з виконання судових рішень є державною, а тому однозначно не може бути незалежною професійною діяльністю [143, с. 600].

Ураховуючи викладене, вважаємо, що встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність / ПДПНП, є передчасною та не має належного обґрунтування ініціаторами такої законодавчої пропозиції. Більше того, криміналізація колабораційної діяльності приватних виконавців є надмірною, оскільки з урахуванням регулювання діяльності судових приставів російським законодавством, яке впроваджується на тимчасово окупованих територіях України, діяльність приватних виконавців на цих територіях неможлива.

Висновки до розділу 2.

Дослідження в цьому розділі ґрунтувалося на цивілізаційному, діалектичному та антропологічному світоглядних підходах, з використанням системного, структурного, функціонального, герменевтичного, феноменологічного та статистичного загальнонаукових методів і засобів пізнання, а також таких конкретнонаукових підходів і методів, як доктринальний, формальнодогматичний, метод системно-структурного аналізу, праксеологічний та прогностичний методи.

З урахуванням кримінально-правової характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються державними та приватними виконавцями зроблено такі висновки:

Всі державні виконавці, незалежно від того, яку посаду вони займати в виконавчому органі, відносилися судами України до службових осіб, а не осіб, які здійснюють ПДПНП. Суди у переважній більшості вироків не встановлювали, до якого виду службових осіб належали державні виконавці – до представників влади, осіб, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції. Хоча визначати відповідний вид службових осіб суди зобов'язані задля правильності та точності кваліфікації.

З аналізу судової практики за розділом про кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та ПДПНП вбачається, що: 1) державні виконавці визнавалися службовими особами, а керівники структурних підрозділів та органів виконавчої служби – службовими особами, які займають відповідальне становище; 2) значна кількість вироків щодо функціонерів державних виконавців (начальників, заступників начальників відділів державної виконавчої служби тощо) – виправдувальні, вони досить часто оскаржуються до судів апеляційної та/або касаційної інстанції; 3) переважна кількість вироків щодо державних виконавців, старчих чи головних виконавців – обвинувальні,

якими затверджуються угоди про визнання винуватості та які досить рідко оскаржуються в апеляційному та/або касаційному порядкух.

Діяльність державного виконавця пов'язана з реалізацією державного примусу під час виконання судових рішень, а характер його повноважень свідчить про те, що він належить до представника влади та виконує адміністративно-господарські функції. Вказане стосується головних державних виконавців, старших державних виконавців, державних виконавців органів державної виконавчої служби, тобто осіб, які виконують свою професійну функцію та не обіймають керівні посади в таких органах. Якщо ж йдеться про є керівників органів державної виконавчої служби, їхніх заступників, а також керівників структурних підрозділів органів державної виконавчої служби, то такі особи, без сумніву, є службовими особами ще й такого виду, як службові особи, які виконують організаційно-розпорядчі функції.

Незалежно від посади, яку обіймають в органі виконавчої служби, є службовими особами, як виконують постійно, тимчасово або за спеціальним повноваженням функцію представника влади та адміністративно-господарську функцію, а у разі зайняття керівної посади – ще й організаційно-розпорядчу функцію. З огляду на викладене пропонуємо виключити вказівку на державного виконавця зі статей 365-2 та 368 КК України та вилучити його з категорії осіб, які здійснюють з наданням публічних послуг.

У спеціалізованій науковій літературі, так і в працях з кримінального права науковці дотримуються одностайного підходу, який полягає в тому, що приватний виконавець – це службова особа. Водночас наділяють приватного виконавця або функціями представника влади, або організаційно-розпорядчими чи адміністративно-господарськими функціями.

Виконуючи повноваження з примусового виконання судових рішень, приватний виконавець виступає як представник влади, оскільки має делеговані державою повноваження ставити вимоги, обов'язкові для виконання всіма фізичними та юридичними особами незалежно від їх відомчої належності чи

підлеглості, що і є визначальною ознакою представника влади як службової особи в кримінальному праві. Зокрема, приватний виконавець наділений правом застосовувати такий захід адміністративного примусу, як накладати стягнення у вигляді штрафу на фізичних, юридичних та посадових осіб у випадках, передбачених законом (п. 16 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII).

Приватний виконавець одночасно не лише є представником влади, а й виконує адміністративно-господарські функції, що дає підстави відносити його не до осіб, які здійснюють ДПНПН, а до службових осіб. При цьому вважаємо, що приватний виконавець характеризується подвійними функціями службової особи, оскільки виконання функцій представника влади та виконання адміністративно-господарських функцій в його діяльності з примусового виконання судових рішень є обов'язковим.

Кримінально-правове значення має правовий статус виконавців, який визначається наявністю в нього повноважень вчиняти відповідні дії у межах виконавчого провадження з примусового виконання рішень у відповідних темпоральних межах (відкриття виконавчого провадження та винесення про це постанови; закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених законодавством України). Суди, притягаючи до кримінальної відповідальності виконавця, повинні пересвідчитися в тому, що саме цей виконавець, який склав та видав завідомо неправдивий документ у виконавчому провадженні, діяв у триваючих процесуальних правовідносинах з питань примусового виконання судових рішень

Попри вказівку на наявність форми та реквізитів як обов'язкових атрибутів офіційних документів, вважаємо, що у разі, коли лише недотримані вказані вимоги під час оформлення виконавцем документу, однак ухвалений документ посвідчує відповідні події, явища, факти і права або може бути використаний як документ-доказ, доцільно констатувати, що вчинене хоча і

містить ознаки складу кримінального правопорушення, але не є суспільно небезпечними, тобто вважаються малозначними (ч. 2 ст. 11 КК України).

Всі документи виконавця, які ухвалюються ним у виконавчому провадженні, як вбачається навіть з назви, не заглиблюючи у сутність кожного з них, відповідають всім ознакам офіційного документа. Адже будь-який з указаних документів у виконавчому провадженні. Відповідні рішення виконавця у кримінальному провадженні складаються, видаються чи посвідчуються виконавцем як особою, уповноваженою на примусове виконання судових рішень в Україні відповідно до законодавства про Документів, що можуть бути ухвалені виконавцем під час примусового виконання судових рішень, зафіксована в них інформація має юридично значущий характер. Вона підтверджує чи засвідчує конкретні події, явища або факти, а також спричиняє чи здатна спричинити наслідки правового характеру у вигляді виникнення (реалізації), зміни або припинення певних прав та/або обов'язків осіб, залучених до сфери виконавчого провадження.

Встановлено, що складання завідомо неправдивих документів не може вчинятися шляхом бездіяльності, що впливає, зокрема, з розуміння поняття «складання» та його відмінностей від підроблення, а видача завідомо неправдивого документа не може ототожнюватися з його використанням. Запропоновано уніфікувати кількість та формулювань суспільно небезпечних діянь, передбачених у ч. 2 ст. 358 та ст. 366 КК України. Для обґрунтування такого підходу використано аргумент, що дисбаланс між кількістю таких діянь у цих статтях, використання законодавцем у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК України відкритого переліку, який закінчується невизначеним діянням «інше підроблення офіційних документів», може негативно вплинути на однакове застосування кримінального закону до типових форм кримінальних правопорушень.

Кримінально-правові зловживання (статті 364, 364-1, 365-2 КК України) – це корупційні кримінальні правопорушення (примітка до ст. 45 КК України),

склади яких є суміжними та відрізняються за ознаками суб'єкта. При цьому склади цих кримінальних правопорушень повинні будуватися законодавцем на основі однієї і тієї ж юридичної конструкції з урахуванням відмінних ознак відповідних складів.

З урахуванням указаної вище тези запропоновано виокремлювати такі ознаки зловживання повноваженнями (ст. 365-2 КК України), які доцільно передбачити в юридичній конструкції цієї статті: 1) використання особою, яка надає публічні послуги, наданих повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; 2) вчинення відповідних дій всупереч інтересам професійної діяльності, яку особа здійснює; 3) охоплює як використання особами, які здійснюють ПДПНП, своїх повноважень чи пов'язаних з ними можливостей всупереч інтересам служби, так і вчинення ними дій, які явно виходять за межі наданих повноважень; 4) мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.

З огляду на те, що в багатьох судових рішеннях суди вирішували питання про те, чи можна вважати ознакою підкупу виконавця зловживали своїми повноваженнями з метою отримання неправомірної вигоди для себе у вигляді премій чи інших винагород виконавця, було встановлено, що така винагорода не може вважатися неправомірною вигодою (предметом підкупу та метою зловживання виконавцем своїми повноваженнями), оскільки виконавець автоматично отримує винагороду за рахунок стягнутого виконавчого збору, на чітко визначеній законодавчій підставі, а будь-яке особисте втручання виконавцем не здійснюються.

Під час кваліфікації дій виконавців за підкуп необхідно встановити, що підкуп вчиняється за вчинення дій або бездіяльність з використанням наданих повноважень виконавцю в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи. У разі притягнення до кримінальної відповідальності за підкуп керівників / заступників керівників відділів державної виконавчої служби, які наділяються організаційно-розпорядчими

обов'язками, необхідно встановити, що такі функціонери набули повноважень здійснювати виконавчі дії у виконавчому провадженні. Зокрема, така посадова особа державної виконавчої служби повинна бути визначена саме виконавцем у конкретному виконавчому провадженні з підстав та у порядку, передбаченому законодавству України. Якщо керівник / заступник керівника органу державної виконавчої служби був уповноважений вчиняти частину дій, які фіналізують конкретну виконавчу дію державного виконавця та/або керівник (заступник керівника) державної виконавчої служби міг впливати на державного виконавця у кримінальному провадженні в аспекті вчинення цим відповідних протиправних дій, то у разі отримання ним неправомірної вигоди за це, він підлягатиме кримінальній відповідальності за підкуп (ст. 368 КК України).

У кримінальних провадженнях про підкуп виконавцем слід вести мову про вимагання ним неправомірної вигоди в конкретному виконавчому провадженні, якщо він умисно створив несприятливі умови для того, щоб відповідна особа передала йому неправомірну вигоду для уникнення негативних наслідків для себе. При цьому для кваліфікації за ч. 4 ст. 368-4 КК України необхідно встановити, що виконавець усвідомлював, що його поведінка ставить особу у відповідні умови, та бажав так вчиняти, маючи на увазі одержання неправомірної вигоди.

Виконавці у виконавчих провадженнях, в яких вони визначені як виконавці, можуть отримувати неправомірну вигоду за вчинення різноманітних дій в цих виконавчих провадженнях та винесення відповідних процесуальних рішень. Водночас найбільш поширеними випадками отримання неправомірної вигоди було вчинення відповідних дій за зняття арешту з майна боржника, винесення постанови про закриття кримінального провадження та / або виключення з реєстру боржників, зняття обмежень з боржника у виконавчому провадженні про примусове стягнення аліментів, зокрема, обмеження на керування транспортними засобами, на виїзд за межі території України.

Установлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність / ПДПНП, є передчасною та не має належного обґрунтування ініціаторами такої законодавчої пропозиції. Більше того, криміналізація колабораційної діяльності приватних виконавців є надмірною, оскільки з урахуванням регулювання діяльності судових приставів російським законодавством, яке впроваджується на тимчасово окупованих територіях України, діяльність приватних виконавців у межах таких територіальних утворень є неможливою.

РОЗДІЛ 3

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ СТОСОВНО ВИКОНАВЦІВ ТА ВЧИНЕНИХ У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

3.1. Опір, втручання в діяльність, умисне знищення або пошкодження майна виконавця та/або їх близьких родичів (частини 2, 3 статті 342, статті 343, 347 КК України)

У розділі XV Особливої частини КК України виконавець передбачений спеціальним потерпілим таких складів кримінальних правопорушень, як опір державному виконавцю чи приватному виконавцю під час примусового виконання рішень (частини 2, 3 ст. 342 КК України), втручання в діяльність, тобто вплив у будь-якій формі на працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків (ст. 343 КК України), умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю (у тому числі після звільнення з посади) чи їхнім близьким родичам, у зв'язку з примусовим виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем (у тому числі у минулому).

Проблема вказаних складів кримінальних правопорушень, зазначених вище, а також суміжних складів кримінальних правопорушень, була предметом дослідження таких науковців: Є. М. Блажівський [9], А. С. Габуда [76], І. М. Залялова [96], І. М. Ізай [102], Р. В. Кархут [106], А. О. Цховребов [259], І. М. Чуб [262] та інших. Окрім того, відповідна проблематика розроблялася й іншими науковцями та належить загалом до достатньо досліджених в теорії кримінального права. З огляду на викладене зупинимося на проблемі

кримінальної відповідальності за правопорушення проти авторитету органів виконавчої служби в особі виконавців.

Так, у частинах 2 та 3 ст. 342 КК України передбачається кримінальна відповідальність за **опір державному виконавцю чи приватному виконавцю під час примусового виконання рішень**. При цьому у ч. 1 цієї статті законодавець вказав, що кримінальна відповідальність за нею настає за опір представникові влади, крім державного виконавця та приватного виконавця, під час виконання ним службових обов'язків. Таким чином, можна припустити, що законодавець відносить державних та приватних виконавців до представників влади, які, як відомо, належать до службових осіб. Як зазначалося вище, Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII відносить державних виконавців до представників влади. У теорії кримінального права науковці так само відносять державних виконавців здебільшого до представників влади [189].

За сам опір державному та приватному виконавцю передбачено кримінальну відповідальність у ч. 2 ст. 342 КК України. «Альтернативним потерпілими» до виконавця в цій нормі названо працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця, уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Опір стосовно кожного з указаних потерпілих конкретизований законодавцем вказівкою на таку об'єктивну ознаку, як час учинення суспільно небезпечного діяння. Так, кримінальна відповідальність за опір державному чи приватному виконавцю настає «під час примусового виконання рішень», працівникові правоохоронного органу – «під час виконання ним службових обов'язків», члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві – «під час виконання цими особами покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку». Проте у ч. 2 ст. 342 КК України не вказано на час вчинення опору у разі його вчинення стосовно уповноваженої особи Фонду

гарантування вкладів фізичних осіб. Вважаємо вказану обставину недоліком нормотворчої техніки, оскільки кримінальна відповідальність за опір не може наставати сама по собі. Належність указанного кримінального правопорушення до правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян зобов'язує законодавця передбачати ті об'єктивні ознаки, які визнаватимуть таку приналежність та допомагатимуть розрізняти їх від суміжних, загальнокримінальних, для яких не є характерним час їх учинення.

Як було зазначено вище, державний та приватний виконавці належать сьогодні до осіб, які здійснюють ПДПНП, перелік яких визначається в диспозиціях різних статтях Особливої частини КК України. Окремі з них помилково на сьогодні віднесені, як і виконавці до осіб, які здійснюють ПДПНП. Йдеться, наприклад, про арбітражного керуючого, службову особу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, яка також передбачена серед адресантів застосування активної фізичної протидії (опору). Проте в аспекті вдосконалення норми про опір (ст. 342 КК України) вважаємо за доцільне запропонувати передбачити, що опір може вчинятися загалом стосовно особи, яка здійснює ПДПНП.

Саме в такий спосіб, що є надзвичайно позитивним, пішли розробники проєкту КК України, які у ст. 9.7.6 передбачили, що особа вважається такою, що вчинила опір, якщо такі дії вчинені стосовно: 1) представника влади або військовослужбовця, який виконує службові обов'язки чи здійснює свої повноваження, 2) особи, яка здійснює ПДПНП, або 3) представника громадськості під час його законної діяльності в публічних інтересах [208]. Як зазначалося вище, згідно з загальною концепцією проєкту КК України приватних виконавців віднесено до осіб, які здійснюють ПДПНП. Державні виконавці, як визначено в законодавстві України у сфері примусового виконання рішень, належать до представників влади. Згідно з п. 46 ч. 2 ст. 1.1.1 проєкту КК України представник влади – «публічна службова особа,

уповноважена у межах своєї компетенції пред'являти вимоги та приймати рішення, обов'язкові для виконання будь-якою юридичною чи фізичною особою» [208]. Тобто державні та приватні виконавці названо в проєкті КК України серед категорії адресантів здійснення опору, що є позитивним та підлягає запозиченню в чинний КК України.

Переважно в наукових та навчальних джерелах під опором розуміється активна фізична протидія виконанню визначеним ст. 342 КК України особам покладених на них службових чи громадських обов'язків [151, с. 132]. Як передбачено у ст. 342 КК України, та виходячи з системного тлумачення юридичних конструкцій опору в різних частинах цієї статті, кримінальна відповідальність за частинами 1 та 2 ст. 342 КК України настає в тому разі, коли опір вчиняється без застосування насильства, а відповідно до ч. 3 цієї статті – із застосуванням насильства (поєднується з примушенням потерпілого шляхом насильства або погрози застосування такого насильства до виконання явно незаконних дій).

У проєкті КК України опір визначається як фізична протидія правомірному здійсненню особою владних повноважень, виконання нею юридичного обов'язку або реалізації її суб'єктивного права в публічних інтересах (п. 38 ч. 2 ст. 1.1.1) [208]. Окрім того, розробники проєкту КК України відмовилися від виокремлення насильницького опору, передбачивши у ст. 9.7.7 кримінальну відповідальність за застосування особою насильства, що завдало фізичного болю, щодо людини (чи її близької людини) у зв'язку зі здійсненням нею службових повноважень чи виконанням професійних обов'язків, виконанням нею юридичного обов'язку або використанням її суб'єктивного права в публічних інтересах [208].

В. І. Осадчий характеризує ненасильницький опір як «вчинення протидії особам, визначеним у ст. 342 КК України, не пов'язаної з безпосереднім фізичним або психічним впливом на них. Такий опір перешкоджає потерпілим виконанню службових чи громадських обов'язків, тобто створює перепони,

завади. Це позбавляє можливості цих осіб виконати свої обов'язки чи ставить під загрозу їх виконання, що і демонструє суспільну небезпеку цього посягання» [151, с. 132].

І. І. Давидович вважає, що «обов'язковою ознакою опору є наявність фізичного впливу на особу потерпілого. На її думку, такий вплив може бути як безпосереднім (при фізичному контакті правопорушника і потерпілого), так і опосередкованим (зокрема, створення перешкод для вільного пересування представника влади або громадськості)» [85, с. 9].

А. С. Габуда виокремлює такі групи опору: «1) дії, пов'язані із застосуванням фізичної сили, безпосередньо спрямованої на потерпілого; 2) дії суб'єкта, вплив яких спрямований опосередковано на потерпілого; 3) дії, які виражаються у перешкоджанні законному застосуванню сили зі сторони потерпілого; 4) дії винного, які потерпілому потрібно нейтралізувати у безпосередньому контакті з ним; 5) дії, якими винний створює умови, що перешкоджають діяльності потерпілого або ускладнюють чи роблять неможливим для нього виконання своїх обов'язків; 6) дії, спрямовані на предмети та речі, необхідні потерпілому для виконання покладених на нього обов'язків» [76, с. 69].

Цей вчений вважає, що опір характеризується такими ознаками: «1) опір вчиняється лише шляхом активної поведінки винного; 2) така поведінка є протиправною; 3) для опору характерним є фізичний вплив на потерпілого або використання винним фізичної сили для створення умов, що перешкоджають діяльності потерпілого, ускладнюють чи роблять неможливим для нього виконання своїх обов'язків; 4) дії винного протидіють виконанню потерпілим покладених на нього обов'язків; 5) ці дії вчиняються під час виконання потерпілим службових або обов'язків щодо охорони громадського порядку» [76, с. 70].

Погоджуюся з цими ознаками опору, з яких слід виходити під час кваліфікації опору виконавцю під час примусового виконання ним рішень.

Виконавці є спеціальним потерпілим у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 343 КК України – **втручання в діяльність, тобто вплив у будь-якій формі на працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків.** Альтернативними потерпілими в цьому разі законодавець передбачив працівника правоохоронного органу, судового експерта.

Характеризуючи коло спеціальних потерпілих в цьому випадку, звертаємо увагу на те, що в ч. 1 ст. 343 КК України міститься інше формулювання потерпілого, яким визнається не державний виконавець, як в інших статтях Особливої частини КК України, а працівник органу державної виконавчої служби. Вочевидь, самі ці поняття не є тотожними та співвідносяться як ціле та частина. Працівник органу державної виконавчої служби – це ціле, що включає всіх співробітників, які працюють у державній виконавчій службі, тобто охоплює всіх, хто працює в системі державної виконавчої служби, включаючи керівництво, спеціалістів та інших працівників, які не є державними виконавцями. Державний виконавець, своєю чергою, є конкретною «посадовою особою, яка здійснює примусове виконання судових рішень та інших виконавчих документів. Такий висновок ґрунтується на аналізі Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII [203]. Погодитися з таким підходом не можемо, зважаючи на таке.

Як зазначалося вище, працівник органу державної виконавчої служби включає всіх співробітників, які працюють у державній виконавчій службі, тобто охоплює всіх, хто працює в системі державної виконавчої служби, включаючи керівництво, спеціалістів та інших працівників, які не є державними виконавцями. Водночас інші потерпілі, які передбачені в диспозиції ч. 1 ст. 343 КК України, характеризуються тим, що описують не особу, яка працює

у відповідному органі чи установі, а тих конкретних осіб, які виконують особливу функцію в цьому органі чи установі, а саме ту основну функцію, для реалізації якої цей орган створений. Це працівник правоохоронного органу, судовий експерт, приватний виконавець. Так, визначаючи, чи є працівник Державної служби з надзвичайних ситуацій працівником правоохоронного органу, Велика палата Верховного Суду зробила такий правовий висновок: «Критеріями віднесення органів державної влади до правоохоронних є інституційно-функціональні ознаки, що визначають правовий статус такого органу в системі органів державної влади. До правоохоронних органів слід відносити органи державної влади, визначені в законах України як правоохоронні чи такі, що здійснюють закріплену за ними на законодавчому рівні правоохоронну функцію. При вирішенні питання про те, чи є особа працівником правоохоронного органу, необхідно виходити із системного аналізу: положень Конституції України, КК України, КПК України, КУпАП, нормативно-правових актів, які регулюють правовий статус того чи іншого органу державної влади, з яким особа перебуває у трудових чи службових відносинах; повноважень працівника згідно з його посадовою інструкцією, які передбачають реалізацію правоохоронної функції, зокрема вжиття визначених законом превентивних заходів і заходів примусу, а також передбачених кримінальним процесуальним законодавством і законодавством про адміністративні правопорушення заходів; законодавства про пенсійне забезпечення відповідної категорії працівника» [163].

Тобто, не будь-який працівник правоохоронного органу (у найширшому значенні) є потерпілим, зокрема, від втручання в діяльність (ст. 343 КК України), а той працівник, який реалізує основну функцію цього органу – правоохоронну.

І. М. Чуб, стверджуючи, що поняття «працівник правоохоронного органу», «працівник державної виконавчої служби» та «державний виконавець» мають різне значення у КК України, резюмує, що потерпілим у ст. 343 КК

України слід визнавати працівника державної виконавчої служби, під яким пропонує визнавати «представник влади, фізичну особу, яка у Державній виконавчій службі займає посаду, пов'язану з примусовим виконанням судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу, у порядку, передбаченому законом» [262, с. 68]. Хоча, як вбачається з дефініції, яку запропонував цей науковець, під працівником державної виконавчої служби він фактично розуміє державного виконавця.

Окрім того, такий підхід відповідатиме правовій суті самих кримінальних правопорушень, вміщених у розділі XV Особливої частини КК України, що посягають на авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Як зазначають науковці, авторитет владної діяльності забезпечують не абстрактні суспільні відносини, а ефективне її здійснення та «характеристика суб'єкта управління» [85, с. 21].

На думку А. О. Цховребова, «родовим об'єктом злочинів, зосереджених у розділі XV КК України, є правомірне, тобто таке, що відповідає вимогам права, здійснення публічної влади», конкретизуючи, що «родовим об'єктом злочинів, до числа яких належить втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, є правомірне здійснення державної або самоврядної влади. Видовими об'єктами, як складовими родового, є правомірне здійснення відповідного виду державної або самоврядної влади (у даному випадку – виконавчої) у сфері забезпечення правопорядку» [259, с. 83]. Тобто, кримінальні правопорушення, передбачені розділом XV Особливої частини КК України, заподіюють шкоду виключно правомірному здійсненню публічної влади, носіями якої є не будь-які особи, які працюють в тих чи інших органах державної влади, а особи, які таку публічну владу реалізують, будучи наділеними відповідними владними повноваженнями.

Більше того, визначена в диспозиції ч. 1 ст. 343 КК України мета вчинення протиправних дій також вказує на те, що не будь-який працівник органу державної влади, зокрема й органу державної виконавчої служби, може бути потерпілим у ст. 343 КК України («з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків, здійсненню судово-експертної діяльності або добитися прийняття незаконного рішення»). Тобто, правомірна діяльність потерпілих, спрямована на виконання службових обов'язків, здійснення судово-експертної діяльності можна відносити до основного безпосереднього об'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 343 КК України. У контексті відповідальності державних виконавців чи працівників державної виконавчої служби за цією статтею. Так, ч. 2 ст. 7 Закону України передбачає, що державний виконавець, а не працівник державної виконавчої служби є представником влади, діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом. Тобто саме державний виконавець реалізує основну функцію органу державної виконавчої служби, визначену законодавством, а саме примусове виконання рішень у порядку, передбаченому законом.

Частина 3 ст. 5 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII містить певні настанови стосовно криміналізації протиправних дій проти виконавців. У ній передбачено, що «опір державному виконавцю чи приватному виконавцю, заподіяння тілесних ушкоджень, насильство або погроза застосування насильства стосовно них, їхніх близьких родичів, а також умисне знищення чи пошкодження їхнього майна у зв'язку з примусовим виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем тягнуть за собою відповідальність, установлену законом. Така сама відповідальність настає у разі вчинення цих правопорушень стосовно особи після її звільнення з посади державного виконавця чи припинення діяльності приватного виконавця

та стосовно їхніх близьких родичів у зв'язку з примусовим виконанням нею рішень у минулому» [203].

Ураховуючи викладене, вважаємо, що у диспозиції ч. 1 ст. 343 КК України потерпілим від втручання в діяльність слід визнавати не працівника органу державної виконавчої служби, а державного виконавця, внівши відповідні зміни в цю диспозицію.

У теорії кримінального права існує два діаметрально протилежні точки зору стосовно того, чи можуть бути потерпілими у ст. 343 КК України приватні виконавці. А. О. Цховребов вбачає вказівку на приватного виконавця в диспозиції ч. 1 цієї статті помилковою, однак пропонує» з метою вдосконалення кримінально-правового забезпечення реагування на зазначений злочин визнати предметом у його складі орган влади із забезпечення правопорядку, а також особу, яка надає публічні послуги у цій сфері» [259, с. 131]. Цей дослідник пропонує викласти диспозицію ч. 1 ст. 343 КК України в такій редакції: «Умисне втручання у здійснення повноважень із забезпечення правопорядку органом влади або громадським формуванням чи особою, яка надає відповідні публічні послуги шляхом незаконного впливу на уповноважену особу цього органу чи формування або особою, яка надає такі послуги, з метою перешкодити виконанню таких повноважень або добитись прийняття незаконного рішення» [259, с. 183].

Навпаки, І. М. Ізай «з урахуванням видового об'єкта злочинів, передбачених у статтях 343, 347 КК України, як порядку суспільних відносин у сфері забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів, робить висновок про помилковість віднесення до потерпілих приватних виконавців, оскільки такі особи за своїм правовим статусом є суб'єктами незалежної професійної діяльності» [102, с. 4]. Водночас, як вбачається з пропозицій цієї авторки, відповідні зміни у ст. 343 КК України нею не пропонуються.

Як зазначалося в підрозділі 2.2, приватний виконавець, як і державний виконавець, є представником влади. А тому досить логічним виглядає підхід законодавця, який передбачив державного та приватного виконавця серед потерпілих у ст. 343 КК України. Більше того, нам імпонує підхід А. О. Цховребова, який пропонує потерпілим визнати не конкретні категорії осіб, а тих осіб (узагальнено), які здійснюють ПДПНП, тобто здійснюють делеговані державою повноваження щодо здійснення юридично значущих дій.

На відміну від ст. 342 КК України, в якій, окрім державних та приватних виконавців адресантом його застосування передбачена ще й така особа, яка віднесена законодавцем до осіб, які здійснюють ПДПНП, як службова особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, у ст. 343 КК України названо лише державних та приватних виконавців (з використанням термінології, притаманній чинному КК України). Вважаємо це недоліком, у зв'язку з чим не забезпечено повної кримінально-правової охорони для всіх осіб, які здійснюють ПДПНП. Ураховуючи висловлені раніше аргументи на користь доцільності передбачення адресантами опору всіх осіб, які здійснюють ПДПНП, пропонуємо й у ст. 343 КК України закріпити, що потерпілими від втручання в діяльність є саме такі особи.

Потерпілим від злочину, передбаченого ст. 343 КК України, є близький родич державного виконавця або приватного виконавця. Близькі родичі інших потерпілих у цій статті не передбачені. На думку А. О. Цховребова, «близький родич державного чи приватного виконавця взагалі не може бути предметом у складі цього злочину, оскільки він не виконує владні повноваження щодо забезпечення правопорядку чи протидії злочинності і вплив на нього не справить жодної реакції на владну діяльність із забезпечення правопорядку як на об'єкт злочину» та вносить пропозицію «щодо виключення словосполучення «а також близького родича державного виконавця чи приватного виконавця» з тексту ч. 1 ст. 343 КК України» [259, с. 92–93]

І. М. Ізай вважає, що потерпілим від злочину, передбаченого ст. 343 КК України, є «близькі родичі працівника правоохоронного органу, хоча ч. 1 цієї статті цього не вказує, та вважає, що «забезпечення кримінально-правового захисту третіх осіб має визначатися з урахуванням поняття «близькі родичі та члени сім'ї» відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України» [102, с. 8].

Погодитися з цією дослідницею не вбачається можливим, оскільки у п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України міститься перелік не лише близьких родичів, а й членів сім'ї. У ст. 343 КК йдеться саме про близьких родичів виконавця. Член сім'ї вважається законодавцем самостійною категорією потерпілих у КК України. Тлумачити поняття «близькі родичі» у розумінні інших нормативно-правових актів також не можна, оскільки, в них поняття близьких родичів вживається для потреб саме цього нормативно-правового акта. Наприклад, це поняття роз'яснюється у ч. 2 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 № 3781-XII [199]. Проте ні державні виконавці, ні тим більше приватні виконавці до працівників правоохоронних органів не належать.

Тобто, в кримінальному праві поняття «близькі родичі» має невизначений зміст, тоді як це ж поняття в інших галузях права має чітко визначений законодавцем зміст. Тому вживання вказаного терміна у КК України є небажаним, оскільки, попри невизначений кримінально-правовий зміст цього поняття, правозастосувачу буде спокуса надати цьому терміну та встановити коло близьких родичів у розумінні того чи іншого нормативно-правового акта.

У теорії кримінального права багато науковців пишуть про те, що в КК України термін «близькі родичі» доцільно замінити на поняття «близькі особи» [128, с. 97; 115, с. 111–112; 128, с. 4–5, 17]. І.М. Ткаченко вважає, що «найбільш оптимальним в цьому плані видається термін «близька особа». Він повинен охоплювати три категорії близьких осіб: 1) близький родич; 2) член сім'ї або колишній член сім'ї; 3) інша особа, що має важливе значення для потерпілої особи» [233, с. 382].

Повністю поділяємо вказаний підхід та вважаємо більш адекватним терміном для позначення потерпілих саме «близькі особи», який доцільно використати з урахуванням предмета дослідження у ст. 343 КК України.

Окрім того, як вбачається з формулювання диспозиції ч. 1 ст. 343 КК України, лише близький родич державного або приватного виконавця може виступати потерпілим від втручання діяльність таких осіб. Стосовно інших спеціальних потерпілих вказівка на їх близьких родичів відсутня. На нашу думку, такий «нормативний привілей» для близьких родичів інших спеціальних потерпілих (не державних та приватних виконавців) не є виправданим, оскільки всі спеціальні потерпілі, перераховані в цій статті, є рівнозначними з точки зору законодавця. Адже ступінь суспільної небезпеки втручання в діяльність спеціальних потерпілих – однаковий. Тому, на нашу думку, потерпілим від втручання в діяльність (ст. 343 КК України) повинні визнаватися близькі особи всіх указаних у ній потерпілих (з урахуванням висловлених на ми змін у цій частині).

Стосовно поняття «втручання в діяльність» зауважимо, що сам законодавець вважає, що втручання в діяльність – це вплив на осіб, які здійснюють відповідну діяльність. Характеризуючи втручання в діяльність як суспільно небезпечне діяння, науковці передусім вказують на те, що «вказане кримінальне правопорушення може бути вчинено виключно шляхом дії» [129, с. 108]. На думку А. О. Цховребова, «втручання в діяльність» та «вплив на працівника» співвідносяться як суспільно небезпечне діяння та спосіб його вчинення. «Втручання в діяльність, на думку цього дослідника, це виключно активна форма поведінки – дія» [259, с. 110, 131, 180]. Проте окремі вчені допускають «можливість вчинення втручання в діяльність шляхом бездіяльності» [228, с. 86-87, 188]. На наш погляд, втручання в діяльність може полягати в активній поведінці обвинуваченого. Принаймні це впливає з розуміння дієслова «втручатися» в українській мові – «брати активну участь у

чомусь для припинення чого-небудь, протидіяння чому-небудь» [75]. Як бачимо, втручання пов'язується виключно з активною поведінкою особи.

Науковці здебільшого відзначають, що «передбачити вичерпний перелік способів втручання в діяльність неможливо, а для констатації втручання необхідно враховувати лише те, що винний повинен вчиняти дії незаконним способом, які, на його думку, можуть перешкодити законній діяльності особи» [129, с. 85].

Окремі вчені намагаються запропонувати способи втручання у діяльність, до яких відносять: «неімперативний спосіб (переконання) або імперативний спосіб (примус)» [Помилка! Джерело посилання не знайдено., с. 112], «створення перешкод до здійснення правомірної діяльності потерпілого» [232, с. 129, 147]. На думку І. М. Ізай, «незаконне втручання підлягає кваліфікації за ст. 343 КК України у випадку, коли діяння не містить ознак втручання, передбачених у статтях 345, 347–349 КК України» [102, с. 8]. І таких прикладів виокремлення способів втручання у правомірну діяльність можна наводити велику кількість. Ураховуючи те, що детальне з'ясування сутності втручання в діяльність як суспільно небезпечного діяння не належить до предмета дослідження в цій праці, відзначимо, що втручання в діяльність потребує встановлення в кожному конкретному випадку наявності розумного сумніву підозрювати, що відбувся певний вплив на виконавця в процесі примусового виконання ним рішення з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення. На нашу думку, власне така мета впливу на виконавця у виконавчому провадженні є визначальною для встановлення ознак самого втручання як суспільно небезпечного діяння, обумовлює його встановлення в кожному конкретному випадку впливу на виконавця.

Як втручання в діяльність працівника державної виконавчої служби (ч. 1 ст. 343 КК України) та як заподіяння легкого тілесного ушкодження службовій особі, у зв'язку з його службовою діяльністю (ч. 1 ст. 350 КК України) вироком

Збаразького районного суду Тернопільської області від 29.01.2025 у справі № 604/4/20 було кваліфіковано дії обвинуваченої, яка під час виконання начальником відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби виконавчих дій та обов'язків в межах зведеного виконавчого провадження про стягнення з Фермерського господарства «Барселона» на користь юридичних осіб та держави заборгованості в сумі 9 475 392, 29 грн., під час проведення опису майна боржника, на яке можливо звернути стягнення для погашення існуючої заборгованості, з метою перешкодити останньому виконувати свої службові обов'язки, перешкоджала у проведенні виконавчих дій, зокрема не допускала начальника відділу до рухомого майна, обмежувала його доступ та пересування, виштовхувала з вказаної території, а також умисно заподіяла йому легкі тілесні ушкодження, у зв'язку із чим, державний виконавець був вимушений припинити проведення виконавчих дій та залишити вказану територію [27]. Вказаний вирок залишено в силі Тернопільським апеляційним судом [247].

Отже, як вбачається з цього прикладу судової практики, втручання в діяльність державного виконавця виразилося у створенні перешкод у здійсненні його безпосередньої функції з примусового виконання судового рішення у конкретному виконавчому провадженні. Вказаними судовими рішеннями було ідентифіковано начальника відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби як службову особу. Водночас суди першої та апеляційної інстанцій не конкретизували, до якого виду службових осіб він належав у цьому конкретному випадку. Складається враження, що під час ухвалення вироку та ухвали взяли до уваги те, що потерпілим був керівник відділу як функціонер, однак випущено з уваги, що він у цьому конкретному випадку виконував свої обов'язки з примусового виконання судового рішення у конкретному виконавчому провадженні, тобто був представником влади. Однак, це лише наше припущення, яке не можна спростувати з огляду на відсутність належного обґрунтування у судових рішеннях, що аналізувалися вище.

При цьому слід констатувати, що, на відміну від працівника правоохоронного органу, кримінальна відповідальність за вплив на якого диференційована законодавцем (статті 343, 345, 348, 349 КК України), стосовно виконавця законодавець виокремив лише таку форму впливу на нього, як умисне знищення або пошкодження майна. Відповідно, на нашу думку, втручання в діяльність виконавця може вчинятися в будь-який спосіб, за винятком умисного знищення або пошкодження майна.

Вироком Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області від 24.04.2023 у справі № 946/8308/22 за ч. 1 ст. 343 КК України засуджено громадянина України, який, будучи боржником у виконавчому провадженні, з метою скасування постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження у праві керування транспортними засобами, надсилав смс-повідомлення на особистий номер телефону державного виконавця з погрозами фізичним насильством у випадку невинесення такої постанови, а також під час бесіди з ним поводив себе агресивно, чинив моральний тиск на державного виконавця, погрожуючи фізичним насильством та розправою у випадку невинесення постанови про скасування тимчасового обмеження у праві керування транспортними засобами [31].

Також звертаємо увагу на те, що законодавець припустився різнобою в термінології, вказавши спочатку на працівника органу державної виконавчої служби, а потім – на близького родича державного виконавця. На нашу думку, другий варіант найменування є більш прийнятним, оскільки відповідає регулятивному законодавству з заміною поняття «близькі родичі» на «близькі особи».

Суміжне кримінальне правопорушення до вказаних вище, яке належить до правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, в якому державний та приватний виконавець передбачається серед спеціальних потерпілих, це передбачене ст. 347 КК України (**умисне знищення або пошкодження їх майна**). На

відміну від розглянутих вище кримінальних правопорушень, формулювання потерпілого у ст. 347 КК України має свою специфіку. По-перше, «основними» альтернативними спеціальними потерпілими названо в цій статті працівника правоохоронного органу та працівника органу державної виконавчої служби. По-друге, «вторинний» спеціальний потерпілий (близький родич) стосується всіх вказаних вище «первинних» спеціальних потерпілих. По-третє, лише стосовно приватного виконавця законодавець передбачив, що відповідний статус спеціального потерпілого зберігається у нього після звільнення з посади. Такий підхід не є виправданим, оскільки, як зазначалося вище, всі спеціальні потерпілі, вочевидь, є рівноцінними. Однак, вочевидь, такий виняток законодавець описав недолуго, що зумовило такий нормативний дисонанс в аспекті кримінально-правового забезпечення охорони спеціальних потерпілих. По-четверте, на відміну від розглянутих вище складів кримінальних правопорушень, у ст. 347 КК України передбачається не час, а обстановка вчинення умисного знищення або пошкодження чужого майна приватного виконавця – у зв'язку з примусовим виконанням рішень. При цьому кримінальна відповідальність стосовно як приватного, так і державного виконавця настає за примусове виконання ними рішень у минулому. Водночас незрозумілим залишається, вказівка на здійснення відповідного виду діяльності стосується лише державного та приватного виконавця, чи працівника правоохоронного органу також.

З огляду на те, що питання про сутність умисного знищення або пошкодження чужого майна не викликає значних труднощів та не є предметом дослідження в цій роботі, погодимося з тим, що знищення майна – це «суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність), яке полягає в протиправному впливі на предмет задля припинення його фізичного існування, унаслідок якого він цілком втрачає свої споживчі властивості, економічну цінність, що унеможлиблює його використання за призначенням, таке майно не може бути відновлено взагалі», а умисне пошкодження майна

– це «суспільно небезпечне діяння, яке полягає в протиправному впливі на предмет з метою погіршення його якості, унаслідок якого він частково, не в повному обсязі, втрачає свої споживчі властивості, економічну цінність, істотно обмежується можливість його використання за призначенням, а майно може бути відновлено та знов набути частково або тимчасово втрачених корисних якостей для використання його за функціональним призначенням» [273, с. 127, 133].

Водночас, як і в ст. 343 КК України, у ст. 347 цього Кодексу серед всіх осіб, які здійснюють ПДПНП, потерпілими названо лише державного та приватного виконавця (з використанням термінології, притаманній чинному КК України). Ураховуючи висловлені раніше аргументи, пропонуємо також у ст. 347 КК України передбачити, що потерпілим від умисного знищення або пошкодження майна (ст. 347 КК України) є особа, яка здійснює ПДПНП.

Таким чином, державний та приватний виконавець є спеціальним потерпілим у трьох статтях Особливої частини КК України, а саме від кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади (проти правомірної публічної влади), а саме опору, втручання в діяльність та умисного знищення або пошкодження майна.

3.2. Недоліки в роботі виконавців та кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України)

У статті 164 КК України передбачається кримінальна відповідальність за злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні. Вказана норма передбачена як форма кримінально-правового реагування на невиконання конституційного обов'язку, закріпленого у ст. 51 Конституції України,

відповідно до якого батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття [116]. Водночас застосування відповідної статті на практиці може бути ускладнено різноманітними недоліками у діяльності державних чи приватних виконавців (далі – виконавців), як-то їх бездіяльність та неналежна реалізація правового статусу відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII. Відтак виникає питання: «Чи може обумовлюватися кримінальна відповідальність за ст. 164 КК України такими недоліками у діяльності виконавців?».

У теорії кримінального права України проблема доктринального дослідження проблеми ухилення від сплати аліментів на утримання дітей була предметом самостійного наукового вивчення. Зокрема, йдеться про дисертації Л. В. Дорош (м. Харків, 1982 р.) [87], О. І. Белової (м. Київ, 2006 р.) [7], С. М. Морозюка (м. Київ, 2012 р.) [133], І. В. Семенова (м. Харків, 2015 р.) [219] та О. О. Сокол (м. Запоріжжя, 2017) [224]. Окрім комплексних досліджень проблема кримінальної відповідальності за ст. 164 КК України вивчалася у наукових працях П. П. Андрушка, А. М. Бабенка, Н. В. Волкової, Д. П. Євтеєвої, О. О. Дудорова, І. О. Зінченко, С. Я. Лихової, М. І. Мельника, О. М. Тичини та інших.

Проте, як свідчить аналіз наукових публікацій указаних науковців, проблема впливу недоліків у діяльності виконавців на підставу кримінальної відповідальності за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей у них не піднімалася. Хоча, як вбачається, під час виконання рішення суду про сплату аліментів на утримання дітей можуть мати місце певні недоліки у діяльності виконавців, що може зумовити різні підходи у судовій практиці стосовно того, чи впливають такі недоліки на підставу кримінальної відповідальності за ст. 164 КК України.

Як вбачається з визначення поняття злісного ухилення від сплати коштів на утримання дітей (аліментів) або на утримання непрацездатних батьків у статтях 164 та 165 КК України, так чи інакше належне «проходження»

виконавчого провадження у справах про стягнення аліментів залежить від добросовісності та від належного виконання своїх обов'язків виконавцем. Однією з причин, що призводить до порушення прав сторін виконавчого провадження, Т. П. Качан називає «використання не в повному обсязі визначених законом прав виконавцем (невчасне винесення процесуальних документів, непроведення перевірки майнового стану за місцем проживання боржника, неповідомлення роботодавців боржника про порушення останнім законодавства про виконавче провадження, невилучення арештованого майна та порушення процедури його реалізації, нездійснення заходів для притягнення боржника до відповідальності згідно з чинним законодавством тощо» [107, с. 64].

Таке порушення прав сторін виконавчого провадження є особливо чутливим у сфері виконання рішень судів зі стягнення з боржника аліментів на утримання дітей. Адже будь-які зволікання зі стягненням коштів на утримання дітей впливає на їх матеріальне забезпечення та ставить під загрозу їх фізичний, психічний та соціальний розвиток. Як вдало зазначає Д. П. Євтеєва, «проблеми дітей у правовій демократичній соціальній державі завжди мають перебувати в центрі її уваги. Піклування про них є внеском у розвиток морально здорового суспільства, ігнорування ж проблем дітей, бездіяльність або пасивність у їх вирішенні програмує суспільство, без усяких перебільшень, на самознищення в майбутньому» [21, с. 117].

Введення в Україні воєнного стану, що мало місце одразу ж після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24.02.2022 вплинуло на перебіг виконавчих проваджень. Водночас введення в Україні воєнного стану жодним чином не вплинуло на виконавчі провадження зі стягнення аліментів. Так, Законом України від 15.03.2022 № 2129-IX «Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» розділ XIII Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження» було доповнено новим

пунктом 10-2, в якому, серед іншого, зазначено, що «тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України припиняється звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника (крім рішень про стягнення аліментів та рішень, боржниками за якими є громадяни російської федерації)» [197]. Тобто, держава визнає, що навіть під час дії воєнного стану право на отримання аліментів на користь дітей не може бути порушеним та у будь-якому випадку гарантується державою.

З аналізу судової практики вбачається, що окремими судами недоліки в діяльності виконавців враховуються для обґрунтування висновку про визнання невинуватим особи, яка обвинувачувалася органом досудового розслідування у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 164 КК України.

Так, вироком Волноваського районного суду Донецької області від 23.12.2016 чоловіка визнано невинуватим у пред'явленому обвинуваченні, передбаченому ч. 1 ст. 164 КК України, і виправдано у зв'язку з відсутністю в його діях складу кримінального правопорушення, а кримінальне провадження закрито. Цей чоловік обвинувачувався в тому, що згідно з рішенням місцевого суду він був зобов'язаний сплачувати аліменти на утримання двох доньок. Однак він, будучи працездатною особою та неодноразово попередженим про кримінальну відповідальність за ст. 164 КК України, у період з липня 2015 р. до 04.04.2016 ухилявся від сплати встановлених рішенням суду аліментів. Так, за вказаний період він злісно ухилявся від сплати встановлених рішенням суду аліментів, іншої матеріальної допомоги донькам не надавав, умисно не працевлаштовувався, що призвело до утворення заборгованості станом на 04.04.2016 у сумі 36 161 грн 24 коп. Мотивуючи таке рішення, місцевий суд, зокрема, вказав, що стороною обвинувачення не надано доказів, які б свідчили про вчинення будь-яких виконавчих дій державним виконавцем, спрямованих на стягнення аліментів із заробітної плати обвинуваченого в інкримінований період з липня 2015 р. до 04.04.2016 [21]. Ухвалою Апеляційного суду

Донецької області від 15.05.2017 було залишено без задоволення апеляційну скаргу прокурора, який просив скасувати вирок суду першої інстанції [235].

Схоже рішення ухвалювалося Синельниківським міськрайонним судом Дніпропетровської області від 25.02.2021 [53], яке було залишено в силі ухвалою Дніпровського апеляційного суду від 04.11.2021 [25]. У цьому вирокі рішення про визнання чоловіка невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 164 КК, обґрунтовується недоліками в роботі державного виконавця. У цьому вирокі зазначається, що надані стороною обвинувачення докази не містять підписів обвинуваченого у документах виконавчого провадження, відсутні відомості про фактичне відправлення таких документів поштою, виклики адресувалися на невірну адресу проживання боржника, відсутні відомості про попередження боржника щодо кримінальної відповідальності за ст. 164 КК України [53].

Водночас вирок Дніпропетровського районного суду від 28.09.2020 за схожих обставин чоловіка була визнана винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 164 КК України. Як вказано у ньому, доводи захисника про тривале неналежне виконання державними виконавцями обов'язків по контролю сплати аліментів, не свідчить на користь обвинуваченого, який був обізнаний про свої обов'язки сплачувати аліменти, але протягом тривалого часу не виконував їх, що свідчить про злісність ухилення від аліментних зобов'язань Дніпропетровської області [25]. Вказаний вирок було змінено ухвалою Дніпровського апеляційного суду від 10.12.2020 у частині зміни періоду скоєння кримінального правопорушення та суми заборгованості за аліментами. Що стосується визнання винуватим чоловіка у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 164 КК, то це залишилося незмінним [237].

В усіх випадках, що наводилися вище, рішення судів першої та апеляційної інстанцій було оскаржено у касаційному порядку. Як убачається з аналізу постанов Касаційного кримінального суду від 24.07.2018, від 15.11.2022

та від 19.08.2021, у них суд касаційної інстанції дійшов єдиного висновку, що «злісне невиконання особою свого обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей не може виправдовуватися недоліками у роботі державних виконавців» [177; 172; 174].

Вказана правова позиція на сьогодні впроваджена в практику судів, які під час ухвалення рішень про визнання винуватими батьків в ухиленні від сплати аліментів на своїх дітей дають відповіді на доводи обвинуваченого та його захисника про неналежне здійснення своїх обов'язків виконавцями (переважно державними), що, на їх думку, унеможливило своєчасну сплату таких аліментів. Так, Ленінський районний суд м. Дніпропетровська, відхиливши такий аргумент обвинуваченого, як незадовільна робота державного виконавця, визнав обвинуваченого у вчиненні злочину, передбаченого ст. 164 КК України [39]. Новосанжарський районний суд Полтавської області визнав неспроможними такий довід обвинуваченого у вчиненні злочину, передбаченого ст. 164 КК України, що аліменти за вказаний вище період з його заробітної плати не стягувались у зв'язку з неналежним виконанням державним виконавцем своїх обов'язків [46]. Згідно з вироком Стрийського міськрайонного суду від 10.12.2024 у виступі в судових дебатах захисник просив врахувати бездіяльність державного виконавця щодо виконання судового наказу про стягнення аліментів та виникнення заборгованості не з вини обвинуваченого. Вказаний аргумент не було взято до уваги судом, а обвинувачений був засуджений за ст. 164 КК України [56]. Московський районний суд м. Харкова критично оцінив доводи обвинуваченої в частині того, що заборгованість по сплаті аліментів виникла внаслідок неправомірних дій державного виконавця, який у встановлений законом строк не повідомив обвинувачену про наявність відкритого виконавчого провадження з примусового виконання судового наказу, оскільки злісне невиконання обвинуваченою свого обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання доньки не може виправдовуватися недоліками у роботі державних виконавців [44].

Вважаємо саме такий підхід у судовій практиці правильним, який ґрунтується на правовій природі обов'язку батьків утримувати своїх дітей, а також на трактуванні поняття злісного ухиленні від сплати аліментів, що наводиться у примітці ст. 164 КК України.

Законом України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III передбачено, що «батьки зобов'язанні створювати певні умови, які є необхідними для всебічного розвитку дитини та несуть відповідальність за невиконання такого обов'язку» (ст. 8) [204]. Як передбачено в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання», який набрав чинності 28.08.2018, відповідно до якого внесено зміни до низки законодавчих актів, метою його прийняття була необхідність підвищення та створення передумов для забезпечення права дітей на належне проживання та покращення їх матеріального стану у випадку, якщо батьки не дійшли згоди щодо способу утримання дітей і такий спосіб утримання дітей вирішується судом [191]. Підставою виникнення права на стягнення аліментів на утримання неповнолітніх дітей визначено у ст. 180 СК України, яка передбачає, що «батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття» [223]. Тобто, дана норма передбачає обов'язок батьків утримувати своїх дітей з моменту їх народження та до повноліття (18 років).

На думку О. А. Шершньової, «правова природа зобов'язання з утримання батьками дітей характеризується тим, що такий обов'язок є відносним через конкретизований склад суб'єктів, а самі зобов'язання батьків з утримання дітей є аліментними зобов'язаннями першої черги, відносини з утримання батьками дітей є імперативними, оскільки зміст аліментних відносин чітко визначений законом і не може змінюватися угодою сторін, зобов'язання з утримання є взаємними та безоплатними» [267, с. 28–32]. Отже, обов'язок батьків утримувати неповнолітніх дітей має особистий, імперативний та неперервний характер. Неперервність аліментних зобов'язань обумовлюється, зокрема, тим,

що «обов'язок щодо утримання неповнолітніх дітей не припиняється й тоді, коли неповнолітній особі відповідно до норм законодавства надано повну цивільну дієздатність до досягнення повноліття. Втрачається такий обов'язок батьків щодо утримання своїх дітей тільки після того як вони досягли повноліття» [73, с. 17]. Імперативність аліментних зобов'язань передбачає обов'язковість його виконання тим з батьків, хто зобов'язаний сплачувати такі кошти на утримання дитини. Наприклад, батьки зобов'язані утримувати свою дитину незалежно від того, одружені вони чи ні (у випадку народження дитини під час фактичних шлюбних відносин), розірвано їх шлюб чи ні. «Обов'язок щодо утримання зберігається й тоді, коли дитина народилася у шлюбі, який пізніше було визнано недійсним, а також і у випадку позбавлення батьківських прав батьків» [73, с. 18]. Особистий же характер означає, що аліментні зобов'язання мають стосунок лише щодо того з батьків, якого стосується рішення суду про сплату відповідних коштів. «Аліменти представляють собою обов'язок кожного з батьків нести тягар по утриманню дитини незалежно від матеріального стану» [73, с. 20].

Тобто, «батьки зобов'язані утримувати дітей загалом та нести аліментні зобов'язання зокрема, з огляду на те, що такий обов'язок виникає у зв'язку з походженням дитини від батька / батьків, в яких виникає обов'язок зі сплати аліментів, яке не оскаржене у встановленому законом порядку. Тобто, на нашу думку, щодо того з батьків, який зобов'язаний сплачувати аліменти на користь своїх дітей, існує презумпція того, що він знає про свій обов'язок утримувати дитину, однак усвідомлено нехтує ним та ухиляється від сплати аліментів» [73, с. 70]. Те саме стосується й аліментних зобов'язань батьків щодо повнолітніх працездатних батьків. З огляду на те, що дослідження відповідних питань не є предметом нашої дисертаційної роботи, характеризуватися надалі не буде.

Окрім того, у примітці до ст. 164 КК України міститься тлумачення того, що слід розуміти під злісним ухиленням від сплати аліментів. Це будь-які діяння боржника, спрямовані на невиконання рішення суду (приховування

доходів, зміну місця проживання чи місця роботи без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця тощо), які призвели до виникнення заборгованості із сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів.

Тобто, «для кваліфікації за ст. 164 КК України слід ураховувати виключно дії боржника, які підпадають під поняття злісного ухилення від сплати аліментів, що наводилася вище. Будь-яка неналежна поведінка інших осіб, зокрема виконавців, а також представників підприємства, установи чи організації, на якому працює боржник, у жодному разі не може виключати кримінальної відповідальності особи за ст. 164 КК України» [144, с. 70].

Вочевидь, все вказане вище стосується й складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 165 КК України.

Підводячи підсумки дослідження, доходимо висновку, що з огляду на правову природу обов'язку батьків утримувати своїх дітей, а також з урахуванням поняття «злісне ухилення від сплати аліментів», недоліки у роботі виконавців (державних або приватних), допущених у виконавчому провадженні з аліментних зобов'язань не може виправдовувати злісне невиконання особою обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей та не виключає кримінальну відповідальність за ст. 164 КК України.

3.3. Кримінальні правопорушення проти правосуддя, які вчиняються у сфері примусового виконання рішень

Окремі кримінальні правопорушення проти правосуддя можуть вчинятися у сфері примусового виконання рішень. Це введення в оману суду, тобто завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого, завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює виконавче провадження, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів, завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна,

а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках (стаття 384 КК України), відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час здійснення виконавчого провадження (стаття 385 КК України).

Вказані статті коригувалися законодавцем у ході поточної нормотворчості в аспекті доповнення їх положеннями про вчинення кримінальних правопорушень під час примусового виконання рішень. Це Закон України від 03.03.2005 № 2456-IV «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», прийняття якого було продиктовано необхідністю приведення КК України у відповідність із Законами України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII [190] (доповнено диспозицію ч. 1 ст. 384 КК та ч. 1 ст. 385 КК України словами «здійснення виконавчого провадження» [192]. Законом України від 04.11.2010 № 2677-VI «Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб)» диспозицію ч. 1 ст. 384 КК України доповнено таким альтернативним діянням, що вчиняється у виконавчому провадженні, «завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна під час здійснення виконавчого провадження» [193]. Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні» від 09.10.2024 № 4009-IX [194] було доповнено диспозицію ч. 1 ст. 385 КК України вказівкою не лише на експерта, а й на спеціаліста.

Отже, перше суспільно небезпечне діяння, передбачене у ст. 384 КК України, яке може вчинятися у виконавчому провадженні – це *завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого*, Вказівка на таке суспільно

небезпечне діяння у контексті здійснення виконавчого провадження є нікчемною, оскільки ні потерпілий. Ні свідок серед учасників виконавчого провадження не передбачені (ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII) [189]. Відповідного коригування потребує диспозиція ч. 1 ст. 384 КК України, в якій недоцільно змішувати діяння та вказівку на неможливі сфери їх вчинення, як у цьому випадку.

Наступне діяння, передбачене у ст. 384 КК України – ***завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює виконавче провадження***, Експерт та спеціаліст – це учасники виконавчого провадження (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII) [189]. «Експерт у виконавчому провадженні є особою, яка має спеціальні знання у певній галузі та залучається для проведення дослідження, що вимагає спеціальних знань. Основним завданням експерта є підготовка експертного висновку, який слугує основою для прийняття рішень у виконавчому провадженні. Спеціаліст, на відміну від експерта, не складає висновків, але надає консультації та іншу технічну допомогу при здійсненні виконавчих дій. Його функції можуть включати підготовку технічних умов, проведення обстежень та інших процедур, що вимагають спеціальних знань» [218, с. 30]. Д. Зенкін вважає, що «роль експерта у виконавчому провадженні відрізняється від його функцій у судовому процесі. Якщо на етапі судового розгляду експерт встановлює фактичні обставини справи, то у виконавчому провадженні він працює вже з визначеними судом фактами, виконуючи завдання, спрямовані на реалізацію судового рішення» [100].

Як передбачено в частинах 3 та 5 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII, експерт або спеціаліст зобов'язаний надати письмовий висновок з питань, що містяться в постанові, протягом 15 робочих днів з дня ознайомлення з постановою виконавця. Цей строк може бути продовжений до 30 робочих днів за погодженням з виконавцем. Експерт

несе кримінальну відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків під час здійснення виконавчого провадження, надання завідомо неправдивого висновку під час здійснення виконавчого провадження, про що він має бути попереджений виконавцем [189]. Як вбачається з цього нормативного положення, у Законі України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII, в якому передбачено обов'язок спеціаліста надати письмовий висновок в єдиній нормі разом з аналогічним обов'язком експерта, передбачено, що виключно експерт несе кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку під час здійснення виконавчого провадження. На спеціаліста така норма не поширюється. Відповідно предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, не може визнаватися завідомо неправдивий висновок спеціаліста. У зв'язку з цим доцільно виключити його з диспозиції цієї статті.

«Неправдивість експертного висновку полягає в унесенні до нього таких даних, що не відповідають дійсності й стосуються або окремих питань справи, або всієї її загалом. Зокрема, висновок експерта є неправдивим, якщо в ньому підмінено об'єкти експертного дослідження, змінене ідентифікаційне поле об'єкта, що досліджується, неправильно викладено фактичні дані або має місце їх пряме заперечення чи вони завідомо неправильно оцінені експертом» [78, с. 175]. При цьому така неправдивість зроблених висновків повинна бути достеменно відома експерту, який надає такий неправдивий висновок у виконавчому провадженні.

Процесуальною підставою залучення експерта та спеціаліста у виконавче провадження є постанова виконавця, за якою він може залучити як одного, так і кількох експертів або спеціалістів (ч. 1 ст. 20 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII) [189]. Потреба в їх залученні найчастіше виникає в таких випадках: «оцінка майна боржника (визначення вартості об'єктів нерухомості, транспортних засобів, цінних паперів та інших активів); технічні експертизи (наприклад, при вилученні складного обладнання

або під час виконання рішень щодо нерухомого майна), фінансові та бухгалтерські розрахунки (для перевірки грошових потоків, зобов'язань боржника або складання фінансових звітів)» [100].

Третє суспільно небезпечне діяння у ст. 384 КК України – **подання завідомо недостовірних або підроблених доказів у виконавчому провадженні**. Вказане діяння у виконавчому провадженні помилково віднесено до ознаки складу кримінального правопорушення, оскільки у виконавчому провадженні доказів як таких не існує.

Четверте суспільно небезпечне діяння у ст. 384 КК України – **завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна**. Оцінювач – це ще один учасник виконавчого провадження, який має спеціальні знання та залучається у виконавче провадження виконавцем. Кримінальна відповідальність за ст. 384 КК передбачена за подання ним завідомо неправдивого висновку про оцінку майна. Звіт про оцінку майна – це документ, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання відповідно до договору (ст.12 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні») [205]. У ст. 32 вказаного Закону оцінювачі несуть відповідальність за недостовірність чи необ'єктивність оцінки майна, відповідно до умов договору та закону [205].

Характеризуючи параметри завідомо недостовірного звіту оцінювача, С. Максимов та Є. Псярнецький вважають, що цей звіт «може базуватися на викривлених, перекручених та/або спотворених фактах і обставинах, що мають значення для відповідного провадження (має місце безпідставне заниження або, навпаки, завищення вартості майна, використовуються неналежні дані для визначення вартості майна, оцінюється інше майно, надається оцінка не всього, а лише частки майна, зроблені оцінювачем висновки, прогнози та припущення є завідомо неправильними тощо). Тобто у розумінні Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» є наявність неякісної

(недостовірної) чи необ'єктивної оцінки майна, оскільки: неякісна (недостовірна) оцінка – оцінка, проведена з порушенням принципів, методичних підходів, методів, оціночних процедур та/або на основі необґрунтованих припущень, що доводиться шляхом рецензування; необ'єктивна оцінка – оцінка, яка ґрунтується на явно неправдивих вихідних даних, навмисно використаних оцінювачем для надання необ'єктивного висновку про вартість об'єкта оцінки» [124].

Ю. О. Гломб звертає увагу на те, що рецензування звіту оцінювача, яке є однією з форм оціночної діяльності (ч. 2 ст. 4 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»), порядок отримання якого регламентується у вказаному Законі. Проаналізувавши відповідне регулятивне законодавство, цей учений дійшов висновку, що «значення рецензування звіту про оцінку майна є надзвичайно важливим у виконавчому провадженні». «З огляду на те, що рецензія на звіт оцінювача дозволяє шляхом спростування результатів оцінки, що містяться у звіті оцінювача, швидко та ефективно захистити інтереси боржника у кримінальному провадженні, вважаємо за доцільне передбачити у ч. 1 ст. 384 КК України альтернативний до звіту оцінювача предмет кримінального правопорушення, а саме рецензію на звіт оцінювача» [78, с. 157–158].

Підтримуємо вказаний підхід. Згідно з ч. 4 ст. 57 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII у разі заперечення однією із сторін проти результатів оцінки майна, проведеної суб'єктом оціночної діяльності, який визначений Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, під час здійснення виконавчого провадження, за яким стягувачем виступає банк, тимчасова адміністрація або ліквідація якого здійснюється відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», виконавець призначає рецензування звіту про оцінку майна іншому суб'єкту оціночної діяльності з переліку, який визначений Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у порядку, передбаченому нормативно-правовими актами Фонду

гарантування вкладів фізичних осіб [189]. В інших випадках, на нашу думку, виконавець за наявності для цього підстав може призначити таке рецензування.

Окрім того, згідно зі сформованою правовою позицією Касаційного цивільного суду, рецензування звіту з оцінки є єдиним законодавчо встановленим способом спростування результатів оцінки. У свою чергу, Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII не містить обов'язку приватного виконавця здійснювати рецензування звіту про оцінку майна, здійснену суб'єктом оціночної діяльності [171; 175].

Тобто, вважаємо, що завідомо неправдива рецензія на звіт оцінювача повинна визнаватися предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК України.

П'яте суспільно небезпечне діяння у ст. 384 КК України – *завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках*. Згідно зі ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII перекладач є одним з учасників виконавчого провадження, який згідно з ч. 3 ст. 21 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII несе кримінальну відповідальність за здійснення завідомо неправильного перекладу під час виконавчого провадження, про що він має бути попереджений виконавцем [189]. Участь перекладача у виконавчому провадженні є епізодичною, оскільки перекладач є не в кожному виконавчому провадженні, а лише у разі необхідності залучається до проведення виконавчих дій [221, с. 217].

«Особа, залучена як перекладач до кримінального провадження/справи (адміністративної, цивільної, господарської) до кримінальної відповідальності за завідомо неправильний переклад може бути притягнена за наявності наступних умов: 1) переклад повинен бути здійснений особою, яка, у встановленому законом порядку, залучена до участі у виконавчому провадженні; 2) переклад повинен бути неправдивим, тобто таким, що повністю або частково не відповідає дійсності; 3) це кримінальне правопорушення може

бути вчинений лише шляхом активної поведінки – дії: повідомлення неправдивих відомостей, замовчування фактів та обставин, що мають значення для справи; 4) повинен бути вчинений у певній обстановці – під час здійснення виконавчого провадження; 5) неправильний переклад повинен містити відомості про факти та обставини, що підлягають встановленню та дослідженню; 6) перекладач повинен усвідомлювати, що його переклад містить неправдиві відомості» [78, с. 177–178].

Водночас вважаємо, що дуже низька ймовірність того, що перекладач у виконавчому провадженні буде притягнутий до відповідальності за ст. 384 КК України. Відповідна норма в цьому аспекті відіграє функцію норми-запобіжника.

У ст. 385 КК України передбачається кримінальна відповідальність за таке кримінальне правопорушення у сфері виконавчого провадження, як: *відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час здійснення виконавчого провадження*. Як зазначалося вище, відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII, показання свідка як такі в процедурі примусового виконання рішень» не передбачені. Натомість у виконавчому провадженні свідки надають пояснення. Відповідно й відмова від їх давання не тягне за собою кримінальної відповідальності. Стосовно відмови експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час здійснення виконавчого провадження, то зауважимо, що саму суть обов'язків цих учасників виконавчого провадження було охарактеризовано вище. Сама ж відмова полягає в активній поведінці особи, яка має відкритий характер, є категоричною та демонстративний характер, характеризується одномоментністю, добровільністю (об'єктивні ознаки); а також усвідомленістю, волимістю, прямим умислом (суб'єктивні ознаки) [70, с. 11].

Таким чином, у сфері здійснення примусового виконання рішень можуть вчинятися окремі злочини проти правосуддя, передбачені статтями 384 та 385 КК України, в яких виконавець є не суб'єктом, а предметом відповідного порядку суспільних відносин, оскільки відповідні кримінальні правопорушення, які можуть вчинятися різними учасниками виконавчого провадження, адресуються виконавцеві.

Висновки до розділу 3.

Дослідження в цьому розділі ґрунтувалося на діалектичному та антропологічному світоглядних підходах, з використанням системного, структурного, феноменологічного та статистичного загальнонаукових методів і засобів пізнання, а також таких конкретнонаукових підходів і методів, як доктринальний, формальнодогматичний, метод системно-структурного аналізу, праксеологічний та прогностичний методи.

Кримінально-правова характеристика правопорушень, вчинених стосовно виконавця або у сфері примусового виконання рішень дозволило зробити такі висновки.

У розділі XV Особливої частини КК України виконавець (державний та приватний) передбачений спеціальним потерпілим таких складах кримінальних правопорушень, як опір державному виконавцю чи приватному виконавцю під час примусового виконання рішень (частини 2, 3 ст. 342 КК України), втручання в діяльність, тобто вплив у будь-якій формі на працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків (ст. 343 КК України), умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю (у тому числі після звільнення з

посади) чи їхнім близьким родичам, у зв'язку з примусовим виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем (у тому числі у минулому).

Виявлено, що в у ч. 2 ст. 342 КК України не вказано на час вчинення опору уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, що є недоліком нормотворчої техніки, оскільки кримінальна відповідальність за опір не може наставати сама по собі. Належність цього кримінального правопорушення до правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян зобов'язує законодавця передбачати ті об'єктивні ознаки, які визнаватимуть таку приналежність та допомагатимуть розрізняти їх від суміжних, загальнокримінальних, для яких не є характерним час їх учинення.

Опір виконавцю характеризується такими ознаками: активна поведінка; протиправна поведінка; фізичний вплив на потерпілого або використання винним фізичної сили для створення умов, що перешкоджають діяльності виконавця, ускладнюють чи роблять неможливим для нього виконання своїх обов'язків; дії протидіють виконанню виконавцем покладених на нього обов'язків; дії вчиняються під час виконання обов'язків щодо примусового виконання рішень.

Потерпілим від втручання (ст. 343 КК України) є не працівник органу державної виконавчої служби, а державний виконавець з огляду на те, що кримінальні правопорушення, передбачені розділом XV Особливої частини КК України, заподіюють шкоду виключно правомірному здійсненню публічної влади, носіями якої є не будь-які особи, які працюють в тих чи інших органах державної влади, а особи, які таку публічну владу реалізують, будучи наділеними відповідними владними повноваженнями; державні виконавці, а не інші працівники державної виконавчої служби реалізують основну функцію органу державної виконавчої служби, визначену законодавством, а саме примусове виконання рішень у порядку, передбаченому законом. Приватний виконавець, як і державний виконавець, є представником влади, а тому досить

логічним виглядає підхід законодавця, який передбачив державного та приватного виконавця серед потерпілих у ст. 343 КК України. Підтримано підхід науковців про передбачення кримінальної відповідальності за втручання в діяльність осіб, які здійснюють ПДПНП.

У кримінальному праві поняття «близькі родичі» мають невизначений зміст, оскільки в КК України воно не роз'яснюється, тоді як це ж поняття в інших галузях права має чітко визначене законодавцем значення. Вживання вказаного терміна у КК України є небажаним, оскільки, попри невизначений кримінально-правовий зміст цього поняття, правозастосувач може орієнтуватися на його дефініції в інших нормативно-правових актах, в яких надано такі дефініції виключно для потреб саме цього нормативно-правового акта, а самі переліки близьких родичів можуть відрізнятися. Більш адекватним терміном для позначення потерпілих саме «близькі особи», який доцільно використати з урахуванням предмета дослідження у ст. 343 КК України.

Визнано недоліком нормотворчої техніки вказівка у ч. 1 ст. 343 КК України на близького родича лише виконавця, а не інших спеціальних потерпілих, оскільки всі потерпілі, перераховані в цій статті, є рівнозначними.

Втручання в діяльність виконавця потребує встановлення в кожному конкретному випадку наявності переконливої підозри в тому, що відбувся вплив на виконавця в процесі примусового виконання ним рішення з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення. Мета впливу на виконавця у виконавчому провадженні є визначальною для констатації ознак самого втручання як суспільно небезпечного діяння, обумовлює його встановлення в кожному конкретному випадку впливу на виконавця.

Диференціація кримінальної відповідальності за протиправний вплив на працівника правоохоронного органу (статті 343, 345, 348, 349 КК України) та відсутність такої диференціації кримінальної відповідальності стосовно виконавця обумовлює висновок, що стосовно виконавця втручання в його

діяльність може бути вчинено в будь-який спосіб, передбачений статтями 345, 348, 349 КК України, за винятком умисного знищення або пошкодження майна, та потребує кваліфікації за ст. 343 КК України.

Виявлено такі особливості формулювання ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347 КК України: «основними» альтернативними спеціальними потерпілими є працівник правоохоронного органу та працівник органу державної виконавчої служби; «вторинний» спеціальний потерпілий (близький родич) стосується всіх вказаних вище «основних» спеціальних потерпілих; лише стосовно виконавця законодавець передбачив, що відповідний статус спеціального потерпілого зберігається у нього після звільнення з посади; у ст. 347 КК України передбачається не час, а обстановка вчинення умисного знищення або пошкодження чужого майна – у зв'язку з примусовим виконанням рішень (кримінальна відповідальність настає за примусове виконання ними рішень у минулому). Запропоновано встановити у диспозиції ч. 1 ст. 347 КК України, що стосовно всіх потерпілих можливе вчинення цього злочину після звільнення з посади.

Запропоновано у статтях 342, 343 та 347 КК України передбачати потерпілими не державних та приватних виконавців, а осіб, які здійснюють ПДПНП, ураховуючи недосконалий перелік таких осіб у КК України та задля потреб однакової кримінально-правової охорони осіб, які виконують близькі за своїм значенням професійні функції з надання публічних послуг.

У сфері здійснення примусового виконання рішень можуть вчинятися окремі злочини проти правосуддя, передбачені статтями 384 та 385 КК України, в яких виконавець є не суб'єктом, а предметом відповідного порядку суспільних відносин, оскільки відповідні кримінальні правопорушення, які можуть вчинятися різними учасниками виконавчого провадження, адресуються виконавцеві. Констатовано, що законодавець у ст. 384 КК України передбачено кримінальну відповідальність за такі суспільно небезпечні діяння, які фактично не можуть вчинятися під час примусового виконання рішень. Йдеться про

завідомо неправдивий висновок спеціаліста, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів у виконавчому провадженні. Наведено додаткові аргументи про доцільність встановлення кримінальної відповідальності за завідомо неправдиву рецензію на звіт оцінювача, яка є єдиним законодавчо встановленим способом спростування результатів оцінки під час виконавчого провадження, швидким та ефективним способом захистити інтереси боржника в цьому провадженні.

З огляду на правову природу обов'язку батьків утримувати своїх дітей, а також з урахуванням поняття «злісне ухилення від сплати аліментів», недоліки у роботі виконавців (державних або приватних), допущених у виконавчому провадженні з аліментних зобов'язань не може виправдовувати злісне невиконання особою обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей та не виключає кримінальну відповідальність за ст. 164 КК України. Такими недоліками в діяльності виконавця можуть визнаватися, зокрема, тривале неналежне виконання обов'язків з контролю за сплатою аліментів, незадовільна робота виконавця, його бездіяльність щодо виконання судового наказу про стягнення аліментів, неправомірні дії виконавця, який у встановлений законом строк не повідомив боржника про наявність відкритого виконавчого провадження з примусового виконання судового наказу. Вказане стосується й складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 165 КК України.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що виявилось у комплексному дослідженні кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них. За результатами дослідження зроблено такі основні висновки.

1. Діяльність виконавців як державних, так і приватних, щодо примусового виконання рішень, має адміністративно-правову природу з огляду на те, що відповідний державний примус застосовують передусім державні виконавці, які безпосередньо реалізують відповідну функцію держави, а також приватні виконавці, які виконують делеговані повноваження держави щодо примусового виконання рішень; повноваження як державних, так і приватних виконавців є владними, оскільки спрямовані на задоволення публічного інтересу та здійснення впливу на поведінку сторін правового конфлікту, які добровільно не виконують рішень, ухвалених компетентними органами у порядку, передбаченому законом. Адміністративно-правовий характер діяльності державних та приватних виконавців щодо примусового виконання рішень обумовлює їх спеціальні ознаки як суб'єктів кримінальних правопорушень, а саме службових осіб (представників влади), а не осіб, які здійснюють ПДПНП.

2. Кримінальні правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них становлять самостійну групу правопорушень, що посягають на порядок здійснення виконавчого провадження як завершальної стадії судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб), передбачені в Особливій частині КК України, є умисними суспільно небезпечними діями та вчиняються суб'єктом кримінального правопорушення. Ці правопорушення можуть вчинятися виконавцями (державними та приватними), якщо виконавці

виступають суб'єктами правопорушень (статті 358, 365-2, 368-4 КК України), можуть вчиняються стосовно виконавців, якщо виконавці є об'єктом кримінально-правового впливу (частини 2, 3 ст. 342, ст. 343, ст. 347 КК України) або вчинятися у сфері примусового виконання рішень (статті 164, 165, 384, 385 КК України).

3. Спираючись на проведені дослідження проблеми кримінальної відповідальності, пов'язаної з діяльністю державного / приватного виконавця, можемо дійти до певних висновків щодо вирішення окремих загальнотеоретичних підходів до розуміння протиправності та суспільної небезпеки як ознак складів кримінальних правопорушень. Нами підтримується підхід, відповідно до якого протиправність та передбачуваність кримінальним законом не є тотожними ознаками, а тому протиправність як ознака кримінального правопорушення не може розумітися як передбаченість певного діяння у статтях Особливої частини КК України. Протиправність слід розуміти як порушення норм регулятивного законодавства у разі вчинення кримінального правопорушення, Суспільна небезпека повинна включатися в поняття кримінального правопорушення, однак шляхом визначення формалізованих ознак, а не оціночних категорій, як це має місце згідно з чинним КК України.

4. Державні та приватні виконавці у науковій літературі та в судовій практиці зазвичай визнаються службовими особами, а не особами, які здійснюють ПДПНП. Державні виконавці незалежно від посади є службовими особами, як виконують функцію представника влади та адміністративно-господарську функцію, а також організаційно-розпорядчу функцію (у разі зайняття керівної посади). Приватний виконавець з огляду на делегування йому державою повноважень з примусового виконання рішень є представником влади та виконує адміністративно-господарську функцію та загалом є службовою особою. Кримінально-правове значення має правовий статус виконавців, який визначається наявністю в нього повноважень вчиняти відповідні дії у межах виконавчого провадження з примусового виконання

рішень у відповідних темпоральних межах (відкриття виконавчого провадження та винесення про це постанови; закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених законодавством України). Суди, притягаючи до кримінальної відповідальності виконавця, повинні пересвідчитися в тому, що саме цей виконавець, який склав та видав завідомо неправдивий документ у виконавчому провадженні, діяв у триваючих процесуальних правовідносинах з питань примусового виконання судових рішень

5. Всі документи, які складаються виконавцем у виконавчому провадженні під час примусового виконання рішень мають всі ознаки, характерні для офіційного документа як предмета кримінальних правопорушень. Складання завідомо неправдивих документів не може вчинятися шляхом бездіяльності, що впливає, зокрема, з розуміння поняття «складання» та його відмінностей від підроблення, а видача завідомо неправдивого документа не може ототожнюватися з його використанням.

6. Запропоновано в юридичній конструкції зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги (ст. 365-2 КК України) передбачити такі ознаки, які характерні для інших видів кримінально-правових зловживань (статті 364, 364-1 КК України), а саме використання особою, яка здійснює ПДПНП, наданих повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; вчинення відповідних дій всупереч інтересам професійної діяльності, яку особа здійснює; охоплює як використання особами, які здійснюють ПДПНП, своїх повноважень чи пов'язаних з ними можливостей всупереч інтересам служби, так і вчинення ними дій, які явно виходять за межі наданих повноважень; мета одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.

7. З огляду на те, що в багатьох рішеннях суди вирішували питання про те, чи можна вважати ознакою підкупу виконавця зловживали своїми повноваженнями з метою отримання неправомірної вигоди для себе у вигляді премій чи інших винагород, було встановлено, що така винагорода не може вважатися неправомірною вигодою (предметом підкупу та метою зловживання

виконавцем своїми повноваженнями), оскільки виконавець автоматично отримує винагороду за рахунок стягнутого виконавчого збору, на чітко визначеній законодавчій підставі, а будь-яке особисте втручання виконавцем не здійснюються.

8. У разі притягнення до кримінальної відповідальності за підкуп керівників / заступників керівників відділів державної виконавчої служби, які наділяються організаційно-розпорядчими обов'язками, необхідно встановити, що такі функціонери набули повноважень здійснювати виконавчі дії у виконавчому провадженні. Зокрема, така посадова особа державної виконавчої служби повинна бути визначена саме виконавцем у конкретному виконавчому провадженні з підстав та у порядку, передбаченому законодавству України. Якщо керівник / заступник керівника органу державної виконавчої служби був уповноважений вчиняти частину дій, які фіналізують конкретну виконавчу дію державного виконавця та/або керівник (заступник керівника) державної виконавчої служби міг впливати на державного виконавця у кримінальному провадженні в аспекті вчинення цим відповідних протиправних дій, то у разі отримання ним неправомірної вигоди за це, він підлягатиме кримінальній відповідальності за підкуп (ст. 368 КК України).

9. Виконавці у виконавчих провадженнях, в яких вони визначені як виконавці, можуть отримувати неправомірну вигоду за вчинення різноманітних дій в цих виконавчих провадженнях та винесення відповідних процесуальних рішень. Найбільш поширеними випадками отримання неправомірної вигоди було вчинення відповідних дій за зняття арешту з майна боржника, винесення постанови про закриття кримінального провадження та / або виключення з реєстру боржників, зняття обмежень з боржника у виконавчому провадженні про примусове стягнення аліментів, зокрема, обмеження на керування транспортними засобами, на виїзд за межі території України.

10. Установлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність / ПДПНП, є передчасною та не має належного обґрунтування ініціаторами такої законодавчої пропозиції. Більше того, криміналізація колабораційної діяльності приватних виконавців є надмірною, оскільки з урахуванням регулювання діяльності судових приставів російським законодавством, яке впроваджується на тимчасово окупованих територіях України, діяльність приватних виконавців на цих територіях неможлива.

11. Опір виконавцю характеризується такими ознаками: активна поведінка; протиправна поведінка; фізичний вплив на потерпілого або використання винним фізичної сили для створення умов, що перешкоджають діяльності виконавця, ускладнюють чи роблять неможливим для нього виконання своїх обов'язків; дії протидіють виконанню виконавцем покладених на нього обов'язків; дії вчиняються під час виконання обов'язків щодо примусового виконання рішень.

12. Стосовно втручання в діяльність виконавця (ст. 343 КК України) встановлено, що:

- потерпілим доцільно визнавати не працівника органу державної виконавчої служби, а державного виконавця;
- приватний виконавець є представником влади, а тому досить логічним виглядає підхід законодавця, який передбачив державного та приватного виконавця серед потерпілих у ст. 343 КК України;
- потерпілим слід визнавати не близьких родичів, а близьких осіб;
- втручання в діяльність виконавця потребує встановлення в кожному конкретному випадку наявності переконливої підозри в тому, що відбувся вплив на виконавця в процесі примусового виконання ним рішення з метою домогтися ухвалення незаконного рішення чи перешкоджання виконання ним професійних обов'язків;

– мета впливу на виконавця у виконавчому провадженні є визначальною для констатації ознак самого втручання як протиправного злочинного діяння, обумовлює його встановлення в кожному конкретному випадку впливу на виконавця;

– диференціація кримінальної відповідальності за протиправний вплив на працівника правоохоронного органу (статті 343, 345, 348, 349 КК України) та відсутність такої диференціації кримінальної відповідальності стосовно виконавця обумовлює висновок, що стосовно виконавця втручання в його діяльність може бути вчинено в будь-який спосіб, передбачений статтями 345, 348, 349 КК України, за винятком умисного знищення або пошкодження майна, та потребує кваліфікації за ст. 343 КК України.

13. Виявлено такі особливості формулювання ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347 КК України: «основними» альтернативними спеціальними потерпілими є працівник правоохоронного органу та працівник органу державної виконавчої служби; «вторинний» спеціальний потерпілий (близький родич) стосується всіх вказаних вище «основних» спеціальних потерпілих; лише стосовно виконавця законодавець передбачив, що відповідний статус спеціального потерпілого зберігається у нього після звільнення з посади; у ст. 347 КК України передбачається не час, а обстановка вчинення умисного знищення або пошкодження чужого майна – у зв'язку з примусовим виконанням рішень (кримінальна відповідальність настає за примусове виконання ними рішень у минулому).

14. У сфері здійснення примусового виконання рішень можуть вчинятися окремі злочини проти правосуддя, передбачені статтями 384 та 385 КК України, в яких виконавець є не суб'єктом, а предметом відповідного порядку суспільних відносин, оскільки відповідні кримінальні правопорушення, які можуть вчинятися різними учасниками виконавчого провадження, адресуються виконавцеві. Констатовано, що законодавець у ст. 384 КК України передбачив кримінальну відповідальність за такі суспільно небезпечні діяння, які фактично

не можуть вчинятися під час примусового виконання рішень. Йдеться про завідомо неправдивий висновок спеціаліста, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів у виконавчому провадженні. Наведено додаткові аргументи про доцільність встановлення кримінальної відповідальності за завідомо неправдиву рецензію на звіт оцінювача, яка є єдиним законодавчо встановленим способом спростування результатів оцінки під час виконавчого провадження, швидким та ефективним способом захистити інтереси боржника в цьому провадженні.

15. У виконавчих провадженнях, зокрема з аліментних зобов'язань, у діяльності виконавців можуть мати місце недоліки, як-то незадовільна робота виконавців, їх бездіяльність, неправомірні дії тощо, які з огляду на правову природу обов'язку батьків утримувати своїх дітей, а також з урахуванням поняття «злісне ухилення від сплати аліментів», не можуть виправдовувати злісне невиконання особою обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей та не виключають кримінальну відповідальність за ст. 164 КК України. Такими недоліками в діяльності виконавця можуть визнаватися, зокрема, тривале неналежне виконання обов'язків з контролю за сплатою аліментів,. Вказане стосується й складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 165 КК України.

16. Запропоновано внесення таких змін у КК України:

1) у частині другій статті 358 цього Кодексу:

- виключити слова: «державним виконавцем, приватним виконавцем»;
- початок диспозиції викласти в такій редакції: «2. Складання, видача завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів, вчинене працівником юридичної особи незалежно від форми власності, який не є службовою особою, приватним підприємцем...» (далі – за текстом);

2) у частині першій ст. 365-2 цього Кодексу:

– виключити слова: «приватного виконавця», «державним виконавцем, приватним виконавцем»¹;

– викласти диспозицію в такій редакції: «Зловживання повноваженнями, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання особою, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг, всупереч інтересам професійної діяльності, яку особа здійснює, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб»²;

3) у частинах першій та третій статті 368-4 цього Кодексу:

– виключити слова: «приватного виконавця» та «приватним виконавцем» (відповідно);

4) у частинах першій та другій та 342 КК України:

– виключити слова: «крім державного виконавця, приватного виконавця», передбачивши замість них: «крім особи, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг» (у частині першій);

– виключити слова: «державному виконавцю чи приватному виконавцю», передбачивши замість них: «особі, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг» (у частині другій);

5) у частині першій статті 343 цього Кодексу:

– виключити слова: «працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця», «державного виконавця або приватного виконавця», передбачивши замість них у першому випадку слова «особі, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг» та вказавши після «також» слова «їх»;

¹ Таке виключення слів може мати місце як «косметичне» коригування відповідної диспозиції статті

² Вказане формулювання, окрім лаконічності, є таким, що найбільш повно відповідає потребам сьогодення. Однак використання такого формулювання потребує нормативного визначення поняття «особа, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг», яке мало б універсальний характер та поширювалося б на всі випадки вчинення кримінального правопорушення таким суб'єктом.

– виключити слова: «близького родича державного виконавця або приватного виконавця», передбачивши замість них: «їх близької особи»:

6) у частині першій статті 347 цього Кодексу:

– виключити слова: «працівникові органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю», «у зв'язку з виконанням службових обов'язків працівником правоохоронного органу або примусовим виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем», передбачивши замість них у першому випадку слова «особі, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг» та вказавши в другому випадку на «під час виконанням службових обов'язків працівником правоохоронного органу або під час здійснення професійної діяльності особою, яка надає публічні послуги»;

– виключити слова: «близьким родичам», замінивши їх на «близьким особам».

7) у частині першій статті 384 цього Кодексу:

– після слів «а також» доповнити словами: «завідомо неправдива рецензія на звіт оцінювача»

Запропоновані зміни КК України не мають цілісного вигляду з огляду на те, що самі по собі зміни стосуються лише однієї з категорій спеціальних суб'єктів – державних та приватних виконавців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Імобільяре Саффі» проти Італії (Case of Immobiliare Saffi v. Italy). рішення Європейського Суду з прав людини у справі від 28.07.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_075#Text (дата зверн. 21.04.2026).
2. «Реджент Компані» проти України (Case of Regent Company v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 03.04.2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_426#Text (дата зверн. 21.04.2026).
3. Азаров Д. С. Розуміння суспільної небезпеки злочину (за результатами соціологічного експерименту). *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. 2019. Т. 3. С. 3–18. <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2019.3.3-18> URL: <https://surl.li/pfydaa> (дата зверн. 21.04.2026).
4. Азаров Д. С. Суспільна небезпека злочину та аналогія кримінального закону (ретроспективний погляд у XIX–XX століття). *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. 2015. Т. 168. С. 139–146.
5. Баулін Ю. В. Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності. *Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності: матер. наук. полілогу* (м. Харків, 7 верес. 2018 р.). Харків, 2018. С. 11–25.
6. Безпалько С. Об'єктивні ознаки підроблення документів, печаток, штампів і бланків, збут та використання підроблених предметів. *Закон і життя*. 2013. № 1. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2013/1/08.pdf> (дата зверн. 21.04.2026).
7. Белова О. І. Кримінально-правова характеристика злочинів проти сім'ї та неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2006. 184 с.
8. Білоконь О. Г. Кримінально-правова протидія підкупу в Україні: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ, 2023. 2022. 230 с.

9. Блажівський Є. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Львів. держ. ун-т внутр справ. Львів, 2010. 235 с.

10. Боєру В. С. До питання про приведення назви професії державного і приватного виконавця у відповідність їхнім повноваженням. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні*: зб. тез доповідей учасників наук.-практ. семінару (м. Львів, 13 листоп. 2020 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 12–16.

11. Бондаренко О. С. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. академія внутр. справ. Київ, 2016. 290 с.

12. Бурдов проти Росії (Case of Burdov v. Russia): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 07.05.2002. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-94382%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-94382%22]}) (дата зверн. 21.04.2026).

13. Вирок Вінницького міського суду Вінницької області від 15.01.2020 у справі № 127/9009/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86968364> (дата зверн. 21.04.2026).

14. Вирок Полтавського апеляційного суду від 05.09.2022 у справі № 532/1020/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106061474> (дата зверн. 21.04.2026).

15. Вирок Автозаводського районного суду м. Кременчука від 23.10.2023 у справі № 524/2240/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114638282> (дата зверн. 21.04.2026).

16. Вирок Автозаводського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 19.04.2019 у справі № 524/1886/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81300515#> (дата зверн. 21.04.2026).

17. Вирок Білоцерківський міськрайонний суд Київської області від 02.06.2022 у справі № 357/6383/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104566568#> (дата зверн. 21.04.2026).

18. Вирок Бобринецького районного суду Кіровоградської області від 20.12.2023 у справі № 391/729/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102014521> (дата зверн. 21.04.2026).

19. Вирок Богунського районного суду м. Житомира від 27.04.2023 у справі № 295/13000/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110506553#> (дата зверн. 21.04.2026).

20. Вирок Вінницького міського суду Вінницької області від 29.03.2019 у справі №: 127/3518/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80787480> (дата зверн. 21.04.2026).

21. Вирок Волноваського районного суду Донецької області від 23.12.2016 у справі № 221/2222/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/63688745> (дата зверн. 21.04.2026).

22. Вирок Галицького районного суду м. Львова від 29.06.2022 у справі № 461/11786/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105017837> (дата зверн. 21.04.2026).

23. Вирок Глухівського міськрайсуду Сумської області від 16.07.2019 у справі № 576/831/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83034474> (дата зверн. 21.04.2026).

24. Вирок Голосіївського районного суду м. Києва від 09.06.2025 у справі № 752/23512/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128011315#>. (дата зверн. 21.04.2026).

25. Вирок Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області від 28.09.2020 у справі № 175/3922/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91819705> (дата зверн. 21.04.2026).

26. Вирок Ємільчинського районного суду Житомирської області від 02.09.2024 у справі № 277/930/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121346114> (дата зверн. 21.04.2026).
27. Вирок Збаразького районного суду Тернопільської області від 29.01.2025 у справі № 604/4/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124771387> (дата зверн. 21.04.2026).
28. Вирок Збаразького районного суду Тернопільської області від 22.02.2022 у справі № 598/664/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103476403> (дата зверн. 21.04.2026).
29. Вирок Зміївського районного суду Харківської області від 26.07.2021 у справі № 621/1544/21 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98541860> (дата зверн. 21.04.2026).
30. Вирок Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 11.02.2022 у справі № 344/1586/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103245238> (дата зверн. 21.04.2026).
31. Вирок Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області від 24.04.2023 у справі № 946/8308/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110383972#> (дата зверн. 21.04.2026).
32. Вирок Казанківського районного суду Миколаївської області від 22.07.2024 у справі № 478/844/24. 343.242 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120506962> (дата зверн. 21.04.2026).
33. Вирок Київського районного суду м. Одеси від 08.11.2021 у справі № 947/34165/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100905626> (дата зверн. 21.04.2026).
34. Вирок Київського районного суду м. Харкова від 05.02.2024 у справі № 953/13139/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116775776> (дата зверн. 21.04.2026).

35. Вирок Кобеляцького районного суду Полтавської області від 23.03.2021 у справі № 532/1020/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95922288> (дата зверн. 21.04.2026).

36. Вирок Комінтернівського районного суду м. Харкова від 31.07.2019 у справі № 641/3453/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83381965#> (дата зверн. 21.04.2026).

37. Вирок Коростенського міськрайонного суду Житомирської області від 11.05.2022 у справі № 279/426/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104243651#> (дата зверн. 21.04.2026).

38. Вирок Костопільського районного суду Рівненської області від 14.03.2019 у справі № 564/532/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80445740> (дата зверн. 21.04.2026).

39. Вирок Ленінського районного суду м. Дніпропетровська від 11.08.2023 у справі №205/9239/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112825118> (дата зверн. 21.04.2026).

40. Вирок Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 01.02.2023 у справі № 334/2290/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108701963#> (дата зверн. 21.04.2026).

41. Вирок Ленінського районного суду м. Кіровограда від 18.09.2024 у справі № 405/4547/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121708332> (дата зверн. 21.04.2026).

42. Вирок Малиновського районного суду м. Одеси від 02.11.2022 у справі № 521/14589/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107159164#> (дата зверн. 21.04.2026).

43. Вирок Малиновського районного суду м. Одеси від 16.04.2025 у справі № 521/1258/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126637591> (дата зверн. 21.04.2026).

44. Вирок Московського районного суду м. Харкова від 27.03.2025 у справі № 643/55/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126138929> (дата зверн. 21.04.2026).

45. Вирок Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області від 06.01.2021 у справі № 740/1179/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94060720> (дата зверн. 21.04.2026).

46. Вирок Новосанжарського районного суду Полтавської області від 31.07.2024 у справі № 542/2202/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120704851> (дата зверн. 21.04.2026).

47. Вирок Октябрського районного суду м. Полтави від 07.12.2023 у справі № 554/8666/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115463583> (дата зверн. 21.04.2026).

48. Вирок Охтирського міськрайонного суду Сумської області від 28.07.2023 у справі № 588/1269/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112499949#> (дата зверн. 21.04.2026).

49. Вирок Печерського районного суду м. Києва від 22.11.2023 у справі № 757/1202/23-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115234875> (дата зверн. 21.04.2026).

50. Вирок Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області від 01.02.2021 у справі № 731/275/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94581765> (дата зверн. 21.04.2026).

51. Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 14.02.2025 у справі № 522/2086/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125150449#> (дата зверн. 21.04.2026).

52. Вирок Сарненського районного суду Рівненської області від 12.11.2019 у справі № 572/2671/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85562021> (дата зверн. 21.04.2026).

53. Вирок Синельниківського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 25.02.2021 у справі № 191/4386/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95141418> (дата зверн. 21.04.2026).

54. Вирок Снігурівського районного суду Миколаївської області від 25.03.2019 у справі № 485/362/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80650688#> (дата зверн. 21.04.2026).

55. Вирок Соснівського районного суду м. Черкаси від 30.01.2025 у справі № 712/6642/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124826314> (дата зверн. 21.04.2026).

56. Вирок Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 10.12.2024 у справі № 456/4952/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123684849> (дата зверн. 21.04.2026).

57. Вирок Тернівського міського суду Дніпропетровської області від 14.08.2019 у справі № 194/195/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83624877> (дата зверн. 21.04.2026).

58. Вирок Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 30.09.2024 у справі № 607/23625/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121943258#> (дата зверн. 21.04.2026).

59. Вирок Тячівського районного суду Закарпатської області від 29.04.2020 у справі № 307/814/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89018661> (дата зверн. 21.04.2026).

60. Вирок Харківського районного суду Харківської області від 04.08.2023 у справі № 635/5315/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112630449> (дата зверн. 21.04.2026).

61. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 02.06.2025 у справі № 766/15767/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127775862#> (дата зверн. 21.04.2026).

62. Вирок Червоноградський міський суд Львівської області від 22.10.2020 у справі № 444/2286/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92374932> (дата зверн. 21.04.2026).

63. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 14.02.2019 у справі № 646/681/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79828158> (дата зверн. 21.04.2026).

64. Вирок Черкаського районного суду Черкаської області від 21.04.2021 у справі № 708/110/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96582922#> (дата зверн. 21.04.2026).

65. Вирок Чорнобаївського районного суду Черкаської області від 22.06.2023 у справі № 709/380/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111701298> (дата зверн. 21.04.2026).

66. Вирок Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 10.06.2024 у справі № 336/1055/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119600167> (дата зверн. 21.04.2026).

67. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 29.04.2021 у справі № 761/6549/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96960751> (дата зверн. 21.04.2026).

68. Висновок Консультативної ради європейських суддів № 13 (2010) «Щодо ролі суддів у виконанні судових рішень» (Висновок № 13 (2010) Консультативної ради європейських суддів щодо ролі суддів у виконанні судових рішень CCJE(2010). URL: <https://rm.coe.int/opinion-n-13-2010-on-the-role-of-judges-in-the-enforcement-of-judicial/16806a1fbf> (дата зверн. 21.04.2026).

69. Відповідальність за розповсюдження недостовірної інформації. Консультації Мінюсту України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/vidpovidalnistza-rozpovsyudjennya-nedostovirnoi-informatsii> (дата зверн. 21.04.2026).

70. Войтюк Т. Р. Відмова від виконання правового обов'язку як кримінально-правове поняття: дис. ... д-р філософії: спец. 081 Право / Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 209 с.

71. Волков А. Статус виконавця має бути єдиним, без поділу на державного чи приватного. URL: <http://yurgazeta.com/interview/statusvikonavcya-maebuti-edinim-bez-podilu-na-derzhavnogo-chi-privatnogo.html> (дата зверн. 21.04.2026).

72. Волкова В.І. Правова природа інституту делегованих повноважень: погляд на питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 199–201. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-9/47> URL: http://lsei.org.ua/9_2020/49.pdf (дата зверн. 21.04.2026).

73. Волкова Н. В., Шкорупеєв Д. А. Судовий розгляд і виконання рішень у справах про стягнення аліментів: монографія / передм. Н. Ю. Голубєва; НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2022. 192 с.

74. Всупереч. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970 – 1980): в 11 т. Т. 1. 1970. С. 771. URL: <http://surl.li/ougkt> (дата зверн. 21.04.2026).

75. Втручатися. *Словник української мови*: в 11 томах. Т. 1, 1970. С. 777. URL: <https://sum.in.ua/s/vtruchatysja> (дата зверн. 21.04.2026).

76. Габуда А. С. Кримінально-правова характеристика складу опору особам, наділеним владними повноваженнями: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Львів. держ. ун-т внутр. Справ. Львів, 2012. 222 с.

77. Герилів Д. Ю. Розмежування типології та класифікації держав: проблемні питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2013. Вип. 22. Ч. І. Т. 1. С. 19–23.

78. Гломб Ю. О. Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: дис. ... д-ра філософ: спец. 081 – Право / Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ, 2003. 218 с.

79. Горбачов Д. М. Співучасть у злочинах зі спеціальним суб'єктом (на прикладі злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг): дис. ... канд. юрид. наук: спец.

12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Київ, 2014. 230 с.

80. Горнсбі проти Греції (Case of Hornsby v. Greece): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 19.03.1997. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58020%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58020%22]}) (дата зверн. 21.04.2026).

81. Гришко О. М. Адміністративно-правовий статус органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ; 2018. 270 с.

82. Гришко О. М. Адміністративно-правовий статус органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / ДНДІ МВС України. Київ, 2018. 21 с.

83. Грищенко К. А. Правове регулювання соціального захисту працівників державної виконавчої служби та приватних виконавців: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 21 с.

84. Гуйван П. Д. *Res judicata* як елемент справедливого судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 360-364. URL: https://www.lsej.org.ua/6_2017/106.pdf (дата зверн. 21.04.2026).

85. Давидович І. І. Кримінально-правова охорона представників влади і громадськості, які охороняють правопорядок: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2007. 21 с.

86. Дзісяк О. П., Шершеньков Д. М. Розвиток наукової думки щодо поняття «публічний інтерес». *Legal Bulletin*. 2024. № 13. С. 46–51.

87. Дорош Л. В. Уголовная ответственность за злостное уклонение от платежа алиментов на содержание детей: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Харьк. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. Харків, 1982. 18 с.

88. Дорошенко Ю. К. Криміналістична характеристика та особливості розслідування корупційних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / ХНУВС. Харків, 2022. 195 с.

89. Дудоров О. О. Проблеми кримінальної відповідальності за підроблення документа. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2011. № 3. С. 90–103.

90. Дудоров О. О. Поняття злочину. Класифікація злочинів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1(1). С. 84–102.

91. Дудоров О. О., Ризак Я. В. Проблемні питання вимагання неправомірної вигоди при вчиненні підкупу службової особи юридичної особи приватного права. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 180–191.

92. Євтеєва Д. П. Про деякі питання застосування норми щодо ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК України). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2017. № 1 (8). С. 117–131.

93. Заборона адвокатської діяльності на ТОТ є посяганням на суверенітет, - думка / офіційний вебсайт Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/news/8444-zaborona-advokats-koi-diyal-nosti-ta-tot-e-posyaganniam-na-suverenitet-dumka.html> (дата зверн. 21.04.2026).

94. Загине́й З. А. Кримінально-правова герменевтика: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2015. 380 с.

95. Загоруй Л. М. Особливості правового статусу приватного виконавця. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2021. Вип. 2(94). С. 211–221. DOI:[10.33766/2524-0323.94.211-221](https://doi.org/10.33766/2524-0323.94.211-221)

96. Залялова І.М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Донецький юрид. ін-т Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ. Донецьк, 2006. 183 с.

97. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання (форма 6) за 2022 р.. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022 (дата зверн. 21.04.2026).

98. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання (форма 6) за 2023 р.. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023 (дата зверн. 21.04.2026).

99. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання (форма 6) за 2024 р.. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2024 (дата зверн. 21.04.2026).

100. Зенкін Д. Доцільність залучення експерта у виконавчому провадженні. URL: <https://www.zedsoft.com.ua/blog/?dotsilnist-zaluchennia-eksperta-u-vykonavchomu-provadhenni> (дата зверн. 21.04.2026).

101. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України / за заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. Київ: Алерта, 2012. 160 с.

102. Ізай І. М. Кримінально-правова протидія втручанням в діяльність працівників правоохоронних органів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Ін-т депржави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ, 2018. 20 с.

103. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затв. Наказом Мініюсту 02.04.2012 № 512/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> (дата зверн. 21.04.2026).

104. Калінін Р. С. Адміністративні процедури у виконавчому провадженні за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя, 2013. 268 с.

105. Карабін Т.О. Належне виконання судових рішень серед пріоритетів у забезпеченні національної безпеки України. *Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики*: зб. наук. статей, тез доп. та повідомл. Х Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Харків, 19–20 травня 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Вип. 40. Харків: Друк. Мадрид, 2022. С. 27–29.

106. Кархут Р. В. Кримінальна відповідальність за втручання у діяльність судових органів за законодавством України та Республіка Польща: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ, 2018. 231 с.

107. Качан Т. П. Причини порушення прав сторін виконавчого провадження та оскарження рішень, дій та бездіяльності державних виконавців. *Актуальні питання реформування правової системи України*: зб. наук. ст. за матеріалами XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 13–14 черв. 2014 р.) / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк: ВежаДрук, 2014. С. 63–66.

108. Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків: Право, 2013. 424 с.

109. Кисельов М.Є. Адміністративно-правове регулювання діяльності приватних виконавців: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 – Право / НДІ публ. права, КНЕУ ім. В. Гетьмана. Київ, 2021. 211 с.

110. Ковальова І. С. Кримінально-правова характеристика підкупу працівника підприємства, установи, організації: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / ДЮІ МВС України. Кривий Ріг, 2018. 236 с.

111. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата зверн. 21.04.2026).

112. Кодекс України з процедур банкрутства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата зверн. 21.04.2026).

113. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата зверн. 21.04.2026).

114. Комар В. В. Поняття та види підкупу за кримінальним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2020. 222 с.

115. Комарницький М. М. Кримінально-правова охорона осіб чи їх близьких родичів у зв'язку з виконанням ними свого службового чи громадського обов'язку: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Київ, 2017. 225 с.

116. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата зверн. 21.04.2026).

117. Коротюк О. В. Нотаріус як спеціальний суб'єкт злочину: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Академія адвокатури України. Київ, 238 с.

118. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Москаленко О. М., 2019. 464 с.

119. Котковський В. С., Дробчак А. Л. Юридичний аналіз підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців. *Правове життя сучасної України: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 15 трав. 2020 р.* (Одеса: Гельветика, 2020. Т. 3. С. 164-166.

120. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.

121. Крупнова Л. В. Процедура відкриття виконавчого провадження як елемент механізму примусового виконання рішень. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу: зб. тез доповідей учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 червня 2017 р.)*. Харків, 2017. С. 143–145. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_06_2017/pdf/49.pdf (дата зверн. 21.04.2026).

122. Курилюк Ю. Б. Кримінальна відповідальність за використання завідомо підробленого документа під час перетинання державного кордону України. *Судова та слідча практика в Україні*. 2017. Вип. 5. С. 37–41.

123. Локтіонова В., Запорожець С. Державний виконавець як суб'єкт публічного адміністрування. *Публічне право*. 2022. № 2(46). С. 51–58. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-46-5> URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/46/5.pdf> (дата зверн. 21.04.2026).

124. Максимов С. Псярнецький Є. Завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна. URL: <https://www.afo.com.ua/uk/news/2/1224> (дата зверн. 28.07.2025).

125. Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2007. 271 с.

126. Макушев П. В. Переваги та недоліки традиційної української моделі адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби. *Адміністративне право і процес*. 2015. № 1. С. 18–26.

127. Мальський М. М. Правовий статус приватного виконавця як суб'єкта виконавчого та транснаціонального виконавчого процесу. *Приватне та публічне право*. 2018. № 1. С. 29–34. URL: https://www.pp-law.in.ua/archive/1_2018/8.pdf (дата зверн. 21.04.2026).

128. Мамчур В. М. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Київ, 2003. 20 с.

129. Мартіросян А. Г. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність осіб, які здійснюють правосуддя: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Луцьк, 2011. 212 с.

130. Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса, 2018. 505 с.

131. Михайлов В. В. Підкуп у законодавчих конструкціях корупційних кримінальних правопорушень: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 237 с.

132. Мороз В. П. Адміністративно-правове забезпечення примусового виконання судових рішень в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Наук.-дослід. ін-т публічного права, Дніпропетров. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 513 с.

133. Морозюк С. М. Кримінально-правова характеристика злочинів проти інтересів сім'ї та підопічних (ст. ст. 164–169 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2012. 205 с.

134. Музыка А. А. Кримінально-правові ризики: постановка наукової проблеми. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14 жовт. 2011 р.) / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.); В. І. Борисов (заст. голов. ред.) [та ін.]. Харків: Право, 2011. С. 98–103.

135. Музыка А. А., Багиров С. Р. Причинная связь: уголовно-правовой очерк. Хмельницкий: Изд-во Хмельницк. ун-та управл. и права, 2009. 112 с.

136. Митрофанов І. І. Відповідальність приватного виконавця за порушення правил професійної етики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2024. Вип. 82. Ч. 3. С. 171–177. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.3.28>

137. Науково-експертний висновок Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України на проєкт Закону України про внесення змін до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо

вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність (реєстр. № 8077 від 26.09.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40531> (дата зверн.: 21.04.2026).

138. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., перероб. та допов. Київ : Видавничий дім «Дакор», 2018. 1360 с.

139. Негодченко О. В., Корнякова Т. В. До характеристики проблемних питань адміністративно-правового статусу державного виконавця. *Право і суспільство*. 2017. № 3. С. 147–152.

140. Ніколенко Р. О. Кримінально-правова протидія зловживанню повноваженнями особами, які надають публічні послуги: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса, 2018. 209 с.

141. Нордіо В. В. Колабораціонізм приватних виконавців та інших осіб, які надають публічні послуги: доцільність криміналізації. *Альманах права*. 2024. Вип. 15. С. 698–602. DOI: 10.33663/2524-017X-2024-15-598-602 URL: <https://almanahprava.org/almanac-of-law-15-598> (дата зверн.: 21.04.2026).

142. Нордіо В. В. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 2 (49). С. 109–113. DOI 10.32782/pyuv.v2.2023.21 URL: https://pjuv.nuoua.od.ua/v2_2023/21.pdf (дата зверн.: 21.04.2026).

143. Нордіо В. В. Колабораційна діяльність приватних виконавців – доцільність криміналізації. *Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення*: тези доп. за матеріал. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30 квіт. 2025 р.) / відп. ред. В. В. Аніщук, С. Г. Зицик Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 308–312.

144. Нордіо В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України) VS недоліки у роботі виконавців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 5 (46). С. 68–71. DOI

<https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.11>

URL:

https://pjuv.nuoua.od.ua/v5_2022/11.pdf (дата зверн.: 21.04.2026).

145. Нордіо В. В. Кримінальні правопорушення, що можуть вчинятися державними та приватними виконавцями за Кримінальним кодексом України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: зб. матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 09 груд. 2022 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 461–464.

146. Нордіо В. В. Опір та втручання в діяльність як форми вчинення злочинів проти виконавців (державних та приватних). *Права людини в умовах воєнного стану в Україні*: До тижня права і 75-річчя Загальної декларації прав людини : зб. наук. Праць за матер. круглого столу, Київ, 7 грудня 2023 р. / редкол.: А. Ю. Нашинець-Наумова, Г. П. Власова, С. В. Бобровник, Т. О. Дідич, Н. А. Сергієнко, А. П. Чернега. Київ: Київ. стол. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. С. 200–203.

147. Нордіо В. В. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 3 (50). С. 80–83.

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.16>

URL:

https://pjuv.nuoua.od.ua/v3_2023/16.pdf (дата зверн.: 21.04.2026).

148. Огнев'юк Г. З. Антропологічні підходи у дослідженні правової визначеності. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2018. Вип. 14. С. 1–11.

149. Овод К. К. Кримінально-правова характеристика підкупу працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2017. 217 с.

150. Орлов Ю. В., Прібиткова Н. О. Війна та кримінально-правова політика України: виклики і відповіді. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85). С. 39–47.

DOI: 10.32631/pb.2022.2.04

URL:

<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/141c27ee-1e8a-4608-8543-bb9e64d52ec0/content> (дата зверн.: 21.04.2026).

151. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності: монографія. Київ: Атіка, 2004. 336 с.

152. Панов М.І. Кримінальна протиправність як ознака злочину. *Право України*. 2011. № 9. С. 62–75.

153. Парасюк Н.М. Підроблення як форма злочинного діяння (проблеми кримінально-правового регулювання). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 183-187. URL: <https://surli.cc/ilfoun> (дата зверн.: 21.04.2026).

154. Перешивко О. С. Кримінальна відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Академія адвокатури України. Київ, 2018. 248 с.

155. Плохута Є. П. Сутність та особливості примусового виконання судових рішень і рішень інших органів як вид адміністративної діяльності. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2021. № 12. С. 483–486. DOI 10.32782/2524-0374/2021-12/123 URL: https://www.lsej.org.ua/12_2021/124.pdf (дата зверн.: 21.04.2026).

156. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата зверн.: 21.04.2026)..

157. Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затв. наказом Міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16#Text> (дата зверн.: 21.04.2026)..

158. Пономаренко Ю. А. Щодо змісту протиправності як ознаки кримінального правопорушення. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2020. Вип. 39. С. 46–53. DOI: 10.31359/2079-6242-2020-39-46 URL: <https://pbz.nlu.edu.ua/article/view/220499/220173> (дата зверн.: 21.04.2026).

159. Поплавська А.В. Особливості підтримання публічного обвинувачення прокурором у справах про кримінальні правопорушення,

вчинені у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / ДонДУВС. Кропивницький, 2024. 225 с.

160. Порядок виплати винагород державним виконавцям та їх розмірів і розміру основної винагороди приватного виконавця, затв. постановою Кабінету Міністрів України № 643 від 08.09.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643-2016-%D0%BF#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

161. Порядок допуску до професії приватного виконавця, затв. Наказом Міністерства юстиції України 07.11.2016. № 1445/29575 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-16#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

162. Порядок складання та подання звітності про діяльність органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2018 № 1979/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0756-18#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

163. Постанова Великої палати Верховного Суду від 30.08.2023 у справі № 633/195/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396900> (дата зверн.: 21.04.2026).

164. Постанова Верховного Суду від 01.03.2018 у справі № 461/7315/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72641802> (дата зверн.: 21.04.2026).

165. Постанова Верховного Суду від 03.10.2019 у справі № 760/8761/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84726133> (дата зверн.: 21.04.2026).

166. Постанова Верховного Суду від 07.11.2022 у справі № 740/1179/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107291874> (дата зверн.: 21.04.2026).

167. Постанова Верховного Суду від 09.02.2022 у справі № 707/661/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103283240> (дата зверн.: 21.04.2026).

168. Постанова Верховного Суду від 10.04.2019 у справі № 760/20768/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81234882> (дата зверн.: 21.04.2026).

169. Постанова Верховного Суду від 13.09.2018 у справі № 607/10931/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76673275> (дата зверн.: 21.04.2026).

170. Постанова Верховного Суду від 13.12.2021 у справі № 766/16775/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010739> (дата зверн.: 21.04.2026).

171. Постанова Верховного Суду від 14.11.2024 у справі № 824/128/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123157487> (дата зверн.: 21.04.2026).

172. Постанова Верховного Суду від 15.11.2022 у справі № 191/4386/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107510154> (дата зверн.: 21.04.2026).

173. Постанова Верховного Суду від 18.12.2019 у справі № 588/1199/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86505861> (дата зверн.: 21.04.2026).

174. Постанова Верховного Суду від 19.08.2021 у справі № 175/3922/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99088596> (дата зверн.: 21.04.2026).

175. Постанова Верховного Суду від 21.07.2021 у справі № 2-95/11/1609. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98606965> (дата зверн.: 21.04.2026).

176. Постанова Верховного Суду від 21.09.2022 у справі № 360/421/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106404284> (дата зверн.: 21.04.2026).

177. Постанова Верховного Суду від 24.07.2018 у справі № 221/2222/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75528751> (дата зверн.: 21.04.2026).

178. Постанова Верховного Суду від 26.01.2023 у справі № 532/1020/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686181> (дата зверн.: 21.04.2026).

179. Постанова Верховного Суду від 27.02.2024 у справі № 303/3590/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121472493> (дата зверн.: 21.04.2026).

180. Постанова Верховного Суду від 27.02.2025 у справі № 953/13139/20.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736746> (дата зверн.: 21.04.2026).
181. Постанова Верховного Суду від 30.09.2020 у справі № 517/639/17.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92021190> (дата зверн.: 21.04.2026).
182. Постанова Верховного Суду від 38.03.2023 у справі № 391/729/15-к
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109963730> (дата зверн.: 21.04.2026).
183. Постанова Верховного Суду України від 27.10.2016 у справі № 5-99кц16. URL: https://zakon.cc/court/document/read/62692636_1d6fcb31 (дата зверн.: 21.04.2026).
184. Постанова Верховного Суду від 04.06.2024 у справі № 740/1179/19.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119741391> (дата зверн.: 21.04.2026).
185. Пояснювальна записка до законопроекту Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» від 06.10.2016 № 1666-VIII
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19/en/ed20161006> (дата зверн.: 21.04.2026).
186. Пояснювальна записка до проєкту Закону України від 25.03.2004 (реєстр. № 5311). URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=5311&skl=5 (дата зверн.: 21.04.2026).
187. Пояснювальна записка до проєкту Закону України про внесення змін до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність (реєстр. № 8077 від 26.09.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40531> (дата зверн.: 21.04.2026).
188. Правила ведення діловодства та архіву в органах державної виконавчої служби та приватними виконавцями», затв. Наказом Міністерства юстиції України від 07.06.2017 № 1829/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0699-17#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

189. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

190. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» від 06.10.2016 № 1666-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

191. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» Законі України від 03.07.2018 № 2475-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2475-19#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

192. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 03.03.2005 № 2456-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-15#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

193. Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб): Закон України від 04.11.2010 № 2677-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2677-17#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

194. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні: Закон України від 09.10.2024 № 4009-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4009-20#n15> (дата зверн.: 21.04.2026).

195. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України: проєкт Закону України (реєстр. № 10136) від 09.10.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42957> (дата зверн.: 21.04.2026).

196. Про внесення змін до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: проєкт Закону України (реєстр. № 8077) від 26.09.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40531> (дата зверн.: 21.04.2026).

197. Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» Закон України від 15.03.2022 № 2129-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

198. Про внесення зміни до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність: проєкт Закону України (реєстр № 8301) від 23.12.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40894> (дата зверн.: 21.04.2026).

199. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

200. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

201. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

202. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

203. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

204. Про охорону дитинства: Законом України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

205. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

206. Про судову практику у справах про хабарництво: постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 26.04.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

207. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

208. Проєкт Кримінального кодексу України (текст станом на 02.04.2025). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (дата зверн.: 21.04.2026).

209. Пушкар О. А. Кримінально-правова характеристика неправомірної вигоди. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. Вип. 4(13). С. 124–130. DOI 10.33244/2617-4154.4(13).2023.124-131

210. Ризак Я. В. Кримінальна відповідальність за підкуп службової особи юридичної особи приватного права: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. академ. прокуратури України. Київ, 2014. 255 с.

211. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю „ДІД Конс“ щодо офіційного тлумачення положень пункту 15 частини першої статті 37 Закону України „Про виконавче провадження“ у взаємозв’язку з положеннями частини першої статті 41, частини п’ятої статті 124, пункту 9 частини третьої статті 129 Конституції України, статті 115 Господарського процесуального кодексу України, пунктів 1.3, 1.4 статті 1, частини другої статті 2, абзацу шостого пункту 3.7 статті 3 Закону України „Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу“ (справа про стягнення заборгованості з підприємств паливно-енергетичного комплексу) від 13.12.2012 № 18-рп/2012 (Справа № 1-26/2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-12#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

212. Рішення Конституційного суду України, Другого сенату у справі за конституційною скаргою Хліпальської Віри Василівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 26 Закону України „Про виконавче провадження“ (щодо забезпечення державою виконання судового рішення) від 15.05.2019 № 2-р(II)/2019 (Справа № 3-368/2018(5259/18). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-19#Text> (дата зверн.: 21.04.2026).

213. Ромашов проти України (Case of Romashov v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини від 27.07.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_227#Text (дата зверн.: 21.04.2026).

214. Рудковська М. Р. Суспільна небезпека як ознака поняття злочину: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2017. 187 с

215. Рябенко М. В. Кримінально-правова охорона діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. академія прокуратури України. Київ, 2016. 267 с.

216. Савченко А. В., Кришевич О. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг. Науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України / за заг. ред. В. І. Шакуна. Київ : Алерта, 2012. 160 с.

217. Сайко Л. Ю., Ляшенко В. В. Правові аспекти запровадження інституту приватних виконавців в Україні. *Молодий вчений*. 2015. № 5 (20). С. 75–78.

218. Селіванов О. Залучення експерта у виконавчому провадженні. *Публічне право*. 2024. № 2. С. 29–37. DOI 10.32782/2306-9082/2024-54-4 URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/54/6.pdf> (дата зверн. 21.04.2026).

219. Семенов І. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей або від сплати коштів на утримання

непрацездатних батьків: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. 215 с.

220. Сергієнко Н. До проблематики правового статусу органів державної виконавчої служби та виконавців. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 65–69.

221. Сергієнко Н. А. Адміністративно-правовий механізм виконавчого провадження: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 / НДІ публ. права. Київ, 2023. 509 с.

222. Сергієнко Н. А. Адміністративно-правовий статус учасників виконавчого провадження. *Юридична наука*. 2020. № 11(113). С. 210–222.

223. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата зверн. 21.04.2026).

224. Сокол О. О. Кримінологічна характеристика та запобігання ухиленням від сплати аліментів на утримання дітей та коштів на утримання непрацездатних батьків: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Класичн. приватн. ун-т. Запоріжжя, 2017. 199 с.

225. Солонар А.В., Васильєва В.А. До питання запровадження інституту приватних виконавців в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 1. С. 58–65. URL: https://lsei.org.ua/1_2016/20.pdf (дата зверн. 21.04.2026).

226. Спектор А. В. Учасники виконавчого провадження на стадії його відкриття. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2024. Серія ПРАВО. Вип. 85: Ч. 1. С. 326–331. DOI 10.24144/2307-3322.2024.85.1.48 URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/50.pdf> (дата зверн. 21.04.2026).

227. Степанюк М. В. Відповідальність за службове підроблення в кримінальному праві України: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / ЛьвДУВС. Львів, 2024. 370 с.

228. Теслюк Д. Ю. Кримінально-правова охорона діяльності суддів в Україні: дис. ... д-ра філос.: спец. 081 Право. Львів, 2024. 248 с.

229. Тимошенко Н. О. Кримінально-правова характеристика підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збуту та використання: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / ДЮІ ЛДУВС ім. Е.Л. Дідоренка. Донецьк, 2009. 234 с.

230. Типове положення про відділ державної виконавчої служби міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України, затв. Наказом Мінюста від 20.04.2016 № 1183/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0618-16#Text> (дата зверн. 21.04.2026).

231. Типове положення про управління державної виконавчої служби головних територіальних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі: наказ Мін'юста України від 20.04.2016 № 1183/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0617-16/paran> (дата зверн. 21.04.2026).

232. Тичина Т. Є. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність захисника: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Харків, 2021. 256 с.

233. Ткаченко І. М. Близькі особи як потерпілі від кримінальних правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 378–383. DOI 10.32782/2524-0374/2022-6/84 URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/84.pdf (дата зверн. 21.04.2026).

234. Удод А. М. Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Харків, 2013. 220 с.

235. Ухвала Апеляційного суду Донецької області від 15.05.2017 у справі № 221/2222/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66554791> (дата зверн. 21.04.2026).

236. Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 04.11.2021 у справі № 191/4386/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101290632> (дата зверн. 21.04.2026).

237. Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 10.12.2020 у справі № 175/3922/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93577798> (дата зверн. 21.04.2026)..

238. Ухвала Житомирського апеляційного суду від 03.04.2023 у справі №279/426/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110207168> (дата зверн. 21.04.2026).

239. Ухвала Запорізького апеляційного суду від 10.08.2023 у справі № 334/2290/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113505227> (дата зверн. 21.04.2026).

240. Ухвала Київського апеляційного суду від 22.02.2023 у справі № 357/6383/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109456782> (дата зверн. 21.04.2026).

241. Ухвала Кропивницького апеляційного суду від 05.11.2024 у справі №391/729/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122825733> (дата зверн. 21.04.2026).

242. Ухвала Кропивницького апеляційного суду від 12.09.2022 у справі №391/729/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106299988> (дата зверн. 21.04.2026).

243. Ухвала Львівського апеляційного суду від 15.07.2021 у справі № 444/2286/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98469757> (дата зверн. 21.04.2026).

244. Ухвала Полтавського апеляційного суду від 05.12.2024 у справі № 554/8666/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123769665> (дата зверн. 21.04.2026).

245. Ухвала Сумського апеляційного суду від 21.11.2019 у справі № 576/831/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85874314> (дата зверн. 21.04.2026).

246. Ухвала Тернопільського апеляційного суду від 13.09.2022 у справі № 598/664/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106356213> (дата зверн. 21.04.2026).

247. Ухвала Тернопільського апеляційного суду від 24.04.2025 у справі № 604/4/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127208121> (дата зверн. 21.04.2026).

248. Ухвала Тернопільського апеляційного суду від 30.01.2025 у справі № 607/23625/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124886993> (дата зверн. 21.04.2026).

249. Ухвала Харківського апеляційного суду від 25.04.2024 у справі № 953/13139/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118779101> (дата зверн. 21.04.2026).

250. Ухвала Черкаського апеляційного суду від 14.09.2021 у справі №708/110/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99780920> (дата зверн. 21.04.2026).

251. Ухвала Чернігівського апеляційного суду від 10.11.2021 у справі № 740/1179/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101051418> (дата зверн. 21.04.2026).

252. Ухвала Чернігівського апеляційного суду від 19.10.2023 у справі № 740/1179/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114471177> (дата зверн. 21.04.2026).

253. Француз Ф.Г. Теоретико-правові аспекти примусового виконання судових рішень в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / ВНЗ «Ун-т економіки та права «Крок». Київ, 2018. 221 с.

254. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Теорія виконавчого процесу та її понятійний апарат. *Науковий вісник Ужгородського національного*

університету. Серія ПРАВО. 2021. Вип. 64. С. 346–351. DOI 10.24144/2307-3322.2021.64.63 URL <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/238852/237446> (дата звернення: 21.04.2026).

255. Харлов О. О. Розслідування злочинів у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Європейський університет. Київ, 2018. 221 с.

256. Хашев В. Г. Проблемні питання розмежування зловживання владою або службовим становищем та перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 202–209.

257. Царевич О. І. Корупційні ризики у сфері надання публічних послуг: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / Ун-т митної справи та фінансів. Київ, 2025. 212 с.

258. Цитряк В. Я. Підкуп у сфері публічної службової діяльності: криміналогічне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. юрид. ун-т «Одеська юрид. академія». Олеса, 2014. 20 с.

259. Цховребов А. О. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. академія прокуратури України; Дніпропетров. Держ. ун-т внутр. справ. Київ, 2017. 226 с.

260. Чернега Ю. О. Відповідальність за підкуп за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2019. 223 с.

261. Черниш В. В. Кримінологічна характеристика та запобігання зловживанню повноваженнями особами, які надають публічні послуги: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / Пенітенціарна академія України. Чернігів, 2023. 282 с.

262. Чуб І. М. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: кваліфікація та відмежування від суміжних злочинів: дис. ... канд.

юрід. наук: спец. 12.00.08 / Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 224 с.

263. Чумак О. О. Адміністративно-правові засади діяльності державної виконавчої служби в Україні в умовах реформування органів виконавчої служби: дис. ... д-ра. юрид. наук: спец. 12.00.07 / ДДУВС, 2016, 464 с.

264. Шевчишен А. В. Проблеми доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні корупційних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09 / ХНУВС; КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2019. 624 с.

265. Шевчук С. В. Делегування державних повноважень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / Нац. юрид. акад. Укр. Харків, 1997. 20 с.

266. Шемякін О. В. Протидія і запобігання корупційним злочинам у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Нац. академія прокуратури України. Київ, 2013. 242 с.

267. Шершеньова О. А. Обов'язок батьків по утриманню дітей в міжнародному приватному праві: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2014. 229 с.

268. Шестаков проти Росії (Case of Shestakov v. Russia): Рішення Європейського суду з прав людини у справі від 18.06.2002. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-22555%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-22555%22]}) (дата звернення: 01.08.2025).

269. Шиман Є. О. Принцип диспозитивності у виконавчому провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 150–153. DOI 10.32782/2524-0374/2023-9/35 URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/35> (дата звернення: 21.04.2026).

270. Шиндель Ю. І. Кримінально-правова характеристика зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2014. 224 с.

271. Шмалько проти України (Case of Shmalko v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини від 20.07.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226#Text (дата звернення: 21.04.2026).

272. Щербак С. В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2002. 225 с.

273. Юріков О. О. Кримінальна відповідальність за умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / НАВС. Київ, 2021. 304 с.

274. Яворський С. Й. Кримінально-правова характеристика підроблення документів за кримінальним правом України: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 Право / ЛьвДУВС. Львів, 2020. 226 с.

275. Яциніна М.-М. С. Зловживання владою, службовим становищем або повноваженнями за Кримінальним кодексом України (ст.ст. 364, 364-1, 365-2 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Львів, 2021. 241 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Кримінального кодексу України
щодо кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені виконавцями
(державними або приватними) чи стосовно них

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

І. Внести до Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) такі зміни:

1. У статті 342:

1) в абзаці першому частини першої слова «крім державного виконавця, приватного виконавця» замінити словами «крім особи, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг»;

2) в абзаці першому частини другої слова «державному виконавцю чи приватному виконавцю» замінити словами «особі, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг».

2. Абзац перший частини першої статті 343 викласти в такій редакції:

«1. Вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу, судового експерта, особи, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг, а також їхніх близьких осіб з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків, здійсненню судово-експертної діяльності або добитися прийняття незаконного рішення —».

3. Абзац перший частини першої статті 347 викласти в такій редакції:

«1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу, особі, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг (у тому числі після звільнення з посади) чи їхнім близьким особам, під час виконанням службових обов'язків працівником правоохоронного органу або під час здійснення професійної діяльності особою, яка надає публічні послуги (у тому числі у минулому), –».

4. Абзац перший частини другої статті 358 викласти в такій редакції:

«2. Складання, видача завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів, вчинене працівником юридичної особи незалежно від форми власності, який не є службовою особою, складання чи видача приватним підприємцем, аудитором, експертом, спеціалістом, оцінювачем, адвокатом, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань або іншою особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення або надають певні права чи звільняють від обов'язків, підроблення з метою використання або збуту посвідчень, інших офіційних документів, що складені у визначеній законом формі та містять передбачені законом реквізити, виготовлення підроблених офіційних печаток, штампів чи бланків з метою їх збуту або їх збут чи збут завідомо підроблених офіційних документів, у тому числі особистих документів особи, –».

5. Абзац перший частини першої статті 365-2 викласти в такій редакції:

«1. Зловживання повноваженнями, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання особою, яка здійснює професійну діяльність з надання

публічних послуг, всупереч інтересам професійної діяльності, яку особа здійснює, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, —».

6. У статті 368-4:

1) в абзаці першому частини першої слова «приватного виконавця» виключити;

2) в абзаці першому частини третьої слова «приватним виконавцем» виключити.

7. Абзац перший частини першої статті 384 після слів «а також» доповнити словами «завідомо неправдива рецензія на звіт оцінювача».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Голова

Верховної Ради України

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Нордіо В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України) vs недоліки у роботі виконавців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 5 (46). С. 68–71. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.11>

2. Нордіо В. В. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 2 (49). С. 109–113. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2023.21>

3. Нордіо В. В. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 3 (50). С. 80–83. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.16>

4. Нордіо В. В. Колабораціонізм приватних виконавців та інших осіб, які надають публічні послуги: доцільність криміналізації. *Альманах права*. 2024. Вип. 15. С. 698–602. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2024-15-598-602>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Нордіо В. В. Кримінальні правопорушення, що можуть вчинятися державними та приватними виконавцями за Кримінальним кодексом України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: зб. матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 09 груд. 2022 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 461–464.

6. Нордіо В. В. Опір та втручання в діяльність як форми вчинення злочинів проти виконавців (державних та приватних). *Права людини в умовах воєнного стану в Україні*: До тижня права і 75-річчя Загальної декларації прав людини: зб. наук. праць за матер. круглого столу (м. Київ, 7 грудня 2023 р.) / редкол.: А. Ю. Нашинець-Наумова, Г. П. Власова, С. В. Бобровник, Т. О. Дідич,

Н. А. Сергієнко, А. П. Чернега. Київ: Київ. стол. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. С. 200–203.

7. Нордіо В.В. Механізм євроінтеграції в контексті воєнного стану: вплив на стабільність соціально-політичної системи країни. *Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці*: матер. XVII Міжнар. наук. Інтернет-конф. (Україна-Бразилія, 29–30 грудня 2024 р.). Київ: ВНЗ «Національна академія управління». 2024. С. 54–57.

8. Нордіо В. В. Колабораційна діяльність приватних виконавців – доцільність криміналізації. *Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення*: тези доп. за матеріал. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30 квітня 2025 року) / відп. ред. В. В. Аніщук, С. Г. Зицик Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 308–312.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ
результатів дисертаційної роботи аспіранта Національної академії
управління НОРДІО Вадима в наукову діяльність та в освітній процес
відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту держави і
права імені В. М. Корецького НАН України

Цим актом засвідчується, що результати дисертаційної роботи аспіранта Національної академії управління НОРДІО Вадима на тему: «Кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені виконавцями (державними та приватними) чи стосовно них» використовуються у науковій діяльності, в освітньому процесі Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Зокрема, під час викладання навчальних дисциплін співробітниками відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології під час здійснення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, підготовці експертних висновків, а також під час викладання навчальних дисциплін аспірантам використовувалися такі наукові публікації аспірантки за темою дисертаційної роботи:

1. Нордіо В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України) VS неологіки у роботі виконавців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 5 (46). С. 68–71. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.11>

2. Нордіо В. В. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 2 (49). С. 109–113. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2023.21>

3. Нордіо В. В. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 3 (50). С. 80–83. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.16>

4. Нордіо В. В. Колабораціонізм приватних виконавців та інших осіб, які надають публічні послуги: доцільність криміналізації. *Альманах права*. 2024. Вип. 15. С. 698–602. DOI: 10.33663/2524-017X-2024-15-598-602

5. Нордіо В.В. Кримінальні правопорушення, що можуть вчинятися державними та приватними виконавцями за Кримінальним кодексом України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: збірн. мат-лів VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 09 груд. 2022 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 461–464.

6. Нордіо В.В. Опір та втручання в діяльність як форми вчинення злочинів проти виконавців (державних та приватних). *Права людини в умовах воєнного стану в Україні*: До тижня права і 75-річчя Загальної декларації прав людини : зб. наук. Праць за матер. круглого столу, Київ, 7 грудня 2023 р. / редкол.: А.Ю. Нашинець-Наумова, Г.П. Власова, С.В. Бобровник, Т.О. Дідич, Н.А. Сергієнко, А.П. Чернега. Київ: Київ. стол. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. С. 200–203.

7. Нордіо В.В. Колабораційна діяльність приватних виконавців – доцільність криміналізації. *Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення*:

Тези доп. за матеріал. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30 квіт. 2025 року) / відп. ред. В.В. Аніщук, С.Г. Зицик Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 308–312.

Вказані наукові праці НОРДІО Вадима містять науково обґрунтовані теоретичні положення, висновки та рекомендації, що використовуються у науковій діяльності та в освітньому процесі відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології, зокрема під час викладання і вивчення навчальних дисциплін, підготовки навчально-методичних матеріалів і дидактичних матеріалів, які можуть бути рекомендовані під час самостійної роботи аспірантів.

Планується використати результати, одержані НОРДІО Вадимом, у дисертаційній роботі та в публікаціях, в яких висвітлені основні результати дослідження, при підготовці докторів філософії у відділі проблем кримінальної юстиції та кримінології

ГОЛОВА комісії:

ЗАГИНЕЙ-ЗАБОЛОТЕНКО Зоя,
завідувач відділу проблем кримінальної
юстиції та кримінології Інституту держави і
права імені В. М. Корецького НАН України,
д.ю.н., професор

Члени комісії:

ЛАНДИНА Анна,
старший науковий співробітник відділу
проблем кримінальної юстиції та кримінології
Інституту держави і права імені
В. М. Корецького НАН України,
к.ю.н., доцент

ГОРБАЧОВ Дмитро,
старший науковий співробітник відділу
проблем кримінальної юстиції та кримінології
Інституту держави і права імені
В. М. Корецького НАН України, к.ю.н

Підписи ЗАГИНЕЙ-ЗАБОЛОТЕНКО Зої,
ЛАНДИНОЇ Анни, ГОРБАЧОВА Дмитра
засвідчую

Вчений секретар Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
д.ю.н., професор

КРУСЯН Анжеліка

АКТ

**про впровадження результатів дисертації НОРДІО Вадима, аспіранта
Національної академії управління на тему: «КРИМІНАЛЬНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНІ ВИКОНАВЦЯМИ
(ДЕРЖАВНИМИ ТА ПРИВАТНИМИ) ЧИ СТОСОВНО НИХ»,
у навчальний процес кафедри публічного права факультету права та
міжнародних відносин Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка**

Комісія у складі завідувача кафедри публічного права, кандидата юридичних наук, доцента ЧАПЛЮК Оксани, доцента кафедри публічного права, кандидата юридичних наук, доцента ЧЕРНЕГИ Андрія, професора кафедри публічного права, доктора юридичних наук, професора ЗАВИДНЯКА Володимира, склала цей акт про те, що результати дисертаційної роботи аспіранта Національної академії управління НОРДІО Вадима на тему: «КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНІ ВИКОНАВЦЯМИ (ДЕРЖАВНИМИ ТА ПРИВАТНИМИ) ЧИ СТОСОВНО НИХ» впроваджені в освітній процес кафедри публічного права факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Зокрема, під час викладання навчальних дисциплін викладачами кафедри використовувалися такі наукові публікації аспірантки за темою дисертаційної роботи:

1. Нордіо В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України) VS неологіки у роботі виконавців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 5 (46). С. 68–71. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.11>

2. Нордіо В. В. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 2 (49). С. 109–113. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2023.21>

3. Нордіо В. В. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 3 (50). С. 80–83. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.16>

4. Нордіо В. В. Колабораціонізм приватних виконавців та інших осіб, які надають публічні послуги: доцільність криміналізації. *Альманах права*. 2024. Вип. 15. С. 698–602. DOI: 10.33663/2524-017X-2024-15-598-602

5. Нордіо В.В. Кримінальні правопорушення, що можуть вчинятися державними та приватними виконавцями за Кримінальним кодексом України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: збірн. мат-лів VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 09 груд. 2022 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 461–464.

6. Нордіо В.В. Опір та втручання в діяльність як форми вчинення злочинів проти виконавців (державних та приватних). *Права людини в умовах воєнного стану в Україні: До тижня права і 75-річчя Загальної декларації прав людини : зб. наук. Праць за матер. круглого столу*, Київ, 7 грудня 2023 р. / редкол.: А.Ю. Нашинець-Наумова, Г.П. Власова, С.В. Бобровник, Т.О. Дідич, Н.А. Сергієнко, А.П. Чернега. Київ: Київ. стол. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. С. 200–203.

7. Нордіо В.В. Колабораційна діяльність приватних виконавців – доцільність криміналізації. *Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення: Тези доп. за матеріал. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30 квіт. 2025 року) / відп. ред. В.В. Аніщук, С.Г. Зицик* Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 308–312.

Комісія дійшла висновку, що вказані наукові праці НОРДІО Вадима містять науково обґрунтовані теоретичні положення, висновки та рекомендації, запроваджені для використання в освітньому процесі кафедри публічного права факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зокрема під час викладання і вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право» на першому (бакалаврському) освітньому рівні, підготовки навчально-методичних матеріалів і дидактичних матеріалів, які можуть бути рекомендовані під час самостійної роботи студентів.

Голова комісії

Оксана ЧАПЛЮК

Члени комісії:

Андрій ЧЕРНЕГА

Володимир ЗАВИДНЯК

Приватне акціонерне товариство
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»

Україна, 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15
 Код за ЄДРПОУ: 16476880

тел./факс: (044) 242 24 64, (044) 242 24 46
<https://nam.kyiv.ua/> E-mail: office@nam.kiev.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

ВНЗ «Національна академія управління»

доктор економ. наук, професор

Сергій ЄРОХІН

АКТ

про впровадження результатів наукового дослідження

Нордіо Вадима Вікторовича

«Кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них» в освітній процес ВНЗ «Національна академія управління»

Комісія у складі: декана юридичного факультету к.ю.н., доцента Веселовської Н.О., завідувача кафедри публічного та приватного права к.ю.н., доцента Козакової І.В., начальника відділу якості освіти Дашевської К.В. склали цей акт про те, що розроблені за результатами дисертації Нордіо Вадима Вікторовича на тему: *«Кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них»* висновки та пропозиції використовуються в освітньому процесі у ВНЗ «Національна академія управління» на денній та заочній формах здобуття освіти під час викладання таких освітніх компонент як: «Кримінальне право. Особлива частина» та «Актуальні проблеми кримінального права і процесу України».

В якості рекомендованих джерел використовуються такі публікації:

- Нордіо В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 КК України) vs недоліки у роботі

виконавців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 5(46). С. 68–71. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.11>

- Нордіо В. В. Державний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 2(49). С. 109–113. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2023.21>

- Нордіо В. В. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 3(50). С. 80–83. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.16>

- Нордіо В. В. Колабораціонізм приватних виконавців та інших осіб, які надають публічні послуги: доцільність криміналізації. *Альманах права*. 2024. Вип. 15. С. 698–602. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2024-15-598-602>.

Декан
к.ю.н., доцент

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

Завідувач кафедри
к.ю.н., доцент

Ірина КОЗАКОВА

Начальник відділу
якості освіти

Катерина ДАШЕВСЬКА

Приватне акціонерне товариство
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»

Україна, 03153, м.Київ, вул. Ушинського, 15
 Код за ЄДРПОУ: 16476880

тел./факс: (044) 242 24 64, (044) 242 24 46
<https://nam.kyiv.ua/> E-mail: office@nam.kiev.ua

09.09. 2025 р. № 03-25/69

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційного дослідження
 на тему: «Кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені
 виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них»

Видана про те, що результати дисертаційного дослідження Нордіо В.В. на тему: «Кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені виконавцями (державними або приватними) чи стосовно них» використовуються під час виконання госпдоговірної науково-дослідної роботи на тему: «Актуальні проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства в публічній та приватній сферах» (Державний реєстраційний номер: 0122U202083).

У межах зазначеної науково-дослідної роботи використано наукові положення, висновки та пропозиції дисертації, що стосуються:

- визначення правової природи діяльності державних та приватних виконавців як суб'єктів, наділених владними повноваженнями у сфері примусового виконання рішень;
- обґрунтування їх статусу як спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень (службових осіб), що має важливе значення для диференціації юридичної відповідальності у публічній та приватній сферах;
- класифікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із діяльністю виконавців (вчинених ними, стосовно них та у сфері виконавчого провадження);
- аналізу проблем кваліфікації зловживання повноваженнями, отримання неправомірної вигоди та інших правопорушень у сфері надання публічних послуг;
- узагальнення судової практики щодо притягнення до кримінальної відповідальності державних і приватних виконавців;
- визначення особливостей кримінально-правового захисту діяльності виконавців від протиправного впливу;
- обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства у сфері відповідальності за правопорушення, пов'язані з виконанням судових рішень.

Зазначені результати використовуються при дослідженні актуальних проблем юридичної відповідальності, зокрема у частині забезпечення ефективного механізму притягнення до відповідальності за порушення

законодавства у публічно-правовій та приватноправовій сферах, а також удосконалення правового регулювання відповідних відносин.

Довідка видана для підтвердження використання результатів дисертаційного дослідження у науково-дослідній роботі на тему: «Актуальні проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства в публічній та приватній сферах».

Керівник НДР

Олександр ФЕСЕНКО